

Ministerul Educației

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Manual
pentru clasa
a V-a

PENTRU ȘCOLILE ȘI SECȚIILE
CU PREDARE ÎN LIMBA MAGHIARĂ

Maxim Andreia-Nicoleta

Nemes Ildikó

Militar Adela

Bărbos Liana-Cecilia

CORINT
LOGISTIC

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației.
Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară
aprobată prin Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 3393 din 28.02.2017.

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

PENTRU ȘCOLILE ȘI SECȚIILE
CU PREDARE ÎN LIMBA MAGHIARĂ

Maxim Andreia-Nicoleta

Nemes Ildikó

Militar Adela

Bărbos Liana-Cecilia

Manual
pentru clasa
a V-a

Manualul școlar a fost aprobat de Ministerul Educației prin ordinul de ministru nr.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând cu anul școlar 2022–2023.

Inspectoratul școlar

Școala / Colegiul / Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.**

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Date despre autoare

Maxim Andreia-Nicoleta – prof. gr. I (Colegiul Național „Moise Nicoară” Arad), dr. în filologie, metodist, membru în Consiliul consultativ al disciplinei, fost inspector școlar pentru Limba și literatura română și discipline pedagogice; expert RED în cadrul proiectului CRED, formator național CRED și CPEECN.

Nemes Ildikó – prof. gr. I (domeniul de cercetare – utilizarea gramaticii contrastive prin jocuri didactice și exerciții de comunicare); a organizat șase ani în județul Harghita concursul de limbă și comunicare *Să comunicăm jucându-ne!*, pentru elevii de etnie maghiară.

Militar Adela – prof. gr. I (Liceul Național de Informatică Arad), metodist, membru din 2007 în consiliul consultativ al disciplinei la nivel județean, coordonator din 2005 al cercului pedagogic din municipiul Arad, formator național CPEECN și formator regional CRED.

Bărbos Liana-Cecilia – prof. gr. II (Liceul Teoretic „Bathory Istvan”, Cluj-Napoca), doctorand în Filologie, stagii de formare în pedagogia modernă și alternative pedagogice, expert RED în cadrul proiectului CRED, formator național CRED.

Referenți științifici:

Conf. univ. dr. **Cătălin Glava**, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.

Prof. dr. **Szabó Zsolt**, Colegiul Tehnic Batthyány Ignác, Gheorgheni.

Redactare: **Flori Bălănescu**

Tehnoredactare computerizată: **Roxana Coste**

Design copertă: **Dan Mihalache**

Surse foto: **Shutterstock, ediții Corint.**

Varianta digitală: **MyKoolio**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Limba și literatura română pentru școlile și secțiile cu predare în limba maghiară : manual pentru clasa a V-a /
Maxim Andreia-Nicoleta, Nemes Ildikó, Militar Adela, Bărbos Liana-Cecilia. - București :

Corint Logistic, 2022

ISBN 978-630-6526-08-6

I. Maxim, Andreia-Nicoleta

II. Nemes, Ildikó

III. Militar, Adela

IV. Bărbos, Liana-Cecilia

811.135.1

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Corint Logistic.

Pentru comenzi și informații, contactați:

GRUPUL EDITORIAL CORINT

Departamentul de Vânzări

Str. Mihai Eminescu nr. 54A, sector 1, București,
cod poștal 010517. Tel./Fax: 021.319.47.97; 021.319.48.20

Depozit

Str. Gării nr. 11, Mogoșoaia, jud. Ilfov

Tel.: 0758.053.416

E-mail: vanzari@edituracorint.ro

Magazin virtual: www.edituracorint.ro

Deșteaptă-te, române!

Versuri de Andrei Mureșanu

Muzică de Anton Pann

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertatea și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Cuprins

Evaluare inițială	8
-------------------------	---

UNITATEA 1

PRIETENI DIN LUMEA ANIMALELOR (I)	9
Lectură	10
Comunicare orală/Redactare	14
Elemente de construcție a comunicării	17
Elemente de interculturalitate	22
Evaluare	24

UNITATEA 2

PRIETENI DIN LUMEA ANIMALELOR (II)	25
Lectură	26
Redactare	29
Elemente de construcție a comunicării	32
Elemente de interculturalitate	41
Evaluare	42

UNITATEA 3

JOCURI ȘI JUCĂRII (I)	43
Lectură	44
Comunicare orală. Redactare	48
Elemente de construcție a comunicării	50
Elemente de interculturalitate	65
Evaluare	66

UNITATEA 4

JOCURI ȘI JUCĂRII (II)	67
Lectură	68
Redactare	71
Elemente de construcție a comunicării	72
Elemente de interculturalitate	87
Evaluare	88

UNITATEA 5

IDENTITATE PERSONALĂ (I)	89
Lectură	90
Comunicare orală	95
Elemente de construcție a comunicării	99
Elemente de interculturalitate	109
Evaluare	110

UNITATEA 6

IDENTITATE PERSONALĂ (II)	111
Lectură	112
Redactare	114
Elemente de construcție a comunicării	115
Elemente de interculturalitate	123
Evaluare	124

UNITATEA 7

VALORILE MELE	125
Lectură	126
Redactare	128
Elemente de construcție a comunicării	129
Elemente de interculturalitate	132
Evaluare	133

ANEXE

<i>Pronumele posesiv; Articolul posesiv</i>	134
<i>Tabel cu prepozițiile din limba română și corespondențele lor din limba maghiară</i>	135

Competențe generale și specifice

1. Receptarea textului oral în diverse situații de comunicare

- 1.1. Identificarea unor informații esențiale și de detaliu, a emoțiilor, din diverse texte orale, pe teme familiare, monologate sau dialogate.
- 1.2. Deducerea sensului unui cuvânt necunoscut prin raportare la tema textului audiat, la context și/sau la clarificările oferite de interlocutor.
- 1.3. Sesizarea corectitudinii/incorectitudinii gramaticale și fonetice a unui enunț.
- 1.4. Sesizarea elementelor specifice limbii române, comparativ cu limba maternă, în receptarea textelor, pe teme familiare.
- 1.5. Manifestarea ascultării active față de interlocutor/interlocutori în interacțiunea directă sau în cea mediată – conversație uzuală sau discuție pe o temă familiară.

2. Producerea textului oral în diverse situații de comunicare

- 2.1. Folosirea cuvintelor nou însușite în enunțuri adecvate sensului dedus din contextul inițial.
- 2.2. Formularea ideilor principale și secundare din diverse tipuri de text, pe teme familiare.
- 2.3. Prezentarea unor informații, idei și emoții, pe baza unei structuri – de tip narativ, descriptiv, explicativ – oferite ca model.
- 2.4. Utilizarea achizițiilor metalingvistice în enunțuri/texte proprii, pe teme familiare.
- 2.5. Realizarea unor interacțiuni verbale, pe teme familiare, respectând elementele de specificitate: intonație, accent, sunete specifice limbii române, topică.
- 2.6. Manifestarea preocupării față de interlocutor/interlocutori în interacțiunea directă sau în cea mediată.

3. Receptarea textului scris de diverse tipuri

- 3.1. Identificarea, pe baza unor întrebări de sprijin, a informațiilor esențiale și de detaliu din texte continue/discontinue/multimodale.
- 3.2. Deducerea sensului unui cuvânt necunoscut prin raportare la tema textului citit, la context și/sau folosind dicționarul.
- 3.3. Recunoașterea temei în relație cu ideile principale și cu tiparele de structurare a ideilor –

narativ, descriptiv, explicativ – din texte diverse, pe teme familiare.

- 3.4. Recunoașterea tipurilor de comunicare artistică/nonartistică în texte diverse, pe teme familiare.
- 3.5. Sesizarea corectitudinii grafice, lexico-semantice, morfo-sintactice și de punctuație în texte diverse, pe teme familiare.
- 3.6. Recunoașterea elementelor specifice limbii române, comparativ cu limba maternă, în receptarea textelor continue/discontinue/multimodale, pe teme familiare.
- 3.7. Manifestarea interesului pentru lectura unor texte continue/discontinue/multimodale, pe teme familiare.

4. Redactarea textului scris de diverse tipuri

- 4.1. Formularea unui răspuns personal și/sau creativ pe baza unor texte, pe teme familiare, care actualizează tipuri de comunicare artistică/nonartistică.
- 4.2. Elaborarea unui text, pe baza unei structuri oferite ca model – de tip narativ, descriptiv, explicativ –, pentru a comunica idei și informații pe teme familiare și/sau pentru a prezenta experiențe trăite/imaginate.
- 4.3. Redactarea unui text multimodal, cu integrarea unor imagini, desene, în format letric/electronic, pe o temă familiară.
- 4.4. Utilizarea achizițiilor metalingvistice în elaborarea textelor proprii, pe teme familiare, prin raportare la fenomenele de transfer și de interferență.
- 4.5. Manifestarea preocupării pentru a scrie lizibil, îngrijit, corect și clar.

5. Manifestarea sensibilității multi- și interculturale, prin valorile promovate în contexte culturale și sociale diverse

- 5.1. Manifestarea interesului față de limba română, ca limbă națională.
- 5.2. Identificarea valorilor promovate în literatura română, maternă și universală.
- 5.3. Exprimarea respectului față de diversitatea lingvistică și culturală, față de valorile promovate în contexte culturale și sociale diverse.

GHID DE UTILIZARE A MANUALULUI

Manualul cuprinde variantele tipărită și digitală

Simboluri folosite în varianta digitală

- Rezolvă
- Privește
- Vizionează

Manualul este structurat în unități de învățare, care cuprind:

UNITATE DE ÎNVĂȚARE

LECTURĂ

Pregătește-te de lectură!

REDACTARE

Descoperă!

Reține!

Exersează!

COMUNICARE ORALĂ. REDACTARE

Pregătește-te de audiere!

Exersează!

Să învățăm împreună, jucându-ne!

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

Observă!

Află mai mult!

Exersează!

Descoperă!

Portofoliu/evaluare anuală!

EVALUARE

EVALUARE INIȚIALĂ

- Toate subiectele sunt obligatorii.
- Se acordă 10 de puncte din oficiu.

Citește următorul text, pentru a putea rezolva cerințele:

E toamnă. Afară e mai răcoare, iar vântul bate mai tare și aduce nori deși. Prin bogatul frunziș, o pasăre se străduiește să ajungă până la cuibul ei. Acolo, trei pui, deja mărișori și puternici, își așteaptă mama pentru a porni de sub frunzar spre țările calde.

Ce păcat că stejarul, fosta lor casă, se va desfrunzi! Ei privesc triști cum frunzele roșcate încep să se desprindă de pe ramuri. Totuși, gândul că se vor întoarce la primăvară și vor vedea cum cresc din nou îi face să se bucure de marea lor călătorie.

Subiectul I

1. Completează următoarele enunțuri cu informații pe baza textului dat: **(12 p.)**

- Pasărea are pui. (câți?)
- Mama va pleca împreună cu puii în țările..... (ce fel de?)
- Frunzele roșcate se de pe ramuri. (ce fac?)
- Ei se bucură de..... lor. (de ce?)

2. Alege valoarea de *adevărat* sau *fals* pentru următoarele enunțuri formulate pe baza textului dat: **(12 p.)**

Enunțul	Adevărat	Fals
Pasărea ajunge ușor la puii ei.		
Puii sunt mici și puternici.		
Mama vrea să plece cu puii spre țările calde.		
Frunzele vor crește din nou anul viitor.		

3. Rescrie, pe spațiul punctat, secvența din textul dat care exprimă regretul. **(8 p.)**

.....

4. Alege, prin încercuire, litera corespunzătoare pentru răspunsul corect. **(8 p.)**

Seria în care cele două cuvinte au legătură cu fenomenele naturii din textul dat este:

- pasăre, frunzar;
- țările, primăvara;
- vântul, călătorie;
- vântul, norii.

5. Unește cu o linie cuvintele din coloana din dreapta cu cele din coloana din stânga pentru a forma perechi de cuvinte cu sens asemănător. **(12 p.)**

bate	adăpost
porni	supărați
casă	pleca
triști	curte
	sufală

6. Transcrie următorul enunț, corectând greșelile de orice fel: „Puișorii sunt pregătite să călătorească la țările caldă”. **(12 p.)**

.....

7. Alege o ființă/ un obiect din text pe care l-ai desena, menționând într-un enunț motivul. **(8 p.)**

.....

8. Scrie un text de 50–80 de cuvinte în care să continui textul dat. **(18 p.)**

1

PRIETENI DIN LUMEA ANIMALELOR (I)

10

Conținuturi vizate

Lectură – aplicativ

Narativul literar (*discurs narativ*):

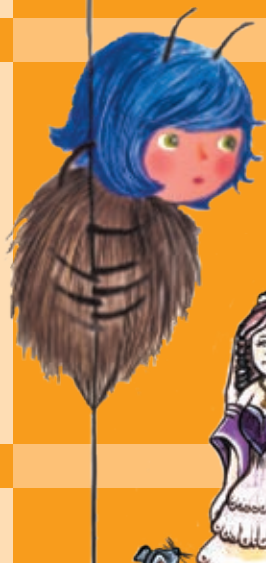
- autor, narator, personaj, acțiune;
- indici spațio-temporali: unde și când se desfășoară acțiunea;
- figuri de stil: personificare, enumerație, repetiție (*discurs narativ*).

14

Comunicare orală

- Situația de comunicare;
- Situația de comunicare dialogată;
- Emițător, receptor, mesaj, canal, cod, context (*aplicativ*).

17

Elemente de construcție a comunicării

Nivelul fonetic:

- Sunetul și litera: corespondența dintre ele;
- Alfabetul limbii române/alfabetul limbii materne; vocale și consoane.

Aplicativ

- Despărțirea cuvintelor în silabe;
- Accentul;
- Pronunțarea corectă a sunetelor în diverse poziții în cadrul cuvântului (inițială, mediană, finală).

22

Elemente de interculturalitate

Valori promovate în:

- literatura română;
- literatura maternă;
- literatura universală.

Lectură

Pregătește-te de lectură!

Imaginează-ți o întâmplare care să aibă următorul început:
*Într-o dimineață, după ce s-a trezit, copilul a descoperit
 că toate obiectele din jurul lui vorbeau. Deodată...*

Invitație la lectură

A jungând la codrul al șaptelea, unde se sfârșea împărăția bosoarcei, calul cel slăbănog și neîngrijit se scutură o dată și pe nesimțite se prefăcu într-un frumos cal înaripat, cum nici mai înainte de aceea, nici după aceea n-a mai fost altul.

— Acum ține-te bine, îi zise calul, fiindcă am să te duc cum nu s-a mai dus voinic de pe tărâmul ăsta pe celălalt, căci am și eu o soră acolo și pe ea mă duc s-o caut.

Băiet Sărac era amețit de repeziciunea cu care trecea peste codru și cobora în urmă spre tărâmul celălalt printr-o largă deschizătură de la cealaltă parte a codrului. Când își veni în fire, el se afla față-n față cu calul său, care, scuturându-se a doua oară, se prefăcu într-un făt-frumos cu plete lungi și grăi:

— Oriunde te vei duce, norocul să-ți fie tovarăș de drum, că m-ai scăpat de vrăjile Mumei-Pădurii. Află că eu sunt feciorul Împăratului Roșu și am pornit să o caut pe sora mea, dar la marginea unui codru am găsit-o pe Muma-Pădurii, care mi se plângea că nu mai poate merge și m-a rugat s-o duc în spinare, iar după ce mi s-a făcut milă de ea și am lăsat-o să mă încalece, m-a prefăcut în cal și mi-a ursit ca tot cal să rămân până ce nu i se va face milă unui

voinic de mine și nu mă va încăleca pentru ca să-l trec pe tărâmul ăsta, unde iarăși am să mă fac ce am fost.

Grozav îi părea de bine lui Băiet Sărac, fiindcă nu mai era singur. El luă turta cea de tărâțe, o rupse în două și-i dădu jumătate din ea feciorului de împărat, ca să fie frați de cruce.

Ei își spuseră fiecare pățaniile și plecară drept înainte.

Depart, departe, tocmai în capătul lumii de pe celălalt tărâm, se vedeau niște palate înalte și strălucite; astea trebuiau să fie palatele zmeului.

Lumea de pe celălalt tărâm era frumoasă, încât să tot treci prin ea, plină de lumină, de verdeață, de flori, de păsări cu pene frumoase și de fiare blânde și vesele. Și în lumea asta omul nu îmbătrânea niciodată, ci rămânea mereu așa cum a intrat în ea, fiindcă nici nu erau zile, soarele nici nu răsărea, nici nu apunea, ci era mereu lumină venită așa din senin. Dar zmei nu se vedeau nicăieri și cei doi frați de cruce mergeau în calea lor nesupărați de nimeni.

După ce se duseră cât merge un om trei zile de-a rândul, ei sosiră la palatele cele frumoase și se opriră în fața lor, fiindcă erau frumoase, de tot frumoase, cu turnuri înalte, cu ziduri de piatră moale.

(adaptare după Ioan Slavici,
Băiet Sărac)

^aB Vocabular

• *ăsta* – acesta; • *băiet* – băiat; • *făt-frumos* – (în basmele românești), erou care are toate calitățile importante: vitejie, bunătate, fidelitate, frumusețe; este principalul adversar al forțelor răului (zmeu, balaur), pe care le în-

vinge; • *frați de cruce* – prieteni nedespărțiți, legați prin jurământ. • *muma-pădurii* – (în basmele românești) vrăjitoare; • *tărâțe* – ceea ce rezultă în urma măcinării învelișului semințelor de cereale; • *tărâmul celălalt* – loc

îndepărtat (subpământean), dincolo de lumea reală, locuit de ființe care nu există în realitate; • *a ursi* – a hotărî dinainte soarta unei ființe sau a unui lucru; • *voinic* – (aici) tânăr curajos; • *a vrăji* – a transforma în mod

neobișnuit lucrurile, ființele; • *zmeu* – personaj din basme, imaginat ca un uriaș cu puteri supranaturale, întruchipând răutatea și fiind întotdeauna învins de forțele binelui.

☰ Exersează!

1 Recitește textul și alege, pentru cuvintele/grupurile de cuvinte din prima coloană, cuvinte/grupuri de cuvinte cu același sens, din cea de-a doua coloană:

A. fiare	a. (aici) animale sălbatice
B. își veni în fire	b. coajă măcinată din boabe de cereale
C. bosoarcă	c. rapiditatea
D. repeziciunea	d. pâine (nedospită)
E. turta	e. își reveni
	f. (aici) obiecte de metal
	h. vrăjitoare

2 Selectează din următoarea listă o însușire pe care o asociezi cu textul dat: *senzațional, amuzant, emoționant, trist, instructiv, plictisitor, interesant*.

Motivează-ți răspunsul într-un text de 30–50 de cuvinte.

3 Completează, în caiet, spațiile punctate cu informații din text:

- Băiet Sărac ajunge cu calul slăbănog la
- Feciorul de împărat vrea să meargă pentru.....
- Băiet Sărac și feciorul de împărat ajung la curțile cele frumoase după ce merg
- În lumea zmeilor omul nu îmbătrânește pentru că

5 Citește cu atenție cele două secvențe de text (varianta originală și varianta adaptată). Precizează o asemănare și o deosebire între cele două variante.

Text original

Ajungând la codrul de al șaptelea, unde se sfârșea împărăția bosoarcei, mânzul cel răpciugos se scutură o dată și pe nesimțite se preface într-un frumos cal înaripat, cum nici mai înainte de aceea, nici după aceea n-a mai fost altul.

Text adaptat

Ajungând la codrul al șaptelea, unde se sfârșea împărăția bosoarcei, calul cel slăbănog și neîngrijit se scutură o dată și pe nesimțite se preface într-un frumos cal înaripat, cum nici mai înainte de aceea, nici după aceea n-a mai fost altul.

 Știi că?

Literatura înseamnă și invenție, plămădire, adică **ficțiune**.

Scriitorul inventează o altă lume care este inspirată din realitate. Așadar, autorul se inspiră din realitate, dar nu o copiază. El selectează elemente din lumea reală și le îmbină după propria sensibilitate pentru a transmite idei, gânduri și sentimente.

Textul literar are următoarele trăsături:

- trezește în sufletul cititorului/ascultătorului sentimente și emoții;
- se caracterizează prin utilizarea unui limbaj expresiv, adică figuri de stil, valorificând bogăția limbii;
- are caracter ficțional, fiind rezultatul imaginației unui autor.

6 Menționează în fiecare coloană două aspecte desprinse din textul dat care aparțin realității și două aspecte care aparțin ficțiunii, după exemplul următor:

Realitate	Ficțiune
▶ prietenia dintre cei doi voinici;	▶ tărâmul celălalt;
▶	▶
▶	▶

7 Precizează pentru fiecare enunț dacă este „adevărat” sau „fals”, bazându-te pe informațiile din textul *Băiet Sărac* de Ioan Slavici.

- Textul este scris cu scopul de a informa cititorul.
- Textul reflectă realitatea în totalitate.

- Textul impresionează prin limbajul folosit.
- Textul are scopul de a sensibiliza cititorul.
- Textul reflectă fantezia și sensibilitatea autorului.

8 Numește personajele din textul dat.

9 Transcrie doi termeni care constituie indici de spațiu.

Află mai mult!

Textul narativ are următoarele trăsături:

- prezintă un șir de întâmplări;
- evenimentele prezentate sunt, de obicei, în ordine cronologică;
- evenimentele sunt plasate în timp și spațiu, utilizându-se indici spațiali și temporali;
- evenimentele implică persoane sau personaje care acționează.

Cititorul/ascultătorul se orientează către următoarele aspecte: Când se petrec întâmplările narate? Unde? Ce se întâmplă? Cine acționează? De ce?

Textul narativ literar aparține literaturii.

Autorul este persoana din realitate care imaginează și scrie o operă literară.

Naratorul este vocea principală care povestește, în opera literară, întâmplarea.

Personajul este orice ființă, obiect, fenomen al naturii care participă la acțiunea prezentată într-o operă literară. Personajul poate fi principal, secundar, episodic.

În cazul operelor literare, între narator și autor nu se pune niciodată semnul egalității.

Întâmplările pot fi relatate:

- la persoana a III-a, când naratorul povestește întâmplările din exterior, fără să participe la acțiune;
- la persoana I, când naratorul este și personaj, adică participant la acțiune.

- 10 Transcrie din tabelul dat trăsăturile care crezi că se potrivesc textului *Băiet Sărac* de Ioan Slavici:

Trăsături
Autorul și naratorul sunt aceeași persoană din realitate, Ioan Slavici.
Are personaje.
Limbajul impresionează prin expresivitate.
Este scris în versuri.
Prezintă întâmplări plasate în timp și spațiu.

- 11 Ți se pare firească reacția lui Băiet Sărac după ce calul se transformă în fiul împăratului? Motivează-ți răspunsul.

- 12 Care este motivul pentru care Băiet Sărac merge împreună cu fiul împăratului?

Evaluare

Crezi că lumea zmeilor este inventată? În motivarea răspunsului vei putea folosi următoarele sugestii:

- În această lume omul nu îmbătrânește.
- În această lume există lumină, verdeață, flori și păsări cu pene frumoase.

Pentru motivarea răspunsului, valorificând textul

indicat, vei avea în vedere:

- formularea răspunsului în enunț;
- motivarea răspunsului (cu referire la cel puțin o informație din textul indicat);
- utilizarea cuvintelor de legătură specifice: *pentru că, deoarece, fiindcă* etc.

Știi că?

În operele literare scriitorii pot folosi cuvintele cu alt înțeles decât în limbajul obișnuit, pentru a-și transmite ideile într-o formă unică, artistică.

Ei obțin astfel efecte deosebite, numite expresive, prin folosirea într-un mod neobișnuit a cuvintelor. Aceste îmbinări se numesc **figuri de stil**.

Personificarea este o figură de stil prin care li se atribuie lucrurilor, animalelor sau fenomenelor din natură însușiri omenești. Pentru a deveni figură de stil într-un text narativ literar, personificarea trebuie să prezinte

un obiect sau un animal în acțiune, comportându-se ca un om care vorbește, are sentimente și gândește.

Enumerația este o figură de stil care constă în înșiruirea unor termeni de același fel sau cu sensuri apropiate, pentru a accentua ideea exprimată, pentru a atrage atenția asupra obiectelor sau acțiunilor prezentate.

Repetiția este o figură de stil care constă în reluarea unui cuvânt sau a unui grup de cuvinte, pentru evidențierea anumitor aspecte ale obiectelor sau ale acțiunilor prezentate.

- 13 Selectează pentru fiecare figură de stil – repetiție, enumerație, personificare – câte un exemplu potrivit din următoarele secvențe din textul lui Ioan Slavici:

- *plină de lumină, de verdeață, de flori, de păsări cu pene frumoase și de fiare blânde și vesele;*
- *Acum ține-te bine, îi zise calul.*
- *frumoase, de tot frumoase.*

- 14 Într-o compunere de 100–150 de cuvinte, continuă povestea celor doi frați de cruce după ce au ajuns în lumea zmeilor.

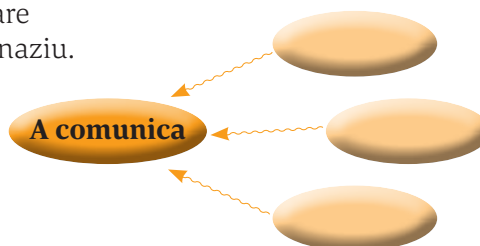
Comunicare orală

☰ Exersează!

1 Discută cu doi colegi despre schimbările în bine pe care le-ai observat de la începerea școlii, acum că ești elev la gimnaziu.

2 Spune trei cuvinte care pot fi puse în legătură cu „a comunica”.

3 Prezintă-le colegilor clădirea din imagine.

Muzeul Național „George Enescu”, București.

Reține

Exercițiile pe care le-ai rezolvat alături de colegii tăi te-au pus în situația de a prezenta oral unele informații, dar și de a conversa cu ei, adică de a afla de la ei informații. O asemenea situație se numește **comunicare orală**.

Când are loc un schimb de informații în care emițătorul și receptorul își pot schimba rolurile, atunci avem **situația de comunicare dialogată**. Dialogul este alcătuit din mai multe **replici**, fiecare reprezentând intervenția unui participant.

Știi că?

În orice comunicare există șase (6) elemente, fiecare având un rol important. Numai când apar toate acestea există situația de comunicare.

1. **Emițătorul (E)** este persoana care **transmite mesajul**.

2. **Receptorul (R)** este persoana căreia i se adresează emițătorul (E), destinatarul, **primitorul mesajului**, care dă un înțeles informației primite.

3. **Mesajul (M)** se constituie din conținutul comunicării, din **informațiile** pe care emițătorul le transmite.

4. **Codul** este sistemul de **semne** prin care se transmite informația (de exemplu limba română, limba maghiară, codul Morse etc.).

5. **Canalul** este **mediul** prin care se transmite informația de la emițător la receptor (aerul în comu-

nicarea orală; suportul pe care se scrie în comunicarea scrisă).

6. **Contextul** se referă la **împrejurările** în care are loc comunicarea (timpul și locul emiterii, respectiv receptării; relațiile dintre emițător și receptor etc.).

Invitație la lectură

Intrarăm în magazie, privind prin ușa întredeschisă. Peste câteva minute apăru un vrăbioi umflat pe gardul dinspre stradă. Zbură apoi în curte, așezându-se chiar pe copaie. Mai făcu câteva sărituri, ciugulind ici-colo, și dispăru sub ea. O smucitură – și copaia căzu cu zgomot peste pasăre.

Ne-am apropiat în fugă, am îngenuncheat, apoi, scoțând pardesiul, l-am așezat peste albie. O ridicai ușurel de un colț și imediat simții în pumn un ghemotoc cald ce tremura și se zbătea.

Prinsesem vrăbioiul.

L-am dezvelit și i-am mângâiat creasta mică. În acest timp, Lică apăru triumfător cu colivia.

– Am găsit-o! A ascuns-o Titi sub pat. Apoi, văzând pasărea, începu să țipe: Vrabia! Vrabia! A venit la halva... sărăcuța. Dar adăugă mâhnit: Și eu am mâncat halvaua.

– Nu-i nimic, Lică, zisei, uite un leu. Te duci la Alimentara și iei halva pentru vrabie. Nu-i așa? [...]

Am intrat apoi în casă și, așezat la măsută, așternui câteva rânduri pe o bucată de hârtie. Imediat ce isprăvii, o legai de celălalt picior al vrăbioiului.

L-am închis apoi în colivia pe care o pusei sub pat, deschisei geamul și plecai împreună cu Mușat. [...]

Copiii din cartier au văzut apoi zile în șir un vrăbioi ce zbura de ici-colo, având la piciorul drept un sul de hârtie. De câte ori îl vedeau zburând deasupra curții școlii, strigau:

– Priviți, poștașul, poștașul! Chemați-l pe Ignat! Și pe Anghel!

– Și pe Mușat, strigau alții.

(Mircea Sântimbreanu,
Poștașul, în vol. *Recreația mare*)

Exersează!

Ai următorul model:

– *Acum ține-te bine, îi zise calul, fiindcă am să te duc cum nu s-a mai dus voinic de pe tărâmul ăsta pe celălalt, căci am și eu o soră acolo și pe ea mă duc s-o caut.*

(Ioan Slavici, *Băiet Sărac*)

Emițătorul este calul.

Receptorul este Băiet Sărac.

Mesajul este informația pe care o primește Băiet

Evaluare

Sărac, și anume că urmează să meargă împreună pe celălalt tărâm pentru a o căuta pe sora calului fermecat.

Codul este limba română.

● Precizează cele patru elemente ale comunicării pe care le identifiți în următoarea secvență:

– *Nu-i nimic, Lică, zisei, uite un leu. Te duci la Alimentara și iei halva pentru vrabie. Nu-i așa?*

(Mircea Sântimbreanu, *Poștașul*)

Repetă exercițiul, selectând alte secvențe din textul lui Mircea Sântimbreanu.

Exersează!

1 Rezolvă următoarele cerințe, valorificând secvența dată.

– Am găsit-o! A ascuns-o Titi sub pat. Apoi, văzând pasărea, începu să țipe: Vrabia! Vrabia! A venit la halva... sărăcuța. Dar adăugă mâhnit: Și eu am mâncat halvaua...

– Nu-i nimic, Lică, zisei, uite un leu. Te duci la Alimentara și iei halva pentru vrabie. Nu-i așa?

(Mircea Sântimbreanu, Poștașul)

- Citește fragmentul pe roluri împreună cu un coleg.
- Stabilește numărul replicilor din dialogul dat.
- Explică motivul pentru care este supărat Lică.
- Imaginează-ți împreună cu colegul tău o posibilă continuare a dialogului.

2 Numește câteva cauze care ar putea deranja (bruia) canalul de comunicare între două persoane aflate într-o discuție:

– pe stradă:

– la telefon:

– pe site-urile de socializare:

3 Precizează contextul următoarei situații de comunicare:

Copiii din cartier au văzut apoi zile în șir un vrăbii ce zbura de ici-colo, având la piciorul drept un sul de hârtie. De câte ori îl vedeau zburând deasupra curții școlii, strigau:

– Priviți, poștașul, poștașul! Chemați-l pe Ignat! Și pe Anghel!

– Și pe Mușat, strigau alții.

Vrăbiiul se oprea pe dudul din curtea școlii, ciripind la soare, se zbârlea, apoi se îndrepta peste câmpul înverzit.

(Mircea Sântimbreanu, Poștașul)

4 Precizează, pe caiet, câte două condiții pe care trebuie să le îndeplinească.

	Emițătorul	– –
	Receptorul	– –

5 Extrage în fața colegilor tăi un bilețel pe care se află un desen din care reiese o stare sufletească. Exprimă prin intonație, volumul vocii, pauze, ritmul rostirii, starea sufletească indicată pe bilețel, pe care colegii tăi trebuie să o recunoască.

Textul dat:

Află că eu sunt feciorul Împăratului Roșu și am pornit să o caut pe sora mea, dar la marginea unui codru am găsit pe Muma-Pădurii [...]

(Ioan Slavici, Băiet Sărac)

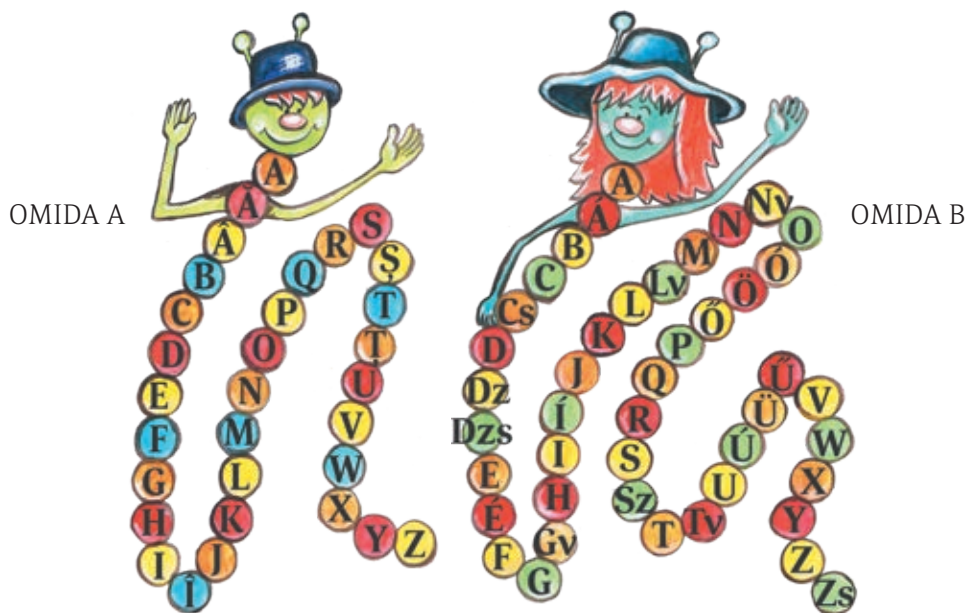

Elemente de construcție a comunicării

FONETICA – Alfabetul

Descoperă!

- a) Numără! Câte litere conține alfabetul limbii române? Câte litere conține alfabetul limbii maghiare?

Reține

Vocalele sunt acele sunete care se pronunță fără ca aerul ce trece prin gură (aparatur fonator) să întâlnească un obstacol (limba, dinții, buzele).

Vocalele limbii române sunt: **a, ă, â, e, i, î, o, u și y.**

Consoanele sunt acele sunete la pronunțarea cărora aerul ce trece prin gură (aparatur fonator) întâlnește un obstacol (limba, dinții, buzele). Nu pot forma singure silabă.

Consoanele limbii române sunt: **b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, ș, t, ț, v, w, x, y, z.**

Într-o silabă există o singură vocală.

Totalitatea literelor care reprezintă sunetele de bază ale unei limbi, așezate într-o ordine convențională, formează alfabetul.

(conform DOOM, ediția a III-a, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2021)

- b) Fetița și mama ei au fost la cumpărături. Au luat ingrediente pentru a găti supă de pui cu litere.

● S-au înțeles în felul următor: fetița gătește supa din consoane, mama ei din vocale. Gătește și tu cu fetița, apoi ajut-o și pe mama ei. **Pune în oala fetiței literele-consoane, iar în oala mamei literele-vocale.**

● Între timp, au sosit din Ungaria verișoara fetiței și sora mamei. S-au oferit să le ajute la gătit. Verișoara a selectat următoarele litere, pe care acum le-a văzut prima oară: **Â, Ă, Î, Ș, Ț.**

Hai-deți s-o ajutăm să înțeleagă!

Știi că?

Fonetica studiază sunetele vorbirii. În limba română există vocale, consoane și semivocale. Sunetul se pronunță.

Litera se scrie.
Correspondența dintre literă și sunet nu se respectă întotdeauna din cauza poziției literei în cuvânt.

Află mai mult!

Î și **Â** – seamănă cu **I** și **A**, dar dacă le punem niște căciulițe, le vom rosti altfel. Rostirea lui **Î** sau **Â** seamănă cu **Ü**, dar dacă zâmbești în timp ce pronunți, se va auzi **Î**, **Â**.

Ă – seamănă cu **A**, dar dacă îi punem o pălărie, se va rosti altfel. Rostirea lui **Ă** seamănă cu **Ö**, dar dacă zâmbești în timp ce pronunți, se va auzi un **Ă** plăcut.

Literei **Ș** îi corespunde sunetul **S** din limba maghiară.

Literei **Ț** îi corespunde sunetul **C** din limba maghiară.

Rostim împreună următoarele cuvinte, apoi le despărțim în silabe:

RÂMĂ, CÂRMĂ, ȘURĂ, AȘAZĂ, ÎNȘIRĂ, ÎNȚEAPĂ, MÂNDRĂ, DRĂGUȚĂ, ȘIREATĂ, ISTEATĂ.

Exersează!

1 Caută și tu câte trei cuvinte care conțin **Â, Ă, Î, Ș, Ț**. Uită-te prin bucătăria fetiței.

2 La masă, membrii familiei mănâncă atât din supa fetiței, cât și din supa mamei. Literele se amestecă. Ce cuvinte poți forma cu literele din farfuri?

Evaluare

Ordonează următoarele cuvinte după criteriile din tabel: carte, covor, carton, cretă, mamă, palton, fată, copac, mamă.

Cuvântul conține:

 două consoane și două vocale	 trei consoane și două vocale	 patru consoane și două vocale
---	---	--

Corespondența dintre sunete și litere

Să pronunțăm corect sunetele în diverse poziții în cadrul cuvântului (inițială, mediană, finală)!

Descoperă!

a) Pronunță cuvintele cu voce tare și ascultă. Observă diferența.

Cuvinte în care e, i, o, u sunt vocale:	Cuvinte în care e, i, o, u sunt semivocale
e: elefant, fetiță, gătesc	ea, rea, măsea
i: imn, pitic, omidă	trei, doi, copii, craiul, ied
o: om, somn, ou	soare, moale, aripioară
u: umbrelă, curcubeul, prun	plouă, platou, ou, curcubeu

b) Desparte cuvintele de mai sus în silabe.

Știi că?

Semivocalele sunt sunete care apar în aceeași silabă cu o vocală: **e, o, i, u**. (conform *GLR pentru gimnaziu*, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2019). Se scrie **e** și se rostește **ie** la începutul unor cuvinte românești vechi:

- pronume personale: **eu, ei, ele**;
- unele forme ale verbului *a fi*: **ești, este, eram, erai, era, erați, erau**.

Un sunet poate fi transcris prin litere diferite.

- **î sau â?**

- se scrie **î** la începutul sau la sfârșitul cuvântului (învăța, hotărî);
- se scrie **â** în interiorul cuvântului (câine);
- grupurile de litere **ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi** transcriu unul sau două sunete și au pronunție specială;
- literele **e, i** din aceste grupuri pot corespunde unei vocale (au valoare fonetică dacă sunt singure în silabă: *cer*) sau nu au valoare fonetică (dacă o altă vocală este prezentă în silabă: *ceas*).

c) Pronunță cu voce tare. Desparte în silabe. Câte sunete se aud?

ce: ceară – se aude sunetul **cs** din limba maghiară;

ci: saci, ciocan – se aude sunetul **cs** din limba maghiară;

ge: mărgea – se aude sunetul **dzs** din limba maghiară;

gi: magi, magiun – se aude sunetul **dzs** din limba maghiară.

ce: cenușă, face – se aude sunetul **cs+é** din limba maghiară;

ci: cireașă, suci – se aude sunetul **cs+i** din limba maghiară;

ge: gemeni, curge – se aude sunetul **dzs+e** din limba maghiară;

gi: gimnastică, fugi – se aude sunetul **dzs+i** din limba maghiară.

Exersează!

1 Transcrie în caiet, într-o coloană, cuvintele care conțin grupurile de litere **ce, ci, ge, gi**, iar într-o altă coloană cuvintele care conțin grupurile de litere **che, chi, ghe, ghi**. Scrie numărul sunetelor și numărul literelor acestor cuvinte.

Pânza lui Păienjenel se cutremură. Era primul băiețel adevărat pe care îl vedea. Era chiar mai oribil decât în cărți: ochi mari, urechi clăpăuge, un nas ca un tunel cu găuri dus-întors, o gură ca o peșteră urlătoare.

– Ce s-a întâmplat? se auzi o altă voce, mai calmă, dar care nu-l liniști deloc pe Păienjenel. Băiețelul îl arătă cu degetul. Păienjenel s-a făcut cât a putut el de mic. Oamenii s-au întors, așa cum l-a avertizat ariciul că avea să se întâmple. De ce nu l-a ascultat? De ce a intrat în casă și a început lucrul la pânza în care avea să-și aducă și familia? Ariciul și licuriciul s-au bucurat când au văzut grădina și au hotărât să rămână acolo, el însă a vrut să cucerească acea casă părăsită.

(Joe Popov, *Aventurile lui Păienjenel*)

2 Alege, din următoarele perechi de cuvinte, varianta corectă, verificând în dialogul de mai jos, în care toate cuvintele sunt scrise corect:

român/romîn, împreună/împreună, înțeles/ânțeles, bineînțeles/bineânțeles, neânțeles/neînțeles, întâmplător/ântîmplător, învățat/învățat, chilogram/kilogram, muncă/muncă, kilometru/kilometru, hobby/hobbi, yard/iard, watt/vatt, explică/ecsplăcă, exact/ecsact, zigzag/zixag, anglo-saxon/anglo-sacson, ecsemplu/exemplu.

Bunicul le povestea celor două nepoate că el lucrează foarte mult pentru englezi. Bineînțeles că în limba română nu este înțeles de aceștia, așadar a învățat și limba engleză. Fetele întrebau:

– Bunicule, tu ce hobby ai?

– Îmi place să călăresc. Întâmplător, am găsit un loc de muncă exact la o fermă. Călăresc cel puțin trei kilometri pe zi în linie dreaptă sau în zigzag împreună cu elevii cărora le dau lecții de echitație. Știți, fetelor, în Anglia distanța se măsoară în yarzi, aceasta fiind o unitate de măsură a distanței din sistemul de unități de măsură anglo-saxon. Un yard este echivalent cu 0,9144 metri, deci cu exact trei picioare, le explica el nepoatelor.

– Noi cunoaștem și alte unități de măsură, de exemplu kilogramul, wattul și multe altele. Bunicule, știi ce este wattul? Wattul este unitatea de măsură pentru putere în Sistemul internațional de unități.

– Fetelor, este de neînțeles cum de știți atât de multe lucruri. Mă bucur mult!

Descoperă!

Rostește cuvintele din tabelul dat.

Omida B este de naționalitate maghiară. În cuvintele pronunțate de ea accentul cade pe prima silabă.	Omida A este de naționalitate română. În cuvintele pronunțate de ea accentul cade pe silabe diferite.		
carte	copil	bine	fuseseră
masă	batic	șosete	ajunseseră
soră	ciorapi	chiuvetă	plânseseră
frate	șofer	arbitru	ferfeniță
mamă	primar	poveste	gărgăriță
tată	cuțit	cărămidă	gogoriță

Știi că?

În limba română accentul este liber, iar în limba maghiară accentul este fix (pe prima silabă).

Accentul în limba română stă în mod frecvent pe una dintre ultimele două silabe ale cuvântului.

Există cuvinte care se scriu la fel, diferența de sens este dată de locul accentului. De exemplu: acele/ acele.

Exersează!

1 Ajută omida A și omida B să mai caute fiecare câte cinci cuvinte cu accent pe prima, pe ultima, penultima sau antepenultima silabă.

2 Alcătuiți enunțuri din care să reiasă sensul următoarelor cuvinte accentuate diferit: vesela, ve-sela, acele, acele, copii, copii, mătura, mătura, munci, munci, roi, roi.

Elemente de interculturalitate

Pregătește-te de lectură!

- 1 Dacă ai putea dobândi o putere deosebită, care ar fi aceasta? De ce?
- 2 Identifică trăsătura pozitivă care îl ajută pe Băiet Sărac să treacă peste greutateți. Motivează-ți răspunsul, folosind următoarele sugestii:
 - este curajos; • este bun la suflet; • este cinstit.

Invitație la lectură

Într-o seară, pe când torcea (căci împăratul cel rău o puna să trudească din greu zi și noapte), văzu intrând printr-o găurică din perete un șoricel tare drăgălaș. Îi spuse:

– Hei, micuțule, ce cauți aici, n-am decât trei boabe de mazăre de mâncare pentru toată ziua.

Șoricelul alerga când ici, când colo, se dădea peste cap, și împărătesei îi făcea atât de mare plăcere, încât îi dădu singurul bob de mazăre care îi mai rămăsese pentru masa de seară.

– Ține, micuțule, mănâncă, nu am mai mult, și ți-l dau din toată inima.

De îndată ce făcu așa, văzu pe masa ei o friptură de potârniche bine rumenită și două chisele de dulceață. Mănăcă puțin din toate.

A doua zi dimineață, temnicerul îi aduse cele trei boabe de mazăre, pe care le puse într-o farfurie mare, ca să râdă de ea; șoricelul veni tiptil și ronțâi toate cele trei boabe, ba, pe deasupra, și pâinea.

Când împărăteasa vru să mănânce, nu mai găsi

nimic, așa că se supără foc pe șoricelul cel lacom. Cum tocmai voia să acopere farfuria pe care o credea goală, văzu că se umple cu tot felul de bunătăți! [...]

Într-o zi, împărăteasa zări sub fereastră o bătrânică, sprijinită într-un toiag, care îi spuse:

– Știu ce necaz aveți, doamnă, dacă vreți, vă voi sluji.

– Vai, scumpa mea prietenă, îi zise împărăteasa, mi-ați face un mare bine; veniți în fiecare seară jos, lângă turn, și când vă voi coborî sârmanul meu copilaș, căutați să-l creșteți și voi căuta, la rândul meu, dacă voi fi vreodată bogată, să vă răsplătesc din plin.

– Nu-mi trebuie bani, răspunse bătrâna, dar sunt tare pofticioasă: nimic nu-mi place mai mult decât un șoricel dolofan, bine împănat. Dacă găsești unul în coșmelia ta, omoară-l și aruncă-mi-l pe fereastră.

– În odaia mea vine un singur șoricel, care este atât de drăgălaș, încât nu mă îndur să îl omor.

(Marie-Catherine le Jumel de Bernaville,
Șoricelul cel bun la suflet)

Exersează!

Care crezi că este trăsătura pozitivă cu ajutorul căreia împărăteasa trece peste greutateți? Motivează-ți răspunsul, folosind următoarele sugestii:

- este curajoasă; • este bună la suflet; • este cinstită.

Jurnal de lectură!

Notează, pe o foaie separată, următoarele informații în legătură cu cele două texte date:

Textul dat		Reacția ta					
		Mi-a plăcut.	M-a impresionat.	Îmi aduce aminte de un text din literatura maghiară.	Calitatea cea mai importantă a personajului este bunătatea.	Aș vrea să îl citesc în continuare.	Aș vrea să îl prezint colegilor din clasa a IV-a.
Ioan Slavici, <i>Băiet Sărac</i>	Da/ nu						
	Pentru că...						
Marie-Catherine le Jumel de Barneville, <i>Șoricelul cel bun la suflet</i>	Da/ nu						
	Pentru că...						

Exersează!

1 Numește un text din literatura maghiară asemănător cu cele date, în care personajul principal dovedește că este milostiv, fiind răsplătit pentru această trăsătură pozitivă a sa.

2 Realizează o serie de două desene, pe foi separate, în care să ilustrezi momentele importante din cele două texte date (Ioan Slavici, *Băiet Sărac*; Marie-Catherine le Jumel de Barneville, *Șoricelul cel bun la suflet*) și din textul ales de tine.

Portofoliu/evaluare anuală!

Jurnalul de lectură și seria de desene le vei păstra într-un portofoliu pe care îl vei denumi: *Din cărțile lumii...*

Cu ajutorul colegilor tăi vei organiza o expoziție în care vei prezenta seria de desene care îți place cel mai mult. Vei putea invita colegi din clasa a IV-a.

GRILĂ DE EVALUARE A PORTOFOLIULUI

CRITERIUL	PUNCTAJUL
Adecvarea la sarcină	2 puncte
Varietatea conținutului	2 puncte
Corectitudinea limbajului	2 puncte
Originalitatea	2 puncte
Aspectul	1 punct
Din oficiu	1 punct

- Toate subiectele sunt obligatorii.
- Se acordă 10 de puncte din oficiu.

Citește următorul text, pentru a putea rezolva cerințele:

Când pădurarul a adus-o din codru, era un pui mic și fricos. Cu ochii mari și umezi, se uita rugându-se la toți, gata să fugă.

Dar cu vremea se împlânzi. Înțelese că nimeni nu-i voia răul. Începea să vină singură la donița* cu lapte. Ziua stătea ascunsă în tufișurile cu zmeură din livadă. Seara răspundea la **chemarea** noastră, când îi întindeam câte o bucată de **zahăr**.

Fiindcă fugea atât de sprinten, tata a botezat-o „Năluca”*. Iar „Năluca” își cunoștea numele.

Toate vietățile din ogradă: câinii, păsările și pisicile erau acum disprețuite de noi. N-aveam altă grijă decât de Năluca. „Ce face Năluca?”, „Unde s-a ascuns Năluca?”, „I-a dat cineva lapte astăzi?” Așa a crescut în mijlocul nostru. [...]

Într-o seară, când **cineva** a uitat poarta deschisă, Năluca a **fugit**. A doua zi, culcușul era gol.

În zadar* am căutat-o toți în grădină. În zadar am nădăjduit că poate se întoarce la donița cu lapte. Năluca plecase pentru totdeauna. Livada a rămas tăcută. Nu mai răsuna de fuga noastră, când ne jucam de-a ascunsul cu puiul de căprioară.

(Cezar Petrescu, *Năluca*)

*doniță – vas făcut din doage de lemn, cu toartă (și capac);

*în zadar – degeaba, fără folos;

*nălucă – apariție fantastică, imaginară; arătare, fantomă, vedenie, nălucire.

1. Unește cu linii îmbinările de cuvinte din coloana din dreapta cu cele din stânga pentru a forma enunțuri corecte, pe baza textului. (8 p.)

Era un pui mic și fricos	fiindcă fugea atât de sprinten.
Tata a botezat-o „Năluca”	când cineva a uitat poarta deschisă.
Seara răspundea la chemarea noastră	când pădurarul a adus-o din codru.
Năluca a fugit	iar „Năluca” își cunoștea numele.
	când îi întindeam câte o bucată de zahăr.

2. Transcrie din primul paragraf un cuvânt/ o îmbinare de cuvinte care reprezintă o însușire umană a puiului de căprioară. (8 p.)

3. Alege, prin încercuire, litera răspunsului pe care îl consideri corect. (8 p.)

Locul în care se desfășoară întâmplarea este:

- a) în grădina casei; c) lângă tufișurile cu zmeură;
b) în codru; d) în grădină și livadă.

4. Rescrie, pe spațiul punctat, secvența din textul dat care exprimă tristețea copiilor. (8 p.)

.....
.....
.....

5. Precizează, pentru fiecare cuvânt dat, numărul de litere și numărul de sunete: *chemarea*, *zahăr*, *cineva*, *fugit*. (12 p.)

6. Alege, prin încercuire, litera corespunzătoare răspunsului corect. (10 p.)

Seria care conține toate cuvintele accentuate corect este:

- a) co-dru, în-te-le-se; b) stă-tea, bu-ca-tă;
c) o-gra-dă, pă-să-ri-le; d) ci-ne-va, des-chi-să.

7. Formulează răspunsuri la două dintre întrebările din al patrulea alineat al textului. (10 p.)

.....
.....
.....

8. Crezi că e bine ca o căprioară să fie crescută la curte, printre animalele domestice? Motivează-ți răspunsul în 30–50 de cuvinte. (10 p.)

.....
.....
.....
.....
.....

9. Scrie un text de 50–80 de cuvinte în care să povestești o întâlnire reală/ imaginară cu un animal sălbatic. (16 p.)

2

PRIETENI DIN LUMEA ANIMALELOR (II)

26

Conținuturi vizate

Lectură – *aplicativ*

Narativul nonliterar (*comunicare narativă*)

29

Redactare

Etapale scrierii — generarea ideilor, planificare, scriere:

- descoperirea unor subiecte interesante (brainstorming, punerea ideilor în relație, observarea detaliilor interesante, lecturi/documentare, în bibliotecă și/sau pe internet, discuții cu colegii, căutarea unor aspecte inedite);
- restrângerea unor teme generale la subiecte particulare;
- încadrarea în subiect.

Elemente de construcție a comunicării

Nivelul semantico-lexical:

- Cuvântul – unitatea de bază a vocabularului. Formă și conținut;
- Sinonime. Antonime;
- Câmpul lexico-semantic.

Aplicativ

- Vocabularul limbii române;
- Cuvinte cu aceeași formă și sensuri diferite;
- Sensul cuvintelor în context.

32

41

Elemente de interculturalitate

Valori promovate în:

- literatura română;
- literatura maternă;
- literatura universală.

Lectură

Pregătește-te de lectură!

Crezi că poate exista o relație de prietenie între om și animal?
Motivează-ți răspunsul.

Invitație la lectură

Alexandru cel Mare, unul dintre cei mai cunoscuți cuceritori ai tuturor timpurilor, era și un admirator al celor mai frumoase specii de animale. Povestea calului său Bucefal a căpătat, din vremuri străvechi, o aură legendară.

Întâlnirea dintre tânărul care va deveni mai târziu rege al Macedoniei și calul Bucefal a fost povestită de scriitorul grec antic Plutarh, în lucrarea sa despre viața lui Alexandru. Autorul amestecă evenimente adevărate cu unele inventate în dorința de a prezenta un rege deosebit.

Se spune că regele Filip, tatăl lui Alexandru, a ordonat oamenilor săi să pună șaua pe cal, dar niciunul nu a reușit, pentru că, ori de câte ori cineva încerca să facă asta, Bucefal pornea să se învârtă, să se împotrivescă și să atace, mai ales atunci când era cu spatele către soare. Călăreții știu că, atunci când un cal este ținut singur și nu este călărit pentru perioade lungi de timp, acesta este greu de stăpânit. Calul poate simți călărețul, respectiv încrederea sau frica acestuia. Bucefal era un cal foarte inteligent, care nu avea nevoie neapărat de antrenament, ci de un călăreț care să fie cel puțin la fel de încrezător, de aprig și de inteligent ca el.

Filip nu a vrut să plătească un preț foarte mare, așa cum cerea vânzătorul, pentru un cal care nu putea să fie stăpânit, motiv pentru care l-a pus pe unul dintre oamenii săi să-l ducă pe Bucefal înapoi. Conform legendei, Alexandru a strigat din mulțime că este o rușine să trimită departe un astfel de cal, doar din cauza unor călăreți slabi.

Atunci Filip s-a întors spre fiul său și l-a întrebat:

– Îi faci de rușine pe cei mai în vârstă decât tine, ca și când ai cunoaște mai multe și ai putea să

te descurci cu acest cal mai bine decât ei?

Alexandru a răspuns:

– Pot să mă descurc cu acest cal. Mai bine decât o fac alții.

– Și dacă nu, a spus Filip, ce pui în joc în schimbul nesăbuirii tale?

– Voi plăti tot prețul calului, a zis Alexandru.

Filip a acceptat pariul, imaginându-și că Alexandru nu va reuși, iar pe viitor va avea mai multă grijă atunci când va face prinsoare. Dar, în același timp, îl admira pe băiat pentru încrederea de care dădea dovadă.

Alexandru s-a apropiat încet de Bucefal și i-a coborât căpăstrul sub bărbie. Știa că un cal înspăimântat își va trage capul, dar era totodată convins că trebuie să îi arate încredere. Alexandru a continuat să se apropie de cal, mângâindu-l. Își dădea seama că vorbele nu l-ar fi ajutat în acea situație. Încă de când se uita la ceilalți călăreți care încercaseră să îl îmblânzească, Alexandru a observat că Bucefal se temea de umbre. Pentru a elimina această problemă, primul pas a fost să îl întoarcă spre soare, apoi să-i arate că în jurul său nu se află nimic de temut. În tot acest timp s-a purtat cu el cu blândețe, pentru a-l liniști. Încet, Alexandru s-a urcat pe cal. Animalul a rămas calm, dar încordat. Apoi Alexandru l-a apăsat ușor cu picioarele, îndeajuns pentru ca armăsarul să pornească la trap și apoi la galop. În tot acest timp, mulțimea care îi înconjura rămăsese cu răsuflarea tăiată. Alexandru s-a întors după un timp în fața celor care îl aplaudau și în fața tatălui său, care, cu lacrimi în ochi, i-a spus:

– Alexandru, Macedonia este prea mică pentru tine, trebuie să găsești un alt regat demn de măreția ta.

(adaptare după *Bucefal, un cal demn de Alexandru cel Mare*, <http://pentruanimale.ro/blog>)

Statuia lui Alexandru cel Mare din Salonic, Grecia.

^aB Vocabular

- *armăsar* – (aici) cal falnic, mândru, iute;
- *căpăstru* – frânghie sau curea având la unul dintre capete un ochi care se pune pe capul calului;
- *prinsoare* – (aici) rămășag, pariu.

Descoperă!

a) Caută în dicționar sau întreabă-ți colegii care este sensul fiecărui cuvânt din următoarea listă: *șă, neapărat, încrezător, aprig, nesăbuire*.

b) Alcătuieste, oral, câte un enunț cu aceste cuvinte.

c) Transcrie pe caiet următoarele enunțuri, completându-le cu grupul de cuvinte/cuvântul potrivit: *nu are nevoie, regat, și-a pus în joc, galop, mai în vârstă, îl face de rușine, trap, greu de stăpânit, dă dovadă*.

1. Pisicuța nu a fost învățată să stea cuminte în casă, așa că este

2. Bunica Timea are 60 ani și eu am 11 ani, așadar ea este

3. Colegul meu știe ce trebuie să facă și de mine.

4. Cățelușul a început să latre foarte tare și Mihai a crezut că în fața prietenilor.

5. Carol toate bomboanele, atunci când a spus că el va lua premiul I la concursul de matematică.

6. Bettina este o fetiță cuminte, care mereu de respect față de colegii ei.

7. Calul a pornit vioi mergând la, apoi a început să devină tot mai rapid luând-o la

8. Eroul cel curajos i-a învins pe zmei și a primit drept răsplătă un, devenind împărat alături de zâna cea frumoasă.

Află mai mult!

În textul **nonliterar** se pot prezenta întâmplări reale sau imaginare. Emițătorul și receptorul aparțin lumii reale. Emițătorul își asumă informația transmisă, aceasta putând fi adevărată sau falsă.

Textul nonliterar are următoarele trăsături:

- utilizează limbajul obișnuit, din viața de zi cu zi;
- scopul lui este informarea sau convingerea cititorului/ascultătorului.

Exersează!

1 Răspunde, oral, la următoarele întrebări:

a. De ce este greu de stăpânit calul?

b. Care este motivul pentru care regele Filip nu dorește să cumpere calul?

c. Poți numi cele trei trăsături ale unui bun călăreț, care ar putea să îl îmblânzească pe Bucefal?

d. Cine îl va încăleca pe Bucefal?

Știi că?

Citirea/audierea textului narativ nonliterar se orientează după aceleași aspecte pe care le-ai exersat deja: *Când se petrec întâmplările narate? Unde? Ce se întâmplă? Cine acționează? De ce?*

2 Rescrie enunțurile date, completând spațiile punctate cu informații din text:

a. Întâmplările se petrec în timpul regelui

b. Alexandru este

c. Calul se teme

d. Alexandru știe că va îmblânzi calul dacă

e. Regele Filip îi spune la final lui Alexandru că

3 Precizează pentru fiecare enunț dacă este „adevărat” sau „fals”, bazându-te pe informațiile din textul *Bucefal, un cal demn de Alexandru cel Mare*.

	Adevărat	Fals
Este scris în versuri.		
Limbajul impresionează prin figuri de stil.		
Emițătorul aparține lumii reale.		
Prezintă întâmplări plasate în timp și spațiu.		
Apar persoane care au existat și în realitate.		

4 Motivează fiecare dintre cele trei afirmații, pe baza informațiilor din textul dat. Vei putea folosi și alte surse de informare:

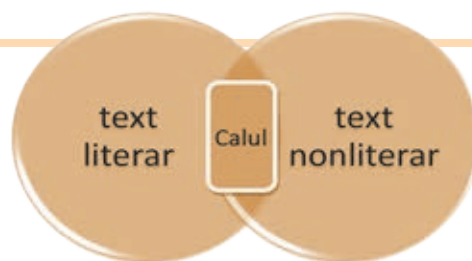
- a) Întâmplările prezentate sunt reale.
- b) Întâmplările prezentate au fost inventate.
- c) Scopul este transmiterea de informații.

Evaluare

Formulează, în enunțuri, o asemănare și două deosebiri între cele două texte studiate: *Băiet Sărac* de Ioan Slavici și *Bucefal, un cal demn de Alexandru cel Mare*.

Vei avea în vedere și desenul dat.

Proiect

Ai citit la începutul unității despre Alexandru cel Mare. Realizează un proiect despre această personalitate istorică.

Vei avea în vedere următorii pași:

- a) caută alte informații despre Alexandru cel Mare;
- b) redactează un text în care să explici de ce crezi că ar trebui ținută minte această întâmplare;
- c) realizează un desen/colaj/poster care să ilustreze textul scris de tine;
- d) prezintă proiectul în fața clasei.

Timp de realizare a proiectului: două săptămâni.

Redactare

☰ Exersează!

Povestește în scris, într-un text de 100–150 de cuvinte, o întâmplare reală sau imaginară în care să evidențiezi devotamentul unui cal față de om.

🧩 Să învățăm împreună, jucându-ne!

Totuși...
(Ceva merge prost.)

Apoi...
(Cum încearcă personajul tău să rezolve problema?)

În cele din urmă...
(A reușit?)

La sfârșit...
(Scrie cum se termină povestea ta aici.)

Sugestii pentru cadrul acțiunii

- castel înfricoșător
- adâncul pădurii
- în vremuri străvechi
- insulă pustie
- stadion
- oraș din viitor
- palatul unui rege
- cocioabă
- internat
- stațiune pe litoral
- ruine misterioase
- labirint subteran
- tărâmul prăjiturilor
- corabie de pirați
- muzeu

Posibil început al poveștii – personajul...

- pornește în călătorie
- găsește o hartă a comorii
- descoperă că poate să zboare
- dă un spectacol
- merge la cumpărături
- participă la un concurs
- ajunge pe un tărâm ciudat
- primește o invitație
- își schimbă locuința
- hotărăște să dea o petrecere
- descoperă o ușă secretă
- fuge de acasă
- devine invizibil
- își face un prieten nou
- găsește un creion magic

(Louie Stowell, Jane Chisholm, *Cum să scrii propria poveste*)

Reține

Etapile redactării unui text sunt următoarele: **generarea ideilor, planificarea și scrierea.**

Prima etapă se poate realiza urmând acești pași:

- **descoperirea unor subiecte interesante** (brainstorming, punerea ideilor în relație, observa-

rea detaliilor interesante, lecturi/documentare, în bibliotecă și/sau pe internet, discuții cu colegii, căutarea unor aspecte inedite);

- **restrângerea** unor teme generale la subiecte particulare;

- **încadrarea în subiect.**

Exersează!

1 Poți folosi sugestiile de mai jos dacă vrei să scrii singur un basm/un fragment de basm.

A

A fost odată ca niciodată...

Așa încep toate basmele.

Acum ai ocazia să decizi chiar tu cum continuă, folosind listele de mai jos.

Posibile personaje

- prinț
- prințesă
- zâna cea bună
- sirenă
- căpcăun
- regina cea rea
- lupul cel rău

Locul

- castel fermecat
- peșteri subterane
- vrej de fasole
- casă de turtă dulce
- fântână fără fund
- pădure misterioasă
- regat subacvatic

Obiecte

- covor zburător
- inel fermecat
- condur de cleștar
- oglindă fermecată
- glob de cristal
- roată de tors
- baghetă

Motive care declanșează acțiunea

Personajul principal...

- intră într-o aventură
- își dorește un prieten
- găsește un obiect magic
- primește o invitație
- are un musafir neașteptat
- ajunge pe un tărâm ciudat
- visează să scape de sărăcie

Probleme

Personajul...

- e luat prizonier
- i se face o vrajă
- se răătăcește
- e prefăcut în broască
- e rănit
- întâlnește un dușman
- e luat drept altcineva

Final de basm

- nuntă
- dușmanii devin prieteni
- reuniune de familie
- uciderea balaurului
- întoarcerea acasă
- rezolvarea misterului
- faimă și avere

(Louie Stowell, Jane Chisholm,
Cum să scrii propria poveste)

B

Pentru ca basmul scris de tine să aibă succes, personajele trebuie să fie interesante și credibile, astfel încât să capteze imaginația cititorului.

Înainte de a începe construcția personajului, alege-i un nume și întocmește o schiță în care să notezi:

- cine sau ce este;
- cum arată;
- calitățile și defectele;
- ce fel de personalitate are;
- ce-i place și ce nu-i place;
- ce țeluri și dorințe are.

2 Să presupunem că bosoarca din textul lui Ioan Slavici s-a hotărât să devină un personaj pozitiv și a venit în vizită la tine la școală. Povestește, în scris, o întâmplare hazlie, dar credibilă, la care să participăți tu, colegii tăi și bosoarca.

Elemente de construcție a comunicării

Cuvântul – unitatea de bază a vocabularului Formă și conținut

Descoperă!

ALC

- a) Este acesta un cuvânt? Se potrivește imaginii/desenului? Motivează.
- b) Așază literele în ordinea potrivită, astfel încât să formeze cuvântul care descrie animalul din imaginea alăturată.

Reține

Cuvântul este elementul de bază al comunicării.

Cu ajutorul cuvintelor ne exprimăm gândurile, ideile și sentimentele.

Cuvintele au:

- formă (sunetele/literele din care se compun);
- conținut (sens, înțeles).

De exemplu: cal.

C A L – forma: trei sunete/litere; sensul: animal.

Să învățăm împreună, jucându-ne!

1 Lucrând în perechi, folosiți cuvinte pentru a exprima gândurile pisicii. Îi vei spune colegului la ce crezi că se gândește pisica.

2 După modelul dat, desenează și tu două animale cărora li se citesc gândurile. Vei prezenta colegilor tăi desenele, iar ei vor folosi cuvinte pentru a exprima gândurile animalelor.

3 Rezolvă, pe caiet, integrama tip „fagure” prezentată în model, scriind în jurul imaginilor cuvintele corespunzătoare. Prima literă a cuvântului va fi scrisă în căsuța în care se află săgeata ce indică sensul de notare.

Știi că?

Cuvintele sunt ordonate în dicționare.

Dicționarul cuprinde cuvintele unei limbi, ale unui domeniu de activitate, ale unui scriitor etc., organizate alfabetic și explicate în aceeași limbă sau traduse într-o limbă străină.

Vocabularul limbii române

Descoperă!

a) Numește fiecare obiect din imaginile date.

b) Care dintre obiecte nu se mai folosesc astăzi și a căror denumire a dispărut din vorbirea de zi cu zi?

Află mai mult!

Totalitatea cuvintelor dintr-o limbă formează **vocabularul** (lexicul) limbii respective. Este greu de numărat câte cuvinte există exact într-o limbă, deoarece vocabularul este într-o continuă mișcare: apar cuvinte noi și dispar, din vorbirea de zi cu

zi, anumite cuvinte. Limba română este vorbită în România, Republica Moldova, dar și în Ucraina, Serbia și în alte țări unde există comunități românești importante, precum Italia, Spania, Franța, Canada, Germania.

c) În sacul din imagine sunt următoarele sunete, cuvinte/grupuri de cuvinte: *aaa, mama, oa-oa-oa, creion, păpușă, mașinuță, doamna educatoare, doamna învățătoare, profesor, anatomie,*

stetoscop, tulburări cardiace, aritmie.

Fiecare dintre acestea se potrivește uneia dintre figurile de mai jos. Grupează-le și transcrie-le în caiet.

copil mic

preșcolar

elev de clasa
a IV-a

elev de clasa
a VIII-a

adult

Știi că?

Un copil de șase luni este capabil să redea toate sunetele limbilor de pe pământ.

El imită mai întâi sunetele și cuvintele rostite de vorbitorii cu care intră în contact și se obișnuiește cu acestea. Astfel, învață limba.

Exersează!

1 Citește cu atenție informațiile din tabelul dat, precizând ce limbi cunosc copiii din familiile enumerate.

Familia Szabó locuiește în Odorheiu Secuiesc. Szabó Klára este o fetiță de doi ani, iar părinții ei vorbesc cu ea în limba maghiară.

Familia Constantinescu locuiește în Constanța. George Constantinescu este un băiețel de trei ani, iar părinții lui vorbesc cu el în limba română.

Familia Székely locuiește în Sibiu. Székely Johanna este o fată de unsprezece ani, mama ei vorbește cu ea în limba germană, tatăl ei în limba maghiară, iar la școală vorbește în limba română.

2 Menționează zece cuvinte pe care crezi că ar trebui să le învețe Klára în limba română.

3 Pune în ordinea importanței, pentru un copil care învață limba română, situațiile de comunicare date.

- Să cer o pâine și ceva de mâncare la magazin.
- Să învăț poezia *Somnoroase păsărele* de Mihai Eminescu pentru a o recita la serbare.
- Să-i explic medicului unde mă doare.
- Să cer vânzătorului de la magazinul pentru copii pantofi și haine.
- Să cer îndrumare dacă mă rătăcesc în oraș.

4 Completează spațiile libere, folosind cuvintele corespunzătoare, pentru a o ajuta pe Klára să învețe limba română. Poți rezolva exercițiile oral sau pe caiet.

a	<p>– Bună ziua! Aș dori _____, _____, _____ și _____. Cât costă?</p> <p>– _____ 15 lei.</p> <p>– Vă _____! La _____!</p> <p>– Cu _____! ____ revedere!</p>
b	<p>Somnoroase _____ Trece _____ pe ape Pe la _____ se adună, Între _____ să se culce - _____ în râmurele - Fie-ți _____, _____! Somnul dulce!</p> <p>(Mihai Eminescu, <i>Somnoroase păsărele</i>)</p>
c	<p>– Bună ziua, domnule _____! Vă rog să mă _____!</p> <p>– Unde te doare?</p> <p>– Mă doare _____.</p> <p>– Îți prescriu _____. Să le iei și te vei însănătoși.</p>
d	<p>– Bună ziua! Îmi plac _____, _____, _____ și _____.</p> <p>– Ce mărime porți?</p> <p>– La haine port _____, la pantofi _____.</p> <p>– Poftim! Probează-le!</p> <p>– Mi se _____, le cumpăr.</p>
e	<p>– Îmi cer _____ pentru deranj! Aș _____ să ajung acasă. M-am _____.</p> <p>– _____ locuiești?</p> <p>– Lângă biserica catolică.</p> <p>– Uite, îți desenez: mergi _____ până la intersecție. La _____ ia-o la _____ și ajungi la _____.</p>

a) Selectează, din coloana **A**, cele mai importante cinci categorii de cuvinte pe care trebuie să le cunoască un copil care începe să învețe limba română.

b) Ce categorii din coloana **A** se potrivesc cu termenii din coloana **B**?

c) Completează spațiile punctate cu alți trei termeni potriviți cu seria dată. Poți rezolva exercițiile oral sau pe caiet.

A Categoriile de cuvinte	B Termeni
părți ale corpului omenesc	apă, lapte, pâine, brânză, carne,...
păsări	câine, pisică, porc, vacă, oaie, cal,...
alimente	mamă, tată, fiu, fiică, bunic,...
animale (în special domestice)	cap, ochi, gură, picior, braț,...
grade de rudenie	pui, găină,...
arbori și fructe	luni, joi, duminică,...
zilele săptămânii	dimineața,...
acțiuni frecvente	casă, masă,...
obiecte de strictă necesitate	a mânca, a merge, a face, a respira, a sta, a locui, ...
momente ale zilei	castan, plop, stejar, măr, păr-pere, nuc-nucă, cais-caisă, ...
anotimpuri	trei, o mie,...
culori folosite des	iarna, ...
numere	alb, negru, roșu, verde,...
luni ale anului	iunie, decembrie,...

Știi că?

Vocabularul unei limbi se compune din:

I. VOCABULARUL FUNDAMENTAL (FONDUL PRINCIPAL LEXICAL) — cuprinde aproximativ 1 500 de cuvinte cunoscute și utilizate de toți vorbitorii de limba română.

II. MASA VOCABULARULUI — cuprinde restul cuvintelor (aproximativ 90% din totalul cuvintelor).

d) Citește prospectul următor. Înțelegi toate cuvintele? Întreabă un farmacist sau caută în dicționar sensul cuvintelor necunoscute.

Niveluri de acțiune: intestin, căi urinare,
aparat osteoarticular, vase arteriale.
Plantă recoltată ecologic.

Recomandări principale:

Aparat digestiv: ajută la reglarea tranzitului intestinal și a florei intestinale; poate reduce infecțiile și inflamația de la nivelul intestinului.

Mod de administrare:

EXTRACT DIN MLĂDIȚE DE MERIȘOR (flacon de 15 ml cu dop cu pipetă de sticlă internă)

Adulți și copii peste 7 ani: în general, câte 6 picături, în puțină apă, de 2 ori pe zi, înainte de mese.

Durata administrării poate varia între 1 și 3 luni. Se poate repeta administrarea după 1 sau 2 luni de pauză.

Nu se cunosc reacții adverse sau contraindicații.

e) Cere în farmacie sau caută pe internet prospectul unui alt medicament și lipește-l în caiet. Menționează două motive pentru care orice utilizator ar trebui să citească și să înțeleagă toate cuvintele din acest prospect.

f) Fermierul a rămas numai cu acest animal. Prezintă, în 30–40 de cuvinte, ce animale crezi că și-ar mai dori în ferma lui, pornind de la imaginea dată.

Reține

Câmpul lexico-semantic conține cuvinte care aparțin aceluiași domeniu și care au trăsături de sens comune.

Exersează!

1 Precizează cinci termeni din câmpul lexical al **legumelor**.

2 Formați grupe de câte trei–patru elevi. Găsiți cât mai multe cuvinte care aparțin unui câmp lexical, la alegere:

Culori	Membrii familiei
Flori	Obiecte casnice
Alimente	Rechizite școlare

Evaluare

Precizează două câmpuri lexicale pe care le identifiți în textul dat, notând trei termeni pentru fiecare.

La un moment dat, băiatului începu să-i fie teamă, bănuind că se strecurase vreun hoț în casă. Cu ochii țintă la oglindă, nu se încumeta să facă nicio mișcare. Aștepta ca, dintr-o clipă într-alta, să se ivească hoțul și se întreba oare ce putea fi umbra aceea neagră de pe marginea sipețului. Se tot uita la ea, dar nu-i venea să-și creadă ochilor. Apoi, treptat, umbra deveni tot mai deslușită. Băiatul nu mai avea acum nicio îndoială: pe marginea sipețului se afla un elf! Auzise

el, nu-i vorbă, despre elfi, dar nu-și închipuise nicidecum că ar putea să fie chiar atât de mici. Iar cel pe care-l vedea prin oglindă nu era mai înalt de-o șchioapă. Avea un chip de bătrân, cu obrazul plin de zbârcituri și spân. Purta o haină lungă, de culoare neagră, și pantaloni trei sferturi, iar pe cap avea o pălărie cu boruri mari, neagră ca și surtucul. Îi ședea minunat, așa gătit cum era, cu gulere și manșete de dantelă, cu mici cataramă de argint la pantofiori și cu fundițe de mătase la jartiere.

(Selma Lagerlöf, *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia*)

Sinonime. Antonime

Descoperă!

*L-ați văzut cumva pe Zdreanță
Cel cu ochii de faianță?
E un câine zdrențuros
De flocos, dar e frumos. [...]

De când e-n gospodărie
Multe a-nvățat și știe,
Și pe brânci, târâș, grăpiș
Se strecoară pe furiș.
Pune laba, ia cu botul*

*Și-nghite oul cu totul.
„Unde-i oul?” a-ntrebat
Gospodina. „L-a mâncat!”
„Te învață mama minte.”
Și i-a dat un ou fierbinte.
Dar de cum l-a îmbucat,
Zdreanță l-a și lepădat
Și-a-njurat cu un lătrat.*

(Tudor Arghezi, *Zdreanță*)

Pe baza textului dat, citește următoarele afirmații și precizează care este *adevărată* și care este *falsă*:

1. Cuvântul **fierbinte** are ca termen cu sens opus cuvântul **rece**.

2. Cuvintele **ați văzut** și **ați zărit** sunt cuvinte cu sens opus.

3. Cuvintele **a mâncat** și **a îmbucat** au sens asemănător.

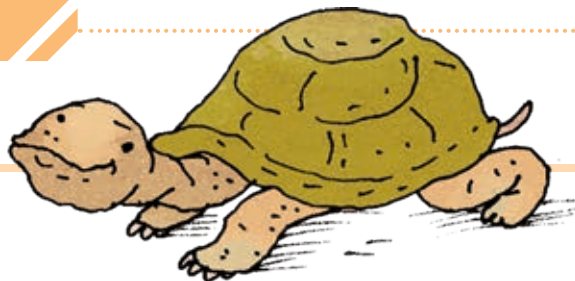

Reține

Sinonimele sunt cuvinte cu **formă diferită** și cu **sens asemănător** sau **identic**: prieten-amic, porumb-păpușoi, fericit-bucuros, cinstit-onest, a pleca-a porni, a merge-a se deplasa, uneori-câteodată.

Antonimele sunt cuvinte cu **formă diferită** și cu **sens opus**: bun-rău, tinerețe-bătrânețe, drept-ne-drept, a veni-a pleca, sus-jos.

☰ Exersează!

1 Înlocuiește cuvântul **ușor** din următoarele enunțuri cu sinonimul potrivit. Alege între: *subțire, lejer, lin, simplu*.

Acest exercițiu este foarte **ușor**.

A trecut **ușor** peste examen.

Apa curge **ușor** în albia râului.

S-a acoperit cu un cearceaf **ușor**.

2 Transcrie, pe caiet, perechile de sinonime identificate în tabelul dat.

greșeală	spre	a împacheta
către	imens	a proteja
a aștepta	foaie	eroare
uriaș	a ambala	veștejit
uscat	coală	a fugări

3 Alcătuieste enunțuri în care să folosești expresiile și sinonimele lor din tabelul dat:

a da foc	a fugi	a da o mână de ajutor
a ajuta	a lua la rost	a aprinde
a o lua la goană	a cere voie	a certa

Evaluare

5 Prezintă, separat, cele două animale, folosind cel puțin trei perechi de antonime.

4 Înlocuiește cu antonime cuvintele subliniate în textul dat:

Ieri am avut o vizită simandicoasă:

A trecut pe la mine o broască țestoasă.

De fapt avea un aer atât de **serios**,

Încât s-ar putea să fi fost un broscoi țestos.

Era destul de **mic** și de **tânăr, n-ai fi dat** pe el doi bani,

Nu cred c-avea nici cinci sute de ani. [...]

Totuși știa să se poarte și știa și **să vorbească**,

Și era foarte inteligent pentru o broască.

Deoarece fusese crescut în natură,

Se pricepea la agricultură.

Și pentru că experiența lui era **notorie**,

Se pricepea și la istorie;

Era o adevărată **plăcere** să-l ascuți,

Dintre domnitori îi cunoscuse pe cei mai **mulți**. [...]

Să-mi sufle la istorie, la extemporal.

(Ana Blandiana, O vizită)

Știi că?

Dicționarele sunt acele cărți în care se înregistrează cuvintele unei limbi în ordine strict alfabetică. În dicționarele explicative se prezintă și se definesc înțelesurile (sensurile) cuvintelor. Articolul de dicționar este o expresie care indică unitatea de bază existentă în conținutul unui dicționar.

De exemplu:

cinstít, -ă, *cinstiți*, -te, adj. **1.** (Adesea adverbial) Care este de bună-credință; onest, corect; care nu înșală. **2.** Virtuos, fidel, cast. **3.** (Înv.) Vrednic de respect; stimat, onorat. – V. **cinsti**. (dexonline.ro)

Exersează!

1 Citește cu atenție următoarele enunțuri. Scrie cuvântul *corn* în tabelul dat, pe care îl vei transcrie pe caiet. Explicațiile le vei căuta în dicționar.

- a) Mănânc un corn cu ciocolată.
- b) Mi-am adus la școală două cornuri.
- c) Am aflat că rinocerul are un corn.

- d) Coarnele bouului sunt periculoase.
- e) Cânt la corn.
- f) Cornii sunt instrumente importante în orchestră.
- g) Stau sub crengile unui corn.
- h) Am făcut o plimbare într-o livadă de corni.

	singularul cuvântului	pluralul cuvântului	explicația
Propozițiile a și b			
Propozițiile c și d			
Propozițiile e și f			
Propozițiile g și h			

2 Caută în dicționar cinci cuvinte care au **forme identice și sensuri diferite**. Alcătuieste enunțuri cu acestea.

Sensul cuvintelor în context

Află mai mult!

Cele mai multe cuvinte au mai multe sensuri. Sensul exact al unui cuvânt este dat de enunțul în care este folosit (context).

De exemplu:

A IEȘI:

a părăsi: Președintele a ieșit din ședință pentru o urgență.

a pleca: Petre a ieșit în oraș.

a răsări: A ieșit un ghiocel.

a se imprima: Stiloul scrie apăsător și a ieșit cerneala pe cealaltă pagină.

a se desfășura: Spectacolul a ieșit bine.

a realiza: M-am gândit mult și a ieșit o compunere frumoasă.

a scăpa: Cenușăresei i-a ieșit un pantof din picior.

☰ Exersează!

1 Explică sensul cuvintelor subliniate în următoarele texte. Alcătuieste propoziții în care aceste cuvinte să aibă alt sens.

„Înainte să se apuce din nou de împletit, mama lui Păienjenel mai aruncă o ultimă privire copiilor ei, care se jucau de-a hoții și vardiștii [polițiștii] pe pânza-casă.”

„Mama ridică din umeri și se apucă de lucru, lăsându-l pe Păienjenel cufundat în cartea lui de aventuri.”

„Chiar la timp pentru a-i feri de bucățile mari de gheață care începuseră să cadă din ceruri. Furtuna s-a încheiat cu o ploaie mărunță și gri. Printre picături, păianjenii au ieșit din ascunzători.”

– Ce s-a întâmplat? s-au întreat buimaci unii pe alții.

– Toate pânzele noastre sunt rupte, țipă un păianjen.

„Ariciul ridică ochii și văzu că se află sub o armată întregă de păianjeni mascați și amenințatori, care așteptau doar un semn să-l atace. Însăpăimântat, o rupse la fugă, scăpându-și coșulețul cu ciuperci.”

(Joe Popov, *Aventurile lui Păienjenel*)

2 Alcătuieste enunțuri în care cuvintele **baie**, **masă** și **cap** să aibă următoarele sensuri:

baie:	– parte a casei;	masă:	– obiect de mobilă;	cap:	– parte a corpului;
	– cadă;		– mâncare;		– extremitate;
	– scăldat, spălare.		– ospaț, petrecere.		– conducător;
					– minte, inteligență.

3 Completează oral spațiile punctate cu cuvinte care să evidențieze sensul în context al cuvântului **a da**:

a da = a ajuta

a da = a saluta

a da = a plăti

a da = a telefona

a da = a împrumuta

*Te-am văzut de departe
și am dat din cap.*

4 Precizează prin sinonime sensurile cuvântului **a intra**, deduse din următoarele îmbinări de cuvinte legate de persoane. Alcătuieste propoziții în care să folosești expresiile obținute, după modelul:

• a intra în luptă = a se lupta – Romanii au intrat în luptă contra galilor.

a intra în spital =

a intra în pământ de rușine =

a-i intra cuiva în voie =

a intra în vorbă =

a intra în horă =

a-și intra în mână =

a intra în bucluc =

5 Indică sensurile cuvântului *vechi*, în funcție de îmbinările date: *unt vechi*; *haine vechi*; *sculpturi vechi*; *școală veche*; *carte veche*.

Elemente de interculturalitate

Descoperă! Jurnal de impresii

a) Vizionează împreună cu colegii tăi următoarele filme realizate după opere literare din literatura română, din literatura suedeză și din literatura maghiară:

- filmul *Dumbrava minunată*, regia: Gheorghe Naghi (după Mihail Sadoveanu);

- filmul *A négyszögletű kerek erdő* (după cartea lui Lázár Ervin);
- filmul de desene animate *Vrăjitorul din Oz* (după cartea lui Lyman Frank Baum);

Precizează o asemănare și o deosebire între cele trei filme.

b) Discută cu colegii tăi despre aceste filme. Vei avea în vedere următorul jurnal de impresii, pentru fiecare dintre cele trei filme, după modelul:

 Filmul	Reacția ta					
	Mi-a plăcut	M-a impresionat	Personajul care mi-a plăcut cel mai mult	Întâmplarea care mi-a plăcut cel mai mult	Din întreaga acțiune am învățat	Aș vrea să prezint cartea împreună cu filmul colegilor din clasa a IV-a
Vrăjitorul din Oz (după cartea lui Lyman Frank Baum)	Da/nu	Da/nu	Este.....	Este.....	Că.....	Da/nu
	Pentru că	Pentru că	Pentru că	Pentru că	Pentru că	Pentru că

Exersează!

- 1 Notează după modelul dat observațiile tale în legătură cu cele trei filme în jurnalul de impresii.
- 2 Propune-le colegilor tăi un alt film realizat după o carte pentru copii, care să se asemene cu cele vizionate. Îi vei lăsa pe ei să descopere elementul comun al tuturor filmelor.

Portofoliu

Jurnalul de impresii îl vei păstra în portofoliul pe care l-ai denumit *Din cărțile lumii...*

- Toate subiectele sunt obligatorii.
- Se acordă 10 de puncte din oficiu.

Citește următorul text, pentru a putea rezolva cerințele:

Să vă povestesc frumoasa mea zi de ieri. Ce de emoții!

Era o dimineață mohorâtă de toamnă târzie. Nu mă așteptam la multe momente fericite în acea zi, dar nu a fost deloc așa. Fiind ziua de naștere a colegei mele Karina, am pregătit o surpriză. Am ales din grădina bunicii mele ultimii trandafiri parfumați, înainte ca bruma toamnei să le ia frumusețea, și am făcut un buchet.

Partea cea mai interesantă era... darul! Fusesem în ajun la un centru pentru animale abandonate și am căutat o pisicuță. Știam despre colega noastră că e mare iubitoare de pisici și că avea deja acceptul mamei ei de a adopta una. De aceea am ales-o pe cea mai drăguță. Mă privea cu niște ochișori albaștri senini, își întindea căpșorul spre fiecare și mieuna dulce. Lăbuțele albe păreau șosete în picioarele ei negre ca întunericul. Când i-am văzut urechiușele și boticul umed rozaliu, mi s-a înmuiat inima și am luat-o.

Karina a primit în dar o cutie roșie mieunătoare, căci uitasem să pun înăuntru și ceva de mâncare. Dar a fost minunat, s-a lăsat cu multe râsete și voie bună!

1. Notează „X” în dreptul fiecărui enunț, dacă este „adevărat” sau „fals”, valorificând informațiile din textul dat. **(10 p.)**

Enunțul	Adevărat	Fals
Karina își sărbătorește ziua de naștere toamna târziu.		
Florile prinse în buchetul Karinei sunt primii trandafiri.		
Copiii au luat o pisică abandonată, având acceptul Karinei.		
În familia Karinei nu era acceptată o pisică.		
Copiii au pus mâncare în cutia roșie.		

2. Notează din al treilea paragraf două cuvinte/îmbinări de cuvinte care se referă la trăsături ale animalului. **(8 p.)**

3. Transcrie, pe spațiul punctat, secvența din textul dat care exprimă emoția intensă. **(8 p.)**

.....

4. Alege, prin încercuire, litera răspunsului pe care îl consideri corect. **(8 p.)**

Seria în care toate cuvintele aparțin aceluiași câmp lexico-semantic este:

- a) grădină, trandafiri, buchet;
- b) ochișori, lăbuțe, botic;
- c) minunat, râsete, voie bună;
- d) mohorât, fericite, surpriză.

5. Unește cuvintele din coloana din dreapta cu sinonimul potrivit din coloana din stânga. **(8 p.)**

povestesc	clipe
momente	înmiresmați
parfumați	atractivă
interesantă	relatez
	timpuri

6. Alege, prin încercuire, litera corespunzătoare răspunsului corect. **(8 p.)**

Seria în care există antonime este:

- a) mohorâtă – senină;
- b) colegă – băiat;
- c) abandonate – părăsite;
- d) râsete – strigăte.

7. Formulează două enunțuri cu sensuri diferite ale cuvântului *a pregăti*. **(10 p.)**

.....

8. Crezi că e bine să aduci în dar celor dragi de ziua lor animale de companie? Motivează-ți răspunsul în 30–50 de cuvinte. **(10 p.)**

.....

9. Scrie un text de 50–80 de cuvinte în care să povestești un moment fericit din viața ta de elev. **(20 p.)**

3

JOCURI ȘI JUCĂRII (I)

44

Conținuturi vizate

Lectură – aplicativ

Discursul narativ și comunicarea narativă

- Modul de expunere: descriere (autoportret, portret, tablou).
- Cuvinte-cheie, idee principală, idee secundară, temă

Comunicare orală

- Ideea principală și secundară dintr-un text oral
- Rezumatul (*aplicativ*)

Redactare

- Planul simplu, planul dezvoltat de idei

Elemente de construcție a comunicării:

Denumirea obiectelor, a ființelor și a fenomenelor naturii (substantivul)

- Substantivul comun și propriu. Numărul și genul substantivului;
Aplicativ
- Cazurile substantivului. Articulația substantivelor;
- Articolul hotărât și cel nehotărât;
- Articolul posesiv-genitival.

Exprimarea însușirilor (adjectivul)

- Genul și numărul adjectivelor;
- Acordul adjectivului cu substantivul determinat;
- Topica adjectivului;

Aplicativ

- Adjective variabile și adjective invariabile.

Exprimarea obiectului direct, indirect și a circumstanțelor (prepoziția, locuțiunea prepozițională)

Aplicativ

Elemente de interculturalitate

Valori promovate în:

- literatura română; • literatura maternă; • literatura universală.

65

Lectură

Pregătește-te de lectură!

Pe baza unei fotografii personale de la o altă vârstă, realizează-ți portretul.

Invitație la lectură

Mimi și Tibi locuiau în rai. Nu era un rai obișnuit, cu îngeri și viață fără de sfârșit, ci un paradis al jocurilor. [...] Raiul lui Mimi și Tibi se găsea la 66 de metri deasupra pământului, la ultimul apartament al celui mai înalt bloc din oraș. Acolo trăiau Tibi, un puști de 6 ani cu trupul subțirel și părul roșcat, sora lui Mimi, de 9 ani, la fel de subțirecă, dar cu un păr blond și creț, și părinții lor, un creator de jocuri pe calculator și o actriță la un teatru de păpuși.

Mimi terminase clasa a doua și se credea o prințesă războinică înzestrată cu puteri psihice. Tibi, fratele mai mic din grupa mare, cum se prezenta el de obicei, era un vânător de monștri cu pistol laser. [...]

După-amiaza în paradisul jocurilor trecea foarte greu când nu aveai vieți. Mimi și Tibi urmărirea câteva posturi TV pentru copii, dar se bătură pe telecomandă cine să schimbe canalul. [...]

- God și Mer se întorc abia diseară, nu?
- Da, răspunse Tibi încă foarte supărat.
- Am putea intra puțin în mansardă să luăm un cod, gândi cu voce tare Mimi.
- Din carnetelul albastru? Păi, n-avem voie.
- N-o să aple. Intri tu? zise Mimi cu glas mieros spre Tibi.
- Dacă vii și tu. [...]

Mimi deschise ușa albastră de la mansarda în care nu aveau voie să intre. Camera, lungă și înaltă, avea de o parte și de alta rafturi pline de cutii și cutioare, pungi și saci. În capăt, dedesubtul geamului din acoperiș prin care străbătea lumina și plutea un praf

Salut!
Eu sunt Mimi, o fetiță ca multe altele. Am un tatic, o mămică, un frățior, o bunicuță și mulți prieteni.

Salut!
Eu sunt Tibi. Am un tatic, o mămică, o soră mai mare, o bunicuță și mulți prieteni.

misterios auriu, se afla un birou cu un calculator pe el.

Mimi și Tibi, ținându-se de mână, străbătură culoarul rafturilor privind uimiți. Era ca o călătorie în timp prin copilăria lor recentă, de unde se adunase o mare de jucării și jocuri, abandonate și uitate, ordonate și așezate în cutii și pungi, așteptându-i cuminiți pe stăpânii lor să le îndrăgească din nou.

Tibi deținea toate colecțiile de mașini, avioane, arme, dinozauri și supereroi, plus trusele de știință și cele de pictură, microscop, binoculi și telescoape. [...]

Cei doi își continuară drumul spre birou.

Mimi avea dubluri la toate păpușile și seturi nenumărate de bucătării, sufragerii și castele cu prințese și garderobele lor complete. Plus truse de doctoriță ori de doctor veterinar, colecții de figurine și minijucării din surprize.

Pe lângă acestea, zeci de cutii de puzzle, sute de cărți de colorat și cu stickere, saci întregi cu păpuși cântătoare, maimuței și animale din plastic și pluș, armate de roboți, tone de lego, cuburi cât să construiești o casă adevărată, instrumente muzicale pentru trei orchestre, echipamente sportive pentru o olimpiadă și stive de jocuri de societate umpleau mansarda

până la acoperiș. De-ar fi vrut să se joace măcar o dată cu fiecare jucărie, le-ar fi trebuit mai mult de-o viață de copil.

Mimi și Tibi înaintau [...] și se apropiau tot mai mult de biroul tatei, unde era carnelul albastru.

La un moment dat, Mimi se opri și trase afară dintr-o pungă o rățușcă galbenă

din plastic al cărei cioc roșu era ros și spart.

– O ții minte pe asta, Tibi? Când erai mic și plângeai, o apăsam și tu râdeai.

Tibi o privi ca și cum și-ar aminti și el ceva asemănător și apăsă puțin burta rățuștei. Un țuiut umplu mansarda și cei doi copii zâmbiră.

(Ioan Antoci, *Paradisul lui Mimi și Tibi*)

Exersează!

1 Indică cel puțin două cuvinte din textul dat care îți sunt necunoscute. Caută în dicționar, împreună cu colegul de bancă, sensul lor.

2 Citiți în fața clasei cele aflate, realizând împreună o listă de cuvinte.

3 Oferă sinonime pentru următoarele cuvinte: *paradis, misterios, vieți, recentă, dubluri, țuiut*.

4 Menționează câte un antonim pentru cuvintele: *sfârșit, deschise, înaltă, deasupra, uitate, abandonate*.

5 Identifică în text elementele care alcătuiesc câmpul lexical al *jucăriilor*.

6 Prin ce expresie este definit locul acțiunii la începutul textului dat? Ce exprimă aceasta?

7 Când se petrece întâmplarea relatată? Există informații precise despre timp sau cititorul trebuie să aproximeze?

8 Ce informații din text te ajută să conturezi timpul acțiunii?

9 Cine participă la acțiune?

Descoperă!

a) Identifică în textul dat secvența prin care este prezentată mansarda.

b) Aceasta este descoperită în mai mulți pași de către copii. Recitește secvența care reprezintă primul pas, intrarea în locul interzis:

Mimi deschise ușa albastră [...] un birou cu un calculator pe el.

c) Completează pe caiet tabelul cu informații/trăsături ale camerei din textul selectat mai sus:

Ușa	Camera	La dreapta	La stânga	Deasupra	În capăt

d) La ce folosesc aceste detalii?

e) Transcrie secvența care corespunde celui de al doilea pas al descoperirii mansardei.

f) Subliniază cu albastru detaliile care se referă la jucăriile lui Tibi și cu roșu pe cele care se referă la jucăriile lui Mimi.

g) Care este rolul enumerării atâtor tipuri de jucării?

h) De ce crezi că sunt acestea depozitate în mansardă?

i) Transcrie o expresie care sugerează sentimentul dominant redat în text.

j) Ai putea realiza un desen folosindu-te de informațiile din secvența dată?

Află mai mult!

Imaginea unui loc, a unui peisaj, a unui colț de natură, a unei ființe sau a unui obiect este redată prin **descriere**.

În opera literară, descrierea este modul de expunere prin care se prezintă particularitățile (însușirile) unui colț de natură, peisaj, fenomen al naturii, unei scene din viața de zi cu zi, unei ființe, unui obiect.

Descrierea poate fi:

- de tip tablou;
- de tip portret.

În orice descriere de tip tablou dintr-o operă literară trebuie să observi:

- a) imaginea de ansamblu/generală (ce, când este surprins);
- b) detaliile care compun imaginea/amănunțele prezentate;
- c) ordonarea acestor detalii (din apropiere în depărtare, din exterior în interior, de sus în jos, de la dreapta la stânga etc.);
- d) perspectiva din care sunt surprinse detaliile (ansamblu sau detaliu);
- e) expresivitatea limbajului;
- f) sentimentele/emoțiile transmise.

Descoperă!

a) Ce reprezintă imaginile de la începutul textului dat? La ce ne ajută? Sunt în relație cu textul?

b) Ce alte secvențe de descriere regăsim în text? La ce se referă?

c) Completează pe caiet trăsăturile personajelor din text.

	Trăsături	Mimi	Tibi
Vârstă			
Familie			
Origine			
Înfățișare			
Statură			
Ocupație			
Cu cine se identifică			
Preferințe în privința jocului			

Știi că?

Descrierea de tip portret dintr-o operă literară cuprinde:

• Trăsături fizice ale personajului, cele care se referă la vârstă, familie, origine, ocupație, înfățișare, statură, vestimentație.

• Trăsături morale ale personajului, cele care se referă la calități, defecte, comportament, atitudini.

Portretul în care un personaj surprinde propriile trăsături se numește **autoportret.**

Exersează!

1 Ce elemente de portret lipsesc în privința celor doi copii?

2 Dacă ai fi autorul acestui text, ce alte trăsături ai adăuga, pe baza faptelor prezentate? Alege și din următoarea listă de calități și defecte:

- inteligent; • simpatice; • mândru; • curios;
- năstrușnic; • agitat; • pasionat; • răutăcios

3 Ai trecut printr-o experiență asemănătoare? Ai descoperit vreodată o jucărie de mult uitată care să-ți provoace nostalgie? Povestește-le colegilor tăi.

4 Numește două trăsături ale textului care te-ar putea ajuta să îl încadrezi în rândul textelor literare sau nonliterare.

Descoperă!

a) Recitește textul pentru a realiza împărțirea pe fragmente. Veți ține cont de următoarele indicații:

- Partea de început a textului prezintă timpul, locul și personajele principale.
- Apoi se prezintă o cauză care schimbă situația de echilibru de la început.
- Urmează faptele derulate într-o ordine logică (este o parte mai întinsă, poate avea mai multe fragmente).
- Acțiunea ajunge într-un moment dificil, care este depășit.
- Acțiunea se termină într-o stare de echilibru.
- Pe baza fragmentului marcat în chenar răspunde la următoarele întrebări:

Cine?; Ce face?; Când?; Unde?; De ce?

b) Alcătuieste un enunț în care să întrunești toate răspunsurile la întrebări.

c) Alex, un coleg de clasa a V-a, a realizat următorul enunț. Este corect formulat?

- Mimi și Tibi doresc să obțină coduri.

d) Dacă tu consideri că nu este bine formulat, menționează de ce și oferă o altă variantă.

e) Ce alte detalii din paragraful în chenar nu apar în enunțul de mai sus? Sunt la fel de importante ca cele care răspund la cele cinci întrebări?

f) Scrie un enunț în care să menționezi un astfel de detaliu.

Află mai mult!

Ideea principală cuprinde elementele esențiale dintr-un fragment de text. De obicei menționează **cine, ce face, unde, când și de ce**.

Ideea secundară este o detaliere a ideii principale, cuprinde un amănunt din paragraf, care nu a fost cu-

prins în ideea principală.

Toate ideile principale alcătuiesc **planul simplu de idei**.

Ideile principale combinate cu cele secundare alcătuiesc **planul dezvoltat de idei**.

Exersează!

Fragmentul	Ideea principală	Ideii secundare
1	Mimi și Tibi locuiesc într-un bloc înalt.	a) Cei doi copii sunt frați. b) Mama e actriță și tatăl e creator de jocuri.

Știi că?

Tema unui text este ideea generală care se desprinde din acesta. De obicei, tema se poate descoperi prin întrebarea: **Despre ce este vorba în text?**

De exemplu: natura, iubirea, istoria, copilăria, viața omului, jocul, călătoria etc.

Tema textului poate fi desprinsă și prin identificarea corectă a **cuvintelor-cheie** din text, cele de importanță pentru înțelegerea mesajului.

Pe de altă parte, **mesajul** unui text este o idee de profunzime transmisă prin text. Ea se poate descoperi prin analiza faptelor personajelor, gândurilor acestora, ideilor transmise prin limbajul lor etc.

1 Observă cum se ordonează ideile principale și cele secundare din primele două fragmente. Rescrie tabelul după model, completând cu câte o idee principală a fiecărui fragment și două-trei idei secundare:

2 După ce ai făcut un plan dezvoltat de idei, povestirea textului este mai ușoară. Prezintă faptele în ordinea etapelor deja cunoscute:

- La început.....
- După aceea.....
- Mai întâi.....
- Atunci.....
- Apoi.....
- În final.....

3 Despre ce crezi că este vorba în acest text?

4 Identifică în textul dat trei cuvinte-cheie.

5 Exprimă-ți opinia despre mesajul transmis de acțiunea copiilor.

6 Cum explici replica finală a lui Tibi?

Comunicare orală. Redactare

Pregătește-te de audiție!

Ascultă cu atenție următorul text în lectura unui coleg. Notează cuvintele necunoscute și explică-le cu ajutorul dicționarului.

VACANȚĂ DE IARNĂ. Cei doi băieți stau la taifas, lungiți pe covorașul din fața sobei de teracotă. Sparg cu vâtraiul nuci aurite și azvărl leneș cojile pe ușița deschisă. Pe masă, abandonate, figurile de șah fraternizează împăcate de ultima remiză. În odaie e cald, iar la ferestrele orbite aproape de înserare se cern fulgi foșnitori. Ceas de tihnă, de elanuri zvâcnind generos în micile inimi, ceas de spovedanie.

— Nu știu cum sunt alții, glăsuiește emoționată gazda, dar pentru mine prietenia însemnează în primul rând generozitate, dăruire, nu drămuire. Am un prieten? Ei bine, simt așa, un imbold, care mă înaripează, care mă face să-i ofer totul... Caută un cuvânt și mai cuprinzător, dar se mulțumește cu un gest ce ar indica ecuatorul camerei, și repetă cu tonul jos, al emoțiilor înalte: TOTUL...

Să-ți dau un exemplu concret. Sunt prieten cu Vintilă, nu-l știi? Băiatul tutungiului din colț. Ei bine, crede-mă, să am un tort cât munții Himalaya, i-aș da lui Everestul... Dacă, uite, cojile astea de nuci ar fi mingi de fotbal, i-aș spune: „Ia, Vintilă, câte vrei”.

Spovedania e brusc curmată de țârâitul soneriei. Băiatul iese în vestibul și se uită cercetător prin ochiul de la ușă. Apoi se întoarce indispus, pe vârful

picioarelor.

— E Vintilă.

Du-te și spune-i că nu sunt acasă. A venit să-i dau patinele mele...

— Păi, nu i le-ai promis? întrebă nedumerit musafirul.

— Ba da, înalță

plictisit din umeri băiatul, dar așa... în general. I-am spus ieri, într-o doară, că dacă... știu eu, în sfârșit, da, îmi amintesc precis... că dacă din tot oțelul din lume s-ar fi făcut o singură pereche de patine, lui i le-aș fi împrumutat în primul rând... Dar nu s-au făcut numai patinele mele din tot oțelul din lume, curmă el brusc discuția.

Se așază pe covorașul din fața sobei și așteaptă ca scârțâitul pașilor musafirului să se piardă de-a binelea. (Mircea Sântimbreanu, *Dărnicie*, în vol.

Recreația mare)

Exersează!

- 1 Ce se prezintă în text?
- 2 Care sunt personajele?
- 3 Unde se petrece acțiunea?
- 4 Când se petrece acțiunea?
- 5 Realizează planul simplu de idei al textului dat. Reamintește-ți etapele:
 - lectura atentă;
 - împărțirea pe fragmente;
 - extragerea ideilor principale prin răspuns la întrebările: cine, ce face, unde, când, de ce.

6 Scrie câte una-două idei secundare pentru fiecare idee principală, realizând planul dezvoltat de idei. Copiază mai întâi schema în caiet.

Fragment	Idee principală	Idei secundare
1.	a)..... b).....
2.

Știi că?

Rezumatul este un text prin care se redă esența-lul dintr-un alt text dezvoltat.

Pentru a realiza un rezumat oral corect este nevoie să:

- citești cu atenție textul sau să audiezi textul de mai multe ori cu atenție;

- împarți pe fragmente;
- extragi informațiile importante;
- prezinți faptele în ordine, legate logic și coerent, fără descrieri sau dialog, la persoana a III-a, la timpul prezent.

7 Realizează rezumatul oral al textului, pornind de la următorul început:
Într-o vacanță de iarnă, doi prieteni stau în casă la căldura focului și povestesc.

Evaluare

Pe baza audierii poveștilor *Gulliver în țara piticilor* de Jonathan Swift și *Prințul și fluierele fermecate*, scrie câte una-două idei secundare pentru fiecare idee principală, realizând planul dezvoltat de idei, după schema prezentată mai sus.

Elemente de construcție a comunicării

Denumirea obiectelor, a ființelor și a fenomenelor naturii (substantivul)

Descoperă!

- a) Prezintă-i colegului de bancă jucăria preferată din următoarea imagine. Dintre cuvintele folosite, colegul le va nota în caiet pe cele care denumesc părțile componente ale jucăriei.
- b) Puteți găsi în jurul vostru vreun obiect, fenomen, ființă care să nu aibă un nume?

Știi că?

Acele cuvinte care denumesc obiecte, ființe, fenomene ale naturii, stări sufletești, noțiuni se numesc **substantive**.

Exersează!

- 1 Grupează următoarele substantive în funcție de ceea ce denumesc:
zidar, fonetică, vânt, bucurie, calculator, entuziasm, ploaie, pasăre, piatră, vocală, cuprins, pițigoi, lalea, ninsoare, ghiozdan, strănepoată, măr, furtună, zugrav, vocabular.

ființe	lucruri	fenomene ale naturii	stări sufletești	noțiuni
--------	---------	----------------------	------------------	---------

2 Citește cu atenție textul și rezolvă cerințele date:
Când eram copil – a trecut foarte multă vreme de atunci – am citit o carte: aceasta se numea Pinocchio sau Aventurile unei păpuși de lemn (păpușă de lemn se traduce în italiană prin Buratino). Le povesteam adesea prietenilor mei, fetițe și băieței, aventurile fascinante ale lui Buratino. Pentru că acea carte s-a ră-tăcit, spuneam povestea păpușii din lemn mereu în alt fel și scorneam aventuri care nu existau în carte. Acum, după mulți, mulți ani mi-am adus aminte de vechiul meu prieten, Buratino, și am hotărât să vă spun vouă, fetițe și bă-ieiței, incredibila poveste a acestui băiețaș din lemn.

(Aleksei Tolstoi, *Aventurile lui Buratino*)

a) Transcrie textul dat în caiet și sublinează substantivele.

b) Răspunde la următoarele întrebări, folosind substantivele potrivite:

- **Cine** este autorul textului de mai sus?
- **Ce** povestește copilul prietenilor săi?
- **Cine** sunt prietenii copilului?
- **Cine** este Buratino?
- **Care** este materialul din care este construit Buratino?

c) Transcrie substantivele care indică ființe.

d) Găsește nume unora dintre aceste ființe.

Reține

Substantive proprii și substantive comune

Substantivul propriu denumește **un anumit obiect** dintr-o clasă de obiecte (individual) spre a-l deosebi de altele. Substantivele proprii se scriu cu inițială majusculă (literă mare), ca și în limba maghiară: *România, Dunăre, Olt, Carpați, Covasna, Ion Luca Caragiale,*

Europa, Atlantic, Pământ (când e vorba de planetă).

Substantivul comun denumește **un obiect** dintr-o clasă de obiecte de același fel. Substantivul comun se scrie cu inițială minusculă (literă mică), ca și în limba maghiară: *țară, fluviu, râu, munte, județ, autor, continent, ocean, planetă.*

Descoperă!

a) Se schimbă sensul substantivelor proprii subliniate în textul următor, în situația în care se scriu cu literă mică? Explică.

Vârful Om este unul dintre cele mai înalte piscuri din Carpații Meridionali. Stațiunea Bușteni este renumită pentru traseele montane accesibile pe care le oferă. Sus, pe un platou, străjuiesc formațiuni vechi, de piatră: Babele și Sfinxul.

b) Construiește trei enunțuri cu următoarele substantive comune: *aluniș, creangă, margaretă*. Construiește alte trei enunțuri în care aceste substantive să devină substantive proprii.

Reține

Substantivele comune pot deveni substantive proprii și substantivele proprii pot deveni substantive comune.

Exersează!

Citește cu atenție textul și rezolvă cerințele date:

Acest carnet de notițe este tovarășul credincios al oricărui ucenic vânător de mistere.

Este plin ochi cu informații furnizate direct de extraordinarii detectivi Fred, Daphne, Velma ... pe lângă Shaggy și Scooby, evident! [...].

Poți da peste evenimente misterioase aproape de casă, dar, dacă ești un detectiv serios, trebuie să ai la dispoziție PATRU ROȚI, ca să-ți poți lărgi câmpul investigațiilor.

Dar Mașina Misterelor nu este doar mijlocul de transport ce ne duce în lume... chiar face parte din echipă!

(*Scooby-Doo!*
Manualul detectivului perfect)

a) Transcrie, pe două coloane, substantivele comune și substantivele proprii.

b) Care sunt substantivele proprii care provin din substantive comune?

c) De ce au devenit substantive proprii?

d) Cunoști alte personaje din desene animate sau cărți pentru copii ale căror nume provin din substantive comune? Exemplifică.

Numărul și genul substantivului

Descoperă!

Menționează substantivul potrivit pentru a denumi fiecare dintre obiectele desenate. Ce observi legat de forma pe care acestea o primesc atunci când numesc un obiect sau două obiecte?

Reține

Substantivele își modifică forma după **număr**. **Desinențele** sunt acele sunete sau grupuri de sunete care, așezate la sfârșitul substantivelor, le indică numărul.

Atenție! În afară de adăugarea desinențelor, în limba română putem observa și schimbarea unor litere la substantivele aflate la numărul plural, numindu-se **alternanțe fonetice** (de exemplu: *mașă* – *mese*).

GENUL GRAMATICAL

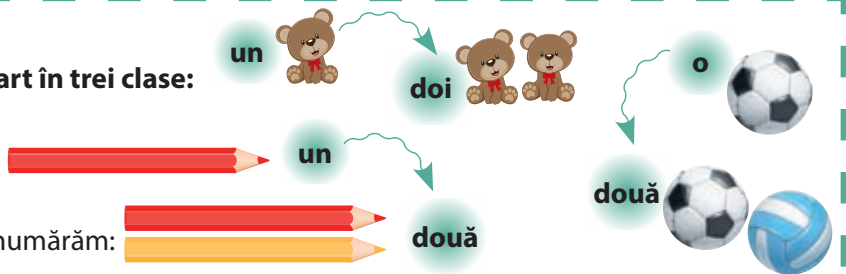
În limba română substantivele se împart în trei clase:

genul masculin: ursuleț – ursuleți

genul feminin: minge – mingi

genul neutru: creion – creioane

Pentru identificarea genului ne ajută să numărăm:

un/acest, doi/acești, o /această, două/aceste (conform GLR pentru gimnaziu, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2019)

a) De ce crezi că nu se adaugă aceleași desinențe pentru fiecare categorie de substantive?

b) Cum identificăm genul substantivelor?

c) Ce diferențe observi la substantivele aflate la numărul plural față de substantivele aflate la numărul singular?

Genul	Numărul	
	SINGULAR ☺	PLURAL ☺☺
MASCULIN	(un) băiat	(doi) băieți
FEMININ	(o) fată (o) floare (o) lălea	(două) fete (două) flori (două) lălele
NEUTRU	(un) stilou (un) covor	(două) stilouri (două) covoraie

Află mai mult!

Aprecierea genului unui substantiv se poate face după înțeles sau după terminație. Se pot face câteva observații ajutătoare:

- Sunt de **genul masculin** majoritatea substantivelor care se termină la singular în consoană (copac), cele care exprimă: numele ființelor de gen bărbătesc (băiat, doctor), numele literelor alfabetului (a, b, c), numele lunilor anului (ianuarie, iulie, decembrie), numele notelor muzicale (do, re, mi), câteva nume de fructe (strugure, pepene, ananas), dar și următoarele: tată, popă, papă, frate, soare, munte, perete, câine, șarpe, bulgăre, iepure, dinte, unchi, pui, ochi, ardei.

- Sunt de **genul feminin** majoritatea substantivelor care exprimă: nume de lucruri și se termină la singular în vocală (masă), numele ființelor de gen feminin (soră, colegă), numele zilelor săptămânii (luni, joi, vineri), numele anotimpurilor (iarnă, primăvară, vară, toamnă), majoritatea numelor de fructe (pară, cireasă, caisă, prună), numele de limbi (română, maghiară, engleză).

- Sunt de **genul neutru** majoritatea substantivelelor care se termină în consoană și exprimă nume de lucruri (dulap, creion, deal), numele de jocuri și sporturi (șah, fotbal, box), numele de fenomene ale naturii (ciclone, crivăț), substantivul măr (excepție la nume de fructe).

Exersează!

1 Transcrie tabelul pe caiet, punând următoarele substantive la numărul plural. Precizează genul lor.

Substantivul dat				PLURAL ☺ ☺			GENUL		
a→e	față	vară	față	fete			feminin		
a→ă	țară								
oa→o	floare	școală	oaie						
o→oa	covor	telefon	calculator						
s→ș	povește								
a-le	mărgea	stea							
ă→i	blană	găină	dimineață						
ă→e	mămuț	albină	oră						
u→i	bou	codru	leu						
d→zi	brad								
l→i	cal	cercei							
e→i	minge	vulpe	pește						
t→ți	elefant	figuranț							

2 Trasează săgeți de la fiecare substantiv la genul potrivit, după ce ai transcris mai întâi în caiet.

râu veverițe covor fluviu urs prieten	masculin feminin neutru	vultur hartă lalea poet veselie poezie
--	---------------------------------------	---

3 Răspunde oral la întrebări, folosind:

a) substantive de genul feminin:	b) substantive de genul neutru:	c) substantive de genul masculin:
Ce anotimp este? _____	Ce fructe mănânci? _____	Ce desenezi? _____
Unde locuiești? _____	Unde scrii? _____	Ce colorezi? _____
Ce mănânci? _____	Ce citești? _____	Ce fructe mănânci? _____
În ce țară locuiești? _____	Pe ce stai? _____	Ce răsare zilnic? _____
Ce limbă vorbești? _____	Ce sport îți place? _____	

Descoperă!

a) Formați cinci grupe de câte trei–patru elevi.
Fiecare grupă de elevi va avea de jucat roluri diferite:

• **Grupa I:** cel care realizează acțiunea.

Completați enunțurile, folosind substantive care să răspundă la întrebările: Cine sau despre cine se spune că? Cine este? Ce este? Puteți avea în vedere modelul:

Măine vine **bunica**.

- Vine (fenomen al naturii)
Se pregătește (ființă/obiect)
Citește (ființă)
Când aleargă ? (ființă)

Se observă (fenomen al naturii/stare sufletească)

- Mihai Eminescu este (ființă)
Dunărea este (un obiect)
Traian a fost (ființă)
Biologia este (noțiune)

• **Grupa a II-a:** cel care suportă acțiunea (direct sau indirect).

Completați tabelul, pe baza căruia veți obține enunțuri, folosind substantive care să răspundă la diferite întrebări. Puteți avea în vedere modelul:

Verbul	Ce?	Pe cine?	Cu cine/ce?	Pentru cine/ce?	Despre cine/ce?	La cine/ce?	Unde?	Când?	Cum?
Citește	☺		cu bunica	☺	☺	☺	☺	☺	☺
Culege	☺		☺	☺			☺	☺	☺
Spală	☺	☺	☺	☺		☺	☺	☺	☺
Vorbește	☺		☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺
Învăță	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺
Crede	☺	☺			☺	☺	☺	☺	☺

- **Grupa a III-a:** cineva/ceva care aparține cuiva (este în posesia cuiva).

Completați tabelul cu substantive care să denumească ființe sau obiecte pe care le posedă/deține cineva/ceva, după modelul:

Substantivul	A cui?	Al cui?	Ai cui?	Ale cui?
Casă	a bunicii			
Ferestre				☺
Prietenă	☺			
Mașină	☺			
Tablou		☺		
Copaci			☺	
Zumzete				☺
Pași			☺	

Alcătuiește enunțuri cu îmbinările de substantive rezultate.

- **Grupa a IV-a:** cel/cea care suportă indirect acțiunea.

Completați tabelul cu substantive care arată cui i se adresează acțiunea, după modelul:

Acțiunea	Ființă (cui?)	Obiect (cui?)
Scrie	bunicii	
Duce	☺	☺
Coase	☺	☺
Vorbește	☺	☺
Se adresează	☺	☺
Desenează	☺	☺
Cere	☺	

- **Grupa a V-a:** cui ne adresăm direct.

Completați tabelul cu substantive care reprezintă ființe/obiecte cărora cineva li se adresează direct, după modelul:

Acțiunea	Substantiv propriu	Substantiv comun
Vorbește tare,	Maria!	bunico!
Scrie frumos,	☺	☺
Udă florile,	☺	☺
Cere sare,	☺	☺
Cumpără-mi o jucărie,	☺	☺

b) După rezolvarea sarcinilor, fiecare grupă va prezenta în fața clasei un poster cu asemănări și deosebiri privind forma cuvintelor care joacă același rol/roluri diferite.

Știi că?

Cazul este forma pe care o primește substantivul pentru a arăta diferite roluri sau funcții în propoziție.

Formele substantivelor din:

- grupa I sunt în **cazul nominativ**;
- grupa a II-a sunt în **cazul acuzativ**;
- grupa a III-a sunt în **cazul genitiv**;
- grupa a IV-a sunt în **cazul dativ**;
- grupa a V-a sunt în **cazul vocativ**.

Exersează!

1 Citește cu atenție textul și rezolvă cerințele date:

Păienjenel porni degrabă spre vizuină acestuia. Casa ariciului părea părăsită. Păienjenel se ascunde într-un tufiș din apropiere și așteaptă. Se făcu noapte, iar Păienjenel își pierduse speranța că îl va mai vedea pe arici. Deodată, din vizuină se auzi un scârțâit. Ușa vizuinii se deschise și ariciul ieși târând după el o barcă de lemn. Un

licurici îi lumina calea. Cei doi puseră luntrea lângă mal, apoi începură să care provizii. Se mișcau repede, hotărât și în cea mai mare liniște. Păienjenel se apropie de ei încet.

– Bună seara! îi salută cu voce tremurândă. Ariciul și Licuriciul încremeniră. [...]

– Ariciule, sunt singur, am venit să te rog ceva.

(Joe Popov, *Aventurile lui Păienjenel*)

a) Transcrie substantivele din textul dat.

b) Pune următoarele substantive la numărul plural, numind genul acestora: vizuină, arici, tufiș, barcă, lemn, licurici, mal, provizie.

c) Indică substantivele care răspund la întrebarea: **Cine face acțiunea?**

d) Răspunde la următoarele întrebări: **Cui i-ai da o mână de ajutor dintre personajele din text? Cui i-ai aduna provizii pentru iarnă? Cui i-ai dăruia un desen despre Arici, Licurici și Păienjenel?**

e) De ce este separat prin virgulă de restul propoziției cuvântul subliniat în secvența: – Ariciule, sunt singur, am venit să te rog ceva!

f) În funcție de cuvintele de legătură utilizate, se

schimbă mesajul textului. Citește fiecare dintre următoarele afirmații și spune dacă le consideri adevărate sau false:

- Păienjenel porni spre vizuina ariciului.
- Păienjenel porni din vizuina ariciului.
- Păienjenel se ascunde într-un tufiș.
- Păienjenel se ascunde pe un tufiș.
- Păienjenel se apropie cu Ariciul și cu Licuriciul de vizuină.
- Păienjenel se apropie de Arici și de Licurici.

2 Pune întrebările potrivite pentru a afla rolul fiecărui substantiv subliniat în textul de la exercițiul 1.

Descoperă!

a) Transcrie pe caiet fiecare formă subliniată în textul de la exercițiul 2 și compar-o cu forma de dicționar a substantivului, după modelul:

- **vizuina** – **vizuină**: diferența este sunetul final –**a** al substantivului;
- **o barcă** – **barcă**: diferența este cuvântul **o** așezat în fața substantivului.

b) Cum consideră vorbitorul obiectul denumit de substantivul **vizuina**: un loc cunoscut sau mai puțin cunoscut? Dar obiectul denumit de substantivul **o barcă**: una anume sau una oarecare?

Știi că?

În limba română substantivele pot fi **nearticulate** (scaun) și **articulate** (scaunul/ **un** scaun/ **al** scaunului).

Atunci când vorbitorul consideră că obiectul denumit de substantiv este unul cunoscut, substantivul este articulat cu **articol hotărât** și este atașat la finalul substantivului (masa-mesele; pomul-pomii; scaunul-scaunele).

Atunci când vorbitorul consideră că obiectul denumit de substantiv este mai puțin cunoscut, substantivul este articulat cu **articol nehotărât** și este așezat în fața substantivului, separat (**o** masă – **niște** mese; **un** pom – **niște** pomi; **un** scaun – **niște** scaune).

Atunci când vorbitorul dorește să exprime faptul că obiectul este în posesia cuiva, substantivul poate fi articulat cu articol posesiv: **a** copilului (carte), **al** elevului (stilou), **ale** fetei (cărți), **ai** fetei (pantofi).

Articolul posesiv **nu se acordă** în gen și număr **cu substantivul în fața căruia stă**, ci cu substantivul determinat (obiectul posedat) de substantivul care arată posesia (la genitiv): **ferestre ale** casei.

Substantivul articulat cu articol hotărât

	feminin	masculin	neutru
singular	masa/ mesei	copacul/ copacului câinele/câinelui	blocul/ blocului
plural	mesele/ meselor	copacii/ copacilor câinii/câinilor	blocurile/ blocurilor

Substantivul articulat cu articol nehotărât

	feminin	masculin	neutru
singular	o masă/ unei mese	un copac/ unui copac un câine/ unui câine	un bloc/ unui bloc
plural	niște mese/ unor mese	niște copaci/ unor copaci niște câini/ unor câini	niște blocuri/ unor blocuri

Exersează!

Privește desenul, citește cu atenție textul și rezolvă cerințele date:

Fete și băieți joacă hora în sat. Fată și băiat alcătuiesc o pereche.

O fată și un băiat dansează în mijlocul cercului. Niște bătrâni îi privesc și sunt impresionați că și în zilele noastre mai văd copii jucând hora.

Fata se numește Ana și băiatul se numește Alexandru. Bătrânul este bunicul Anei, bătrâna este bunica lui Alexandru. Copiii dansează minunat și, într-adevăr, bunicii pot fi mândri de nepoții lor.

- Precizează genul și numărul substantivelor din textul de mai sus.
- Transcrie substantivele articulate cu articol hotărât.
- Transcrie substantivele articulate cu articol nehotărât.
- Completează un alt tabel, după model, cu celelalte substantive din textul dat.

		Articulat cu articol hotărât Forma de N.-Ac.		Articulat cu articol hotărât Forma de G.-D. -nak, -nek		Articulat cu articol nehotărât Forma de N.-Ac.		Articulat cu articol nehotărât Forma de G.-D. -nak, -nek	
Subst. nearticulat	Genul	Sg. ☺	Pl. ☺ ☺	Sg. ☺	Pl. ☺ ☺	Sg. ☺	Pl. ☺ ☺	Sg. ☺	Pl. ☺ ☺
băiat	Masc.	băiatul	băieții	băiatului	băieților	un băiat	niște băieți	unui băiat	unor băieți
fată	Fem.	fata	fetele	fetei	fetelor	o fată	niște fete	unei fete	unor fete
dar	Neutru	darul	darurile	darului	darurilor	un dar	niște daruri	unui dar	unor daruri

- Explică rolul cuvântului „lui” din structura „lui Alexandru”.

Evaluare

Describe un joc pe calculator, folosind trei substantive de genul feminin, trei de genul masculin și trei de genul neutru.

Exersează!

1 Transcrie din textul de mai jos substantivele articulate cu articol posesiv:

A murgul începuse a se ridica din adâncuri... iar între piscurile înalte ale munților, ce se răsăteau încă în pulbera de lumină roșiatică a celor din urmă raze ale apusului, văile tupilate întunecau prveliștea... Din adâncimi, din înălțimi, din taina pădurilor, din întunericul codrilor, din văzduhuri, de pretutindeni, glasuri prelungi ale serilor de munte se ridicau treptat...

(Calistrat Hogaș, *Pe drumuri de munte*)

2 Transcrie structurile corecte:

- programul de muncă al vânzătoarei/a vânzătoarei
- orarul școlar a elevului/al elevului
- camerele de supraveghere ai băncii/ale băncii
- prietena de suflet al mamei/a mamei
- autorizația de funcționare al parcului/a parcului
- cartea de vizită a prietenului/a prietenilor
- șevile de echipament ale mașinilor/a mașinilor

Exprimarea obiectului direct, indirect și a circumstanțelor (prepoziția, locuțiunea prepozițională)

Descoperă!

Citește cu atenție textul și rezolvă cerințele date:

– De! O fi bun **pentru** o găscă **de** casă! răspunse Akka.
– Cum ai zis că-l cheamă?
– Îl cheamă... **în** mai multe feluri, șovăi găscanul, luat **pe** nepregătite și vrând să nu trădeze faptul că picii purta un nume **de** om. Eu îi zic Prichindel — spuse el **la** nimereală, primul nume care-i veni **în** cap.
– E **din** neamul elfilor? vru să mai știe Akka.

– **La** ce oră vă culcați de obicei voi, găștele sălbătice? se grăbi găscanul să o întrerupă, ca să nu-i răspundă **la** întrebare. Mi se închid ochii **de** somn...
(Selma Lagerlöf, Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia)

- Cuvintele scrise îngroșat au înțeles singure?
- La ce ne ajută aceste cuvinte?
- Scoate aceste cuvinte din text. Fără acestea putem alcătui enunțuri corecte?

Știi că?

Cuvintele care ajută la **exprimarea obiectului direct, indirect și a circumstanțelor** se numesc **prepoziții**. În situația în care **se îmbină mai multe cuvinte care, unite, au rolul unor prepoziții**, ele se numesc **locuțiuni prepoziționale**. Este o parte de vorbire inexistentă în limba maghiară, iar pentru mai buna înțelegere poți folosi anexa cu PREPOZIȚIA de la sfârșitul manualului.

În limba română există:

A. **prepoziții simple**: a, către, contra, cu, de, fără, în, întru, pe, pentru, până, peste, printre, prin, din, după, datorită;

B. **prepoziții compuse** (din două sau mai multe prepoziții simple): de la, de către, de pe, fără de, pe la, de pe lângă, de peste, pe lângă, pe sub, de pe sub, până pe la;

C. **locuțiuni prepoziționale**: dincolo de, în afară de, în sus de, în jos de, la dreapta, la stânga, de jur-împrejurul, în fața, în spatele, în dosul, îndărătul, în urma, de-a lungul, de-a latul, din pricina, cu excepția, în privința, dindărătul, pe dinafara, în loc de, față de, cu privire la, înainte de.

Observație! În GLR pentru gimnaziu (Editura Univers Enciclopedic Gold, 2019), următoarele cuvinte sunt considerate adverbe, nu prepoziții: *asemenea, aidoma, contrar, conform, potrivit*.

Exersează!

Prepozițiile nu mai sunt la locul lor. Transcrie textul în caiet, completându-l cu prepozițiile potrivite: **pe, în, prin, pe sub, de, pe**.

Giuseppe și-a așezat ochelarii ___ nas și a privit ___ atelier. Nimeni... S-a uitat ___ bancul ___ lucru. Nimeni... A scos capul ___ ușă. ___ stradă nu era nimeni...

(Aleksei Tolstoi, Aventurile lui Buratino)

Să învățăm împreună, jucându-ne!

HARTA LOCALITĂȚII

Materiale: foaie de hârtie mare, markere.

Modalitatea de desfășurare: Conducătorul jocului (profesorul) propune ca elevii să deseneze împreună o hartă a localității după instrucțiunile date (să treacă reperele importante ale localității: centrul, poliția, policlinica, școala, grădinița, primăria, biserica, râurile etc.). În continuare, elevii

fixează pe harta desenată poziția propriei locuințe, dând indicațiile necesare, de exemplu:

- **Locuiesc în satul/orașul, pe strada, la numărul**
- **Strada noastră se află în centrul localității. În stânga casei noastre este o biserică. Pe strada din dreapta se află postul de poliție.**

Află mai mult!

În limba română se folosește pluralul după substantive care denumesc grupuri de obiecte, în timp ce în limba maghiară se preferă singularul.

Limba română		Limba maghiară
<p>un grup de oameni o pădure de brazi stol de păsări turmă de oi trib de indieni</p>		<p>embercsoport fenyőerdő madársereg juhnyáj indiántörzs</p>

Substantivele care denumesc unități de timp, ce indică perioada în care se desfășoară o acțiune, și nu durata sau momentul începerii ei (de exemplu: săptămâna, luna, ziua, anul), se folosesc fără prepoziții:

- **Luna** viitoare mă voi întoarce.
- **Vara** trecută am fost în vacanță în munții Ceahlăului.

Substantivele considerate de vorbitor ființe umane „unice” sunt întotdeauna articulate când sunt însoțite de prepoziții. De exemplu: *mama, tatăl, sora, fratele, bunicul, bunica, unchiul, verișoara etc.*

- O chem **pe mama** pentru a se întâlni **cu fratele** meu.
- Când substantivul este însoțit de prepoziția **cu** se articulează, de exemplu:

- Mama a venit **cu bunica**.
- Te-am văzut **cu vecinul**.
- Când a început vacanța de vară, noi am plecat **cu dirigințele și cu colegii** de clasă într-o excursie **cu bicicleta** la Atid.
- Aici am fost **cu cortul**.

EXCEPȚIE: Când cineva sau ceva suferă acțiunea, substantivele precedate de prepoziția „cu” rămân nearticulate, de exemplu: *Casa este acoperită **cu** țigle.*

- Forma de nominativ a articolului hotărât se folosește când substantivul este precedat de prepoziții care cer acuzativ și substantivul are un determinant, de exemplu:

Substantivul are un determinant, deci va primi articol hotărât.	Substantivul nu are determinant, deci nu va primi articol hotărât.
<p>Ne uitam la munții care se înălțau în depărtare. Te-am recunoscut în magazinul din centru. În prima zi m-am plimbat pe malul râului.</p>	<p>Ne uităm la munți. Mergem la magazin. În prima zi m-am plimbat pe mal.</p>

Exersează!

1 Transcrie din text cinci substantive articulate cu articol hotărât sau cu articol nehotărât:

Însă degeaba mai clămpănesc eu din gură: cine ce are cu munca omului? Stricăciunea se făcuse și vinovatul trebuia să plătească. Vorba ceea: „Nu plătește bogatul, ci vinovatul” . . .

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

2 Notează prepozițiile din textul de la exercițiul anterior.

3 Alcătuieste enunțuri în care substantivele care denumesc obiecte/ființe din imaginea alăturată să fie precedate de prepoziții. De exemplu: *Femeia mătură cu mătura./Fetița se joacă cu câinele.*

Evaluare

1 Transcrie în caiet variantele corecte:

- Văd un stol de păsări/stol de pasăre.
- Am tăiat o grămadă mare de lemn/o grămadă mare de lemne.
- Fata se uită la câine/câinele.
- Fata îl privește pe câinele jucăuș/pe câine jucăuș.
- Mama vorbește cu fetiță/cu fetița.

- Oamenii sunt îmbrăcați cu hainele groase/haine groase.
- Casa este vopsită cu var/cu varul.
- Femeia cu batic/cu baticul este mama fetei.
- Pătura cu pătrățelele/cu pătrățelele s-a uscat.
- Casa câinelui este construită în curtea/în curte.
- Casa cățelului este construită în curtea mare/în curte mare.

2 Urmărește cu atenție imaginile și rezolvă sarcinile date:

- ordonează logic imaginile;

b) transcrie variantele corecte ale enunțurilor date;

c) alcătuieste alte enunțuri pentru a ilustra fiecare situație:

- Fetița s-a îmbrăcat în haină frumoasă.
Fetița s-a îmbrăcat în haine frumoase.
- Primăvara se sărbătorește ziua de femeii.
Primăvara se sărbătorește ziua femeii.
- Fetița a tăiat două hârtie colorată pentru a face un mărtișor.

Fetița a tăiat două hârtii colorate pentru a face un mărtișor.

- Mariei a cules din grădină cincisprezece lalea și douăzeci și cinci ghiociei.

Maria a cules din grădină cincisprezece lalele și douăzeci și cinci de ghiociei.

- I-a făcut mamei un buchet de floare.
I-a făcut mamei un buchet de flori.
- Mama s-a bucurat de fetița bunătațe.

Mama s-a bucurat de bunătațea fetiței.

- În 22 martie este o zi de primăvara.
22 martie este o zi de primăvară.

Exprimarea însușirilor (adjectivul)

Descoperă!

Care este cea mai atractivă jucărie?

a) Privește cu atenție raftul cu jucării din mansarda lui Mimi și a lui Tibi. Alege jucăria preferată.

b) Prezintă jucăria preferată, într-un text de 10–30 de cuvinte, menționând cinci dintre însușirile acesteia. Subliniază apoi cea mai importantă însușire, cea care i-ar face pe colegi să își doarească jucăria ta.

c) Citește în fața clasei textul, fără a dezvălui ce ai subliniat.

d) Întreabă-ți colegii care cred că este trăsătura subliniată și verifică diferența dintre alegerile voastre.

Reține

Adjectivul exprimă însușirea unui obiect. Adjectivul își modifică forma după gen și număr. Desinențele indică genul și numărul adjectivului.

	Masculin	Feminin
singular	fericit	fericită
plural	fericiți	fericite

Adjectivul se acordă în gen și număr cu substantivul determinat.

Când adjectivul stă în fața substantivului determinat, preia articolul hotărât al acestuia.

Atenție! Dacă substantivul sau adjectivul de genul masculin, numărul plural, are în formă nearticulată doi „i”, articolul va fi al treilea.

De exemplu:

Norii cenușii aleargă pe cerul toamnei.

Cenușiii nori aleargă pe cerul toamnei.

Exersează!

1 Identifică diferite adjective potrivite următoarelor substantive și realizează corect acordul.

minge	scoici
pălărie	colac
rochie	steguleț
pătură	mare
găleată	pantaloni
rață	costum de baie
lopată	oameni
ziar	băiat
papuci	apă
nisip	cer
umbrelă	greblă
fetiță	forme
jucării	haine

2 Alcătuieste enunțuri cu structurile obținute la exercițiul anterior, în așa fel încât să prezinți elementele din imaginea dată, pentru a alcătui un text descriptiv. De exemplu:

Familia este în vacanță la Marea Neagră. Într-o zi însorită, copiii veseli se joacă pe malul mării albastre, nesfârșite.

3 Scrie lângă substantivul *ghiocel*, aflat la numărul plural, patru adjective. Alcătuieste enunțuri în care adjectivul să fie așezat în fața substantivului. Explică scrierea acestor adjective.

Evaluare

Rescrie următorul text pe caietul tău, corectând greșelile. Explică pentru primele trei situații din text în ce constau greșelile identificate de tine.

Copiii mic au foarte mult jucării. Fratele meu mai mică și-a pierdut jucăria preferat. Era o minge albas-

tre cu buline alb. Minge albă de handbal este a surorii mele. Mie îmi place cel mai mult să mă dau pe bicicletă tandem pe care am primit-o cadou anul trecut. Este superb, încăpem doi pe ea și putem face excursii lung pentru că nu ne plictisim.

Descoperă!

Privește tabelul de mai jos, în care diferite adjective sunt așezate pe lângă substantive de gen feminin și masculin, la singular și la plural. Numără câte forme diferite are fiecare adjectiv.

cățel	pisică	căței	pisici
jucăuș	jucăușă	jucăuși	jucăușe
negru	neagră	negri	negre
iepure	pasăre	iepuri	păsări
mic	mică	mici	mici
mare	mare	mari	mari
gri	gri	gri	gri

Știi că?

Adjectivele care nu își modifică forma în flexiune se numesc **adjective invariabile**, de exemplu: *gri, cumsecade*.

Adjectivele își pot modifica forma	după gen și număr		după număr	nu își modifică forma
	Masculin	Feminin		
singular	alb	albă	verde	mov
plural	albi	albe	verzi	

Adjectivele care își modifică forma se numesc **adjective variabile**. În funcție de numărul de forme diferite obținute în flexiune, sunt:

1. variabile cu două forme: verde, mare;
2. variabile cu trei forme: mic, silitor;
3. variabile cu patru forme: negru, isteț.

Exersează!

Transcrie în caiet adjectivele din următorul text. Menționează dacă sunt variabile sau invariabile. În cazul celor variabile, precizează câte forme are fiecare.

Andrei construiește un castel din cuburi galbene și cuburi mov. El pune un cub galben, apoi un cub mov, pentru a forma turnuri înalte și zvelte. Prietenul lui și-a ales cuburi bordo, roșii și bleu. El construiește o școală nouă și atractivă. Ție ți-au rămas cuburile verzi, albastre și portocalii. Construiește și tu o clădire fascinantă!

Evaluare (colegială)

Describe pe o bucată de hârtie colorată, în 30-50 de cuvinte, o insectă, o pasăre sau o plantă, folosind câte cinci adjective care să exprime însușiri deosebite. Schimbă lucrarea cu colegul de bancă. Citește cu atenție lucrarea colegului și completează fișa de evaluare dată. La final toate descrierile corectate în urma evaluării colegiale vor fi așezate pe un poster cu titlul: *Călătorie în grădina fermecată*.

GRILĂ INTEREVALUARE COLEGIALĂ

1. Numele și prenumele colegului
2. Titlul lucrării.....
3. Două aspecte care mi-au plăcut:
a.
b.
4. Două aspecte care necesită îmbunătățiri:
a.
b.
5. O recomandare

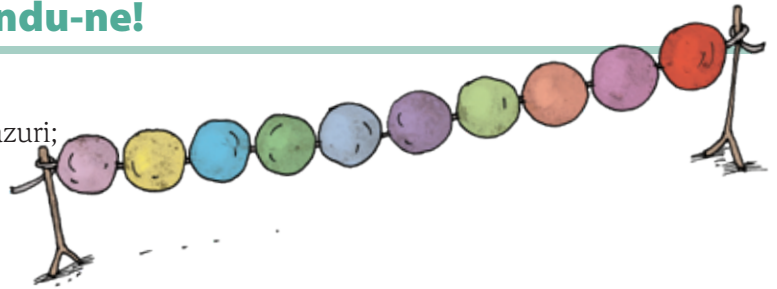
CULORILE

Să învățăm împreună, jucându-ne!
Obiective:

- utilizarea corectă a substantivelor la diferite cazuri;
- exersarea acordului dintre adjectiv și substantivul determinat;
- însușirea corectă și exersarea prepozițiilor;
- destinderea atmosferei.

Materiale: asfalt sau podea pe care se poate scrie, cretă colorată.

Modalitatea de desfășurare: Conducătorul jocului desenează pe asfalt sau pe podea un pătrat de 2x2 m. În pătrat desenează cercuri de diferite culori. Dintre elevi, unul stă cu spatele la pătratul desenat și el va decide cum se va deplasa partenerul său, care stă cu fața la pătrat. Astfel, cel care dirijează mișcările partenerului său va spune:

<i>Exemple:</i>	<i>Structuri gramaticale exersate</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Pune piciorul drept în cercul alb/roz! 	<ul style="list-style-type: none"> • Substantive;
<ul style="list-style-type: none"> • Așază mâna stângă în cercul verde/mov! 	<ul style="list-style-type: none"> • Genul și numărul substantivelor;
<ul style="list-style-type: none"> • Așază piciorul stâng în cercul roșu/portocaliu! 	
<ul style="list-style-type: none"> • Pune mâna dreaptă în cercul albastru/negru! 	<ul style="list-style-type: none"> • Acordul adjectivului cu substantivul determinat.

Comenzile se execută fără a schimba poziția piciorului sau a mâinilor din poziția în care se aflau după ultima comandă executată. Așadar, dacă prima comandă a fost *Pune mâna dreaptă în cercul alb!*, a doua comandă *Pune piciorul stâng în cercul negru!*, atunci mâna dreaptă rămâne în cercul alb, iar piciorul stâng va fi pus în cercul negru, după care din aceste poziții se va deplasa jucătorul în alte cercuri, în funcție de instrucțiunile primite.

Elemente de interculturalitate

1 Să ne jucăm cu proverbele. Rescrie, în caiet, varianta corectă a următoarelor proverbe:

- *Jocul nu îi e plăcut, dar de lucru e cam uituc.*
- *Ce nu poți face azi lăasă pe mâine.*
- *Dușmanul la nevoie se cunoaște.*
- *Adevărul se grăbește, iar minciuna așteaptă!*

2 a) Ilustrează, prin desen sau colaj, patru proverbe, pe câte o foaie de bloc de desen. Pentru realizarea lucrării alege două dintre următoarele proverbe și caută alte două proverbe maghiare:

- *Minciuna are picioare scurte.*

• *Să nu fugi niciodată după doi iepuri că nu prinzi niciunul.*

- *Buturuga mică răstoarnă carul mare.*
- *Unde-s doi puterea crește.*

b) Prezintă colegilor desenele realizate.

c) Vei putea organiza o expoziție pentru colegii tăi din clasele primare.

3 Elevi de vârsta ta din alte școli au realizat și ei desene sau colaje după proverbe, pe care le poți vedea mai jos. Recunoaște proverbele și spune-le colegilor tăi.

4 Alcătuieste un text narativ după una dintre imaginile de la exercițiul 3.

! **Atenție!**

Vei păstra materialele pe care le-ai realizat în portofoliul tău.

- Toate subiectele sunt obligatorii.
- Se acordă 10 de puncte din oficiu.

Citește următorul text, pentru a putea rezolva cerințele:

Grupul nostru s-a strâns imediat să dezbată* problema, în jurul bradului din curtea de vizavi, lipită de biserica Sfântul Ioan. [...]

Cât despre brad, ne aparținea ca orice jucărie, din moment ce ne jucam de-a prinselea împrejurul lui sau mijeam*, pe rând, lipiți de el, cu ochii strânși, cu mâinile pe coaja plină de zgrunțuri* și rășină*, în timp ce jucătorii ceilalți se piteau* undeva prin apropiere. Nu rezistam să nu strivesc cu degetul arătător câte un bob de rășină ca o lacrimă zaharisită*, cum numai mierea din cămara de la parterul casei noastre mai era. Însă dacă te murdăreai pe mâini, crema asta de brad, spre deosebire de miere, nu ieșea nici la spălatul cu săpun, îți lăsa multă vreme amintire o dără maronie. Când îți o apropiai de nas, dăra mirosea încântător. Aflasem că rășina este sângele brazilor și că apare numai din rănilile și zgârieturile care li se fac. [...] Ne-am așezat cu spatele lipit de brad, sprijinindu-l din patru părți, după punctele cardinale. Știam despre ele de la Tanti care fusese profesoară de geografie. Eu, cu fața către casa noastră, deci spre sud, îi vedeam din profil pe băieții de la est și vest, dar n-o vedeam pe Dina, așezată spre nord, iar felul acesta de a comunica era grozav.”

(Ioana Pârvulescu, *Inocenții*)

*a *dezbate* – a discuta pe larg și adesea în contradictoriu o chestiune, o problemă;

*a *miji* – a închide sau a-și acoperi ochii pentru a nu vedea unde se ascund ceilalți jucători;

*a *se piti* – a se ascunde;

**rășină* – nume dat unor substanțe lipicioase, inflamabile, secrete de diferite plante, mai ales conifere;

**zaharisită* – care s-a cristalizat, asemenea zahărului;

**zgrunț* – bucăți dintr-o materie tare și fărâmicioasă.

1. Notează „X” în dreptul fiecărui enunț, dacă este „adevărat” sau „fals”, valorificând informațiile din textul dat. **(8 p.)**

Enunțul	Adevărat	Fals
În text se prezintă însușiri ale bradului.		
Casa copiilor se află la vest față de brad.		
Jocul copiilor se desfășoară în curtea bisericii Sfântul Ioan.		
Personajele textului sunt cei patru copii și Tanti.		

2. Explică, în 20–30 de cuvinte, de ce copii cred că bradul e jucăria lor. **(12 p.)**

.....

3. Formulează, în câte un enunț, două idei principale din textul dat. **(10 p.)**

.....

4. Rescrie următorul enunț trecând substantivul subliniat la plural: *Când ți-l apropiai de nas, bobul mic de rășină mirosea încântător.* **(8 p.)**

.....

5. Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect. **(10 p.)**

Enunțul „*Aflasem că rășina este sângele brazilor și că apare numai din rănilile și zgârieturile care li se fac.*” conține:

- 3 substantive articulate hotărât și unul nearticulat;
- 4 substantive articulate hotărât;
- 4 substantive articulate hotărât și unul nearticulat;
- 5 substantive articulate hotărât;

6. Notează „X” în dreptul fiecărui enunț pentru a indica „adevărat” sau „fals” în baza secvenței: „Nu rezistam să nu strivesc cu degetul arătător câte un bob de rășină ca o lacrimă zaharisită, cum numai mierea din cămara de la parterul casei noastre mai era.” **(10 p.)**

	Adevărat	Fals
Substantivul „deget” este de genul neutru.		
Cuvintele <i>cu, un, din, de la</i> sunt prepoziții.		
Cuvântul <i>arătător</i> este un adjectiv variabil.		
Substantivul <i>ca o lacrimă</i> este articulat cu articol nehotărât.		

7. Subliniază, în următoarele enunțuri, varianta corectă a cuvintelor evidențiate: **(12 p.)**

- Acești copii veseli/vesele se joacă în parc.
- Nu-i cunosc pe ultimii/ultimele călători.
- Ana privește luna auriu/aurie de pe cerul senin.
- Bunicul mă întâmpină cu o față zâmbitor/zâmbitoare.

8. Scrie un text de 50–80 de cuvinte în care să prezinți un loc în care îți place să te joci. În textul tău vei introduce trei substantive care denumesc emoții. **(20 p.)**

Atenție! Vei sublinia substantivele indicate în cerință.

4

JOCURI ȘI JUCĂRII (II)

68

Conținuturi vizate

Lectură – aplicativ

Discursul narativ și comunicarea narativă

- Narativul ficțional (literar și nonliterar).
- Modul de expunere: narațiunea

71

Redactare

- Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere; paragrafe.

72

Elemente de construcție a comunicării Exprimarea acțiunii, stării, existenței (verbul)

- Modul indicativ: timpurile prezent, imperfect, perfect compus și viitor;
- Verbele *a avea*, *a vrea* (exersarea contextuală a valorilor predicative, auxiliare);

Aplicativ

- Verbul *a fi* (exersarea contextuală a valorii predicative, copulative, auxiliare);
- Modul conjunctiv, timpul prezent;
- Modul condițional-optativ, timpul prezent;
- Moduri nepersonale (modul infinitiv, participiu).

87

Elemente de interculturalitate

Valori promovate în:

- literatura română;
- literatura maternă;
- literatura universală.

Lectură

Pregătește-te de lectură!

- 1 Inventează un joc de echipă pe care îl vei prezenta colegilor. Vei avea în vedere următoarele:
 - regulile jocului;
 - etapele lui;
 - numărul de participanți;
 - locul de desfășurare a jocului.

- 2 Care dintre cele patru elemente pe care le-ai prezentat la exercițiul anterior poate fi considerat cel mai important pentru buna desfășurare a jocului și implicarea cu interes a tuturor? Motivează-ți alegerea.

Invitație la lectură

In vremurile de demult, pământul era stăpânit de spiritele naturii. Acestea umblau libere și trăiau împreună cu oamenii.

Într-o zi, Crivățul a ieșit la plimbare și a început să provoace stricăciuni.

Întâi, intră într-o grădină și se apucă să scuture trandafirii, să ofilească florile, să rupă crinii. Rostogoli pe jos toate fructele și rupse crengile pomilor.

La câmp, culcă la pământ grâul și-i zdrobi spicele. Apoi, dezrădăcină în pădure câțiva copaci bătrâni și-i răsturnă cu rădăcinile în sus. Când dădu peste o turmă de oi, le împrăștie în toate părțile și le ameți.

În câteva ceasuri stricase totul pe unde trecuse.

Împăratul Vânturilor l-a chemat pe Crivăț și l-a întrebat dacă e adevărat ce spun oamenii despre stricăciunile pe care le făcuse.

Crivățul nu a putut să mintă, dar s-a apărat zicând:
– Eu n-am avut de gând să fac rău nimănui, am vrut numai să mă joc cu florile, cu holdele și cu oile. Ele sunt de vină că nu știu să se joace!

– Acesta nu e un joc potrivit, fățul meu! i-a răspuns Împăratul Vânturilor. Să faci rău altuia nici în glumă nu este iertat! Ca să te înveți minte, eu nu îți voi mai da drumul vara. Numai iarna vei ieși în lume. Atunci ai să te poți juca și tu cu gheața și cu zăpada, căci lor n-ai ce stricăciuni să le faci.

De atunci, Crivățul suflă numai iarna, pe pământul înțepenit de ger și plin de troiene de zăpadă. După el aleargă lupii urlând și zboară corbii.

El vine în aceste ținuturi dinspre miazănoapte și răsărit, trecând peste câmpuri pustii și peste mări agitate.

(Legenda Crivățului)

Descoperă!

Răspunde la următoarele cerințe pe baza textului dat.

- Identifică în text cuvintele care aparțin câmpului lexical al *naturii*.
- Explică sensul următoarelor grupuri de cuvinte: *a avea de gând*; *a se învăța minte*.
- Menționează sinonimele potrivite pentru următoarele cuvinte: *troiene*, *fătul*, *ținuturi*. Alcătuieste cu fiecare dintre aceste sinonime câte un enunț.

Exersează!

- Notează locul/locurile în care se petrece acțiunea.
- Când se petrece întâmplarea relatată? Există informații precise despre timp sau cititorul trebuie să aproximeze?
- Ce informații din text te ajută să conturezi timpul acțiunii?
- Describe jocul Crivățului în anotimpul iarna pornind de la textul dat.
- Povestește acțiunea, astfel încât să respecti firul logic al faptelor.

Știi că?

Narațiunea este un mod de expunere care constă în prezentarea unui șir de evenimente. Există un povestitor (naratorul) care relatează întâmplările dintr-un anumit punct de vedere. Evenimentele pot fi prezentate în ordine cronologică.

- Cine participă la acțiune?
- Care este modul de expunere principal prin care este construit textul *Legenda Crivățului*?
- Menționează trăsăturile textului care te-au ajutat să identifici acest mod de expunere.

Știi că?

Cuvântul **legendă** provine din limba latină (*legenda*) și înseamnă „lucruri de citit”. Legenda prezintă o întâmplare în care se împletesc realitatea și ficțiunea, se explică originea unor ființe, plante sau animale, locuri, ape, munți, desfășurarea unor momente istorice sau faptele extraordinare ale unor eroi ș.a.m.d.

Prin întâmplarea prezentată se explică pentru prima dată apariția sau producerea unor fenomene sau evenimente. Legenda se referă la un aspect al realității a cărui existență nu a fost dovedită în vremurile în-

depărtate când aceasta a fost creată de autorul necunoscut.

Textul citit de tine este unul narativ ficțional, în care autorul utilizează un limbaj obișnuit. Scopul său inițial a fost unul explicativ, în funcție de credințele omului din acele vremuri.

În legende, unele elemente reale au devenit ficționale (anotimpurile au chip uman, Soarele este un fecior care se căsătorește cu Luna etc.).

Așadar, *Legenda Crivățului* este un text **narativ ficțional**.

Exersează!

1 Care este elementul real de la care pornește autorul?

2 Pornind de la realitate, autorul creează un univers ficțional. Menționează trei aspecte imagine/ficționale la care apelează autorul pentru a oferi o explicație existenței acestui vânt necrușător de iarnă.

3 Ce figură de stil este folosită în prezentarea Crivățului și a Împăratului Vânturilor? Menționează două exemple din text.

4 Exprimă-ți opinia despre afirmația pe care o face Crivățul: *Eu n-am avut de gând să fac rău nimă-nui, am vrut numai să mă joc cu florile, cu holdele și cu oile. Ele sunt de vină că nu știu să se joace!*

5 Ai mai auzit în jurul tău scuze asemănătoare? Ce părere ai despre cei care au o asemenea atitudine?

6 Cum apreciezi pedeapsa pe care o primește Crivățul de la Împăratul Vânturilor? Alege dintre următoarele variante:

- Este corectă, deoarece pentru fapte rele oricine suportă consecințe.
- Este nedreaptă, deoarece Crivățul a vrut doar să se joace.
- Este binemeritată, deoarece așa va ține minte că și în joacă poți răni pe cineva.
- Este prea dură, nu presupune o limită în timp.
- Nu este prea severă, deoarece Crivățul primește alte jucării cărora nu le poate face rău.

7 Exprimă-ți, într-un text de 30–60 de cuvinte, părerea în legătură cu următoarea secvență din text:

– *Acesta nu e un joc potrivit, fătul meu! i-a răspuns Împăratul Vânturilor. Să faci rău altuia nici în glumă nu este iertat!*

8 Citește cu atenție textul următor și rezolvă cerințele:

Aeolus – Fiul lui Hippotes (sau, după o altă versiune, al lui Poseidon). Sălășluia în insulele Aeolice, unde Zeus îi dăduse în stăpânire vânturile. Aeolus le ținea închise într-o peșteră sau, după alții, într-un burduf. Când Odysseus s-a abătut prin insulele Aeolice a fost găzduit de Aeolus. Acesta i-a dăruit la plecare burduful în care erau închise toate vânturile, cu excepția unuia singur: Zephyrus, care avea să-l conducă pe erou în patrie. Crezând că e plin cu vin, tovarășii lui Odysseus au deschis însă burduful, dând drumul și celorlalte vânturi. În felul acesta s-a iscat o groaznică furtună pe mare.

(Anca Balaci, *Mic dicționar mitologic greco-roman*)

a) Fragmentul dat este un articol de dicționar. Care crezi că este scopul acestui articol?

b) Indică alte dicționare folosite de tine, precizând scopul lor.

c) În *Legenda Crivățului* se îmbină elementele reale cu cele inventate (ficționale). Putem face aceeași afirmație în legătură cu articolul de dicționar? Motivează-ți răspunsul.

d) Prezintă o deosebire dintre *Legenda Crivățului* și articolul de dicționar.

Redactare

Exersează!

1 Să ne imaginăm că ai găsit un caiet vechi și prăfuit. Îl răsfoiești și descoperi începutul unei povești. Cineva a început să scrie, dar s-a oprit. Tu vei continua povestea. Acesta este începutul:

Paul se ținea bine de bordul navei, în timp ce corabia se clătina serios în cea mai puternică furtună pe care o cunoscuse el. Dintr-odată, o smucitură puternică îl aruncă peste bord. Fără aer și îngrozit, privi cerul plin de fulgere. Tresări. Chiar la provă văzuse.....
(Cum să scrii propria poveste)

La final le vei citi povestea colegilor tăi.

Reține

Conținutul și forma textului sunt importante.

a) Conținutul – părțile componente ale unei compuneri sunt:

- **introducerea** – conține informații referitoare la problema sau la subiectul ales;
- **cuprinsul** – dezvoltă subiectul sau tema prin înlănțuirea faptelor, a aspectelor, a trăsăturilor;
- **încheierea** – cuprinde scurte aprecieri, concluzii.

Aceste părți componente se regăsesc atât în compunerile narative, cât și în cele descriptive.

b) Forma:

- **paragraful** este un fragment dintr-un text care începe cu un alineat și se termină atunci când următorul enunț începe tot cu un alineat; este dezvoltarea unei idei principale în mai multe enunțuri.
- **paragrafele și alineatele** trebuie să marcheze, în primul rând, cele trei părți mari ale textului (introducerea, cuprinsul și încheierea).

2 Ai găsit o foaie dintr-o carte. Nu știi din ce parte a textului este, dar ai descoperit că lipsesc părți importante din el. Construiește tu povestea, integrând fragmentul găsit. Vei respecta regulile referitoare la părțile textului și la paragrafe.

— E ușor să pierzi o groază de timp cu lucruri de genul ăsta, spusese ea. Televiziune, telefoane, computere...

— Ce sunt computerele? dorise Daisy să știe. Mama nu păruse s-o fi auzit.

— Oamenii își petrec aproape întreaga viață uitându-se la ecrane. Se înstrăinează unul de celălalt.

Daisy se cam sperie, dar tot nu pricepea ce legătură era între asta și emisiunile despre animale sălbatice. N-a întrebat însă. Mama își feri ochii și rămase privind în depărtare, iar Daisy știu că nu vrea să mai discute subiectul.

(Tania Unsworth, *Viața secretă a lui Daisy Fitzjohn*)

Elemente de construcție a comunicării

Exprimarea acțiunii, stării, existenței (verbul)

Descoperă!

Citește cu atenție următorul text pentru a putea răspunde la cerințe:

Copiii participă la jocuri cu multă plăcere. Ei imaginează diferite situații din viață pe baza cărora se joacă: de-a familia, de-a școala, de-a stomatologul. Nu

există limite în jocul unui copil. Lumea copilăriei este minunată, pentru că micuții pot trăi orice vis doresc.

a) Selectează pe trei coloane cuvintele care exprimă acțiunea, starea sau existența.

b) Recitește textul fără aceste cuvinte. Mai au enunțurile înțeles?

Reține

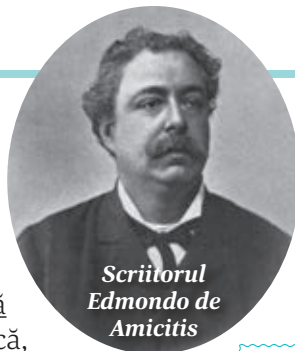
Acele cuvinte care exprimă acțiunea (a mânca, a alerga), **starea** (a sta, a dormi) **sau existența** (a fi, a exista) se numesc **verbe**. Ele se află în centrul comunicării, fără acestea nu se pot formula enunțuri logice.

Observă!

1 Transcrie verbele subliniate în text într-un tabel și completează coloana a doua după modelul dat:

Învățătoarea mea și-a ținut fâgăduiala și a venit azi la noi acasă, dar tocmai când ne pregăteam să plecăm cu mama la o femeie săracă, recomandată de gazetă, ca să-i ducem niște rufe. Nu mai venise de un an la noi. Toți ne-am arătat bucuria când am văzut-o. Neschimbată, tot micuță, cu un voal verde în jurul pălăriei, îmbrăcată fără pretenții, prost pieptănată, deoarece nu are timp să se dichisească după toate regulile artei; parcă e ceva mai palidă ca anul trecut, cu câteva fire de păr alb, și tusește întruna. Mama i-a spus:

– Și cu sănătatea, scumpa noastră profesora, cum mai merge? Dumneavoastră nu vă îngrijii cum ar trebui!

– Ei, nu contează, a răspuns ea cu un zâmbet vioi și totodată melancolic.

(Edmondo de Amicis, *Cuore*)

Verbul	Forma din dicționar
a ținut	a ține
a venit	a veni
am arătat	a arăta
am văzut	a vedea
_____	_____
_____	_____

2 Notează forma pe care o au aceste verbe în dicționar, după modelul alăturat:

3 Identifică în textul de la exercițiul 1 adjective care, la origine, sunt verbe (de exemplu: *cules*, *citită* etc.).

Atenție! Adjectivele provenite din verbe au mai multe desinențe, în funcție de genul și numărul substantivului cu care se acordă.

-s	-i	-t	-i
scris	scriși	văzut	văzuți
-ă	-e	-tă	-te
scrisă	scrise	văzută	văzute

Află mai mult!

Româna are forme verbale nepersonale, care ajută la alcătuirea unor forme verbale compuse (*infinitivul* – forma de dicționar; *participiul* – formă care

se termină în **-t /-s**; de exemplu, *va merge, au plecat*). (cf. *GLR pentru gimnaziu*, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2019)

4 Citește următorul text și rezolvă cerințele:

La școală venim pentru a învăța, pentru a afla lucruri noi despre lumea înconjurătoare, dar și ca să ne facem prieteni.

Alex, Imre, Radu și Zoli sunt patru băieți care de mici erau interesați de mistere și de aflarea unor soluții ingenioase pentru diferite probleme. Se întâlneau la locurile de joacă preferate, mergeau des cu bicicletele.

Acum, în clasa a cincea, ies în fiecare pauză împreună în curte, unde au creat un traseu de alergare cu obstacole. Băieții organizează concursuri de alergări pentru ei și colegii care ar prefera să li se alăture.

Astfel, atrag și alți colegi în grupul lor de prieteni. Școala și joaca se împacă foarte bine. Vor găsi și alte jocuri interesante?

a) Selectează, în caietul tău, verbele din textul dat.

b) Subliniază apoi verbele care își modifică forma după număr. *Indiciu: Încearcă să treci verbul de la singular la plural sau invers pentru a observa modificările.*

c) Identifică în lista selectată de tine care dintre verbele subliniate exprimă o acțiune pe care vorbitoarul o consideră sigură, reală.

Reține

Verbele care își modifică forma după persoană, număr și timp sunt la **moduri personale**. Verbele care nu își modifică forma după persoană, număr și timp sunt **forme verbale nepersonale**. **Modul indicativ este modul personal care exprimă o acțiune sigură, reală.**

Știi că?

Celelalte verbe exprimă acțiuni primate diferit de vorbitor și de aceea sunt la alte moduri personale:

- *să (se) alăture* – exprimă o acțiune posibilă, realizabilă – **modul conjunctiv**;
- *ar prefera* – exprimă o acțiune dorită, condiție – **modul condițional-optativ**.

Descoperă!

Selectează în caiet, pe trei coloane, verbele subliniate de tine, după modelul:

Timpul prezent Acțiune desfășurată în momentul vorbirii	Timpul trecut Acțiune desfășurată înainte de momentul vorbirii	Timpul viitor Acțiune desfășurată după momentul vorbirii
.....
.....

Modul indicativ Timpul prezent

Descoperă!

- a) Scie un text de trei rânduri în care să prezinți ce se întâmplă acum în clasa ta.
- b) Subliniază verbele la modul indicativ și precizează timpul acestora: prezent, trecut sau viitor.

Reține

Timpul prezent indică desfășurarea acțiunii în momentul vorbirii.

Verbul la modul indicativ, timpul prezent are următoarea structură:

radicalul verbului + sunete care indică timpul prezent + desinența

(înlăturăm terminațiile pe care le are verbul la forma de dicționar: a **cânta**, a **vedea**, a **merge**, a **citi**).

MODUL INDICATIV, TIMPUL PREZENT (radicalul verbului + sunete care indică timpul prezent + desinențe de persoană și număr)								
Persoană și număr	Verbe care se termină în -a		-ea	-e	-i, -î			
	cânt ă	desen ă	vede ă	merge	cit î	fugi î	cobor î	hotăr î
I sg.	cânt	desenez	văd	merg	citesc	fug	cobor	hotăr ăsc
a II-a sg.	cân ți	desene zi	ve zi	merg î	cite ști	fugi î	cobor î	hotăr ăști
a III-a sg.	cânt ă	deseneaz ă	vede	merge	cite ște	fuge	coboar ă	hotăr ăște
I pl.	cânt ăm	desen ăm	vede m	merg em	citi m	fugi m	cobor ăm	hotăr ăm
a II-a pl.	cânta ți	desena ți	vede ți	merge ți	citi ți	fugi ți	cobor ăți	hotăr ăți
a III-a pl.	cânt ă	deseneaz ă	văd	merg	citesc	fug	coboar ă	hotăr ăsc

MODUL INDICATIV, TIMPUL PREZENT			
Persoana și numărul	A AVEA	A VREA/ A VOI	A FI
I sg.	am	vreau/ voiesc	sunt
a II-a sg.	ai	vrei/ voiești	ești
a III-a sg.	are	vrea/ voiește	este
I pl.	avem	vrem/ voim	suntem
a II-a pl.	aveți	vreți/ voiți	sunteți
a III-a pl.	au	vor/ voiesc	sunt

☰ Exersează!

1 Scrie, pentru următoarele verbe, formele pentru modul indicativ, timpul prezent, la singular și plural, toate persoanele: *a anunța, a urca, a crea, a părea, a coborî, a iubi*.

2 Alege varianta corectă a următoarelor verbe la modul indicativ, timpul prezent. Alcătuieste câte un enunț cu fiecare formă corectă: *scrim/scriem, copiez/copii, scrii/scri, accentuez/accentuiez, creează/crează, adoptă/adoptează, triumfă/triumfează, agreeam/agreăm*.

3 Selectează formele corecte ale verbelor la indicativ prezent. Pentru rezolvarea exercițiului consultă DOOM, ediția a III-a, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2021.

- Mama (*aranjează/aranjază*) masa pentru cină.
- El îți (*îngăduiește/îngăduie*) să vorbești neîntrebat.
- Eu (*agreez/agreiez*) realizarea proiectului „Profesor de română pentru o zi!”.
- Andrei (*se așază/se așează*) la birou pentru lecții.

4 Alcătuieste patru enunțuri pornind de la imaginile date, folosind verbul *a fi*. Te ajută întrebările:

- Unde este (se află) Imre?

- Cum este el?

- Unde sunt (se află) copiii?

- Cum este (se simte) Preda?

5 Alcătuieste patru enunțuri pornind de la imaginile date, folosind verbul *a avea*. Te ajută întrebările:

- Ce are Imre în mână?

- Ce are în picioare Imre?

- Ce are Preda în mână?

- Ce are pe cap Preda?

6 Alcătuieste patru enunțuri despre imaginile date cu verbul *a vrea*. Te ajută întrebările:

- Ce vrea să facă Imre?

- Cu ce vrea să se joace Imre?

- Cu ce vrea să se joace Preda?

- În ce vrea să pună nisip Preda?

Imre

Preda

Evaluare

Identifică verbele la modul indicativ, timpul prezent, din următorul text și analizează-le, precizând persoana și numărul.

La ora de dirigenție se discută despre modul în care elevii își petrec timpul liber. Fiecare are câte o preferință, dar ceea ce este sigur este că toți adoră jocurile pe calculator sau chiar pe telefonul mobil. Diriginta pune problema prietenilor care se pierd din cauza utilizării în exces a calculatorului și a comunicării virtuale. Elevii spun că ei le cer părinților să-i ducă în parc sau la locuri de joacă, dar aceștia nu vor.

Descoperă!

Citește textul cu atenție și rezolvă cerințele:

Era o zi mohorâtă de iarnă. Mergeam spre școală și priveam norii cenușii care alergau pe cerul întunecat și mă gândeam la lecțiile grele de la școală.

Deodată, am văzut că grupuri de copii s-au apropiat de școală. În clasă am aflat că ei au venit pentru o serbare de Crăciun și am fost foarte bucuroși.

- Transcrie verbele din text.
- Ce observi referitor la forma lor? Ce forme se aseamănă?
- La ce timp sunt verbele ?
- Ce exprimă formele verbelor din primul paragraf?
- Ce exprimă formele verbelor din al doilea paragraf?

Modul indicativ. Timpul imperfect

Reține

Timpul imperfect exprimă o acțiune trecută, care se desfășoară în același timp cu o altă acțiune trecută, sugerând ideea că acțiunea durează încă.

Verbele la modul indicativ, timpul imperfect au următoarea structură:

radicalul verbului
(înlăturăm terminațiile
pe care le are verbul
la forma de dicționar)

+ sunetele care indică timpul
-a/ -ea

+ desinențe
sunete care indică
persoana și numărul

MODUL INDICATIV, TIMPUL IMPERFECT (radicalul verbului + sunete care indică timpul prezent + desinențe de persoană și număr)								
Persoană și număr	Verbe care se termină în -a		-ea	-e	-i, -î			
	cânt a	desen a	ved ea	merge	cit i	fug i	cobor î	hotăr î
I sg.	cânt am	desen am	ved eam	merge am	cite am	fuge am	cobor am	hotăr am
a II-a sg.	cânt ai	desen ai	ved ei	merge ai	cite ai	fuge ai	cobor ai	hotăr ai
a III-a sg.	cânt a	desen a	ved ea	merge a	cite a	fuge a	cobor a	hotăr a
I pl.	cânt am	desen am	ved eam	merge am	cite am	fuge am	cobor am	hotăr am
a II-a pl.	cânt ați	desen ați	ved eți	merge ați	cite ați	fuge ați	cobor ați	hotăr ați
a III-a pl.	cânt au	desen au	ved eau	merge au	cite au	fuge au	cobor au	hotăr au

MODUL INDICATIV, TIMPUL IMPERFECT

	A AVEA	A VREA/ A VOI	A FI
I sg.	aveam	vream/voiam	eram
a II-a sg.	aveai	vreai/voiai	eraî
a III-a sg.	avea	vrea/voia	era
I pl.	aveam	vream/voiam	eram
a II-a pl.	aveați	vreați/voiați	erați
a III-a pl.	aveau	vreau/voiau	erau

Exersează!

1 Scrie formele pentru modul indicativ, timpul imperfect, la singular și plural, toate persoanele, pentru următoarele verbe: *a anunța, a duce, a crea, a părea, a coborî, a iubi*.

2 Citește cu atenție textul dat pentru a rezolva cerințele:

A fără era o minunată zi de primăvară strălucitoare. Edrept că abia era 20 martie, dar părinții băiatului locuiau în partea de apus a comunei Vemmenhög, aflată în Scania de miazăzi, unde primăvara poposise de mult și acum lua totul în stăpânire. (...)

Zăpezile se topiseră, șanțurile bolboroseau pline de apă, iar pe marginea lor podbealul dădea în floare. Buruienile de printre pietrele zidului care împrejmuia gospodăria prindeau culoare. Pădurea de fagi, ce se zărea în depărtare, creștea parcă văzând cu ochii, devenind în fiecare clipă tot mai deasă. Cerul era senin, limpede. Ușa casei stătea întredeschisă și înăuntru pătrundeau trilurile ciocârlilor. Găinile și găștele se

plimbau agale prin ogradă, iar în grajd vacile, înviorate de aerul crud și primăvărat, scoteau când și când câte un muget gros și prelung de mulțumire.

(Selma Lagerlöf, *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia*)

a) Transcrie din text verbele la modul indicativ, timpul imperfect. Subliniază cu albastru sunetele care indică timpul și cu roșu desinențele.

b) Ce mod de expunere recunoști în textul dat? Care este timpul verbal predominant pentru realizarea modului de expunere menționat?

c) Scrie, în 50–80 de cuvinte, o continuare a textului dat, în care să folosești verbe la timpul imperfect. Te poți gândi la prezentarea portretului unui personaj.

3 Completează, în caiet, enunțurile date cu indicativul imperfect al verbelor dintre paranteze.

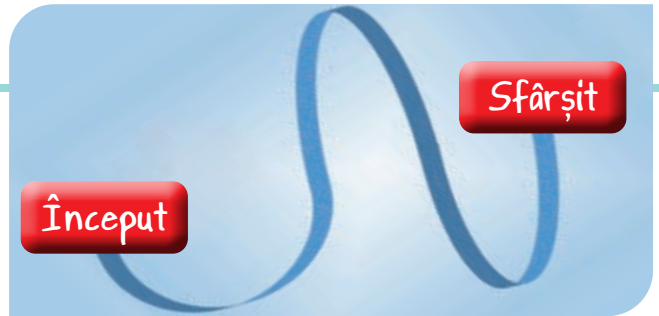
- Imre _____ (*a fi*) în parc pe bancă. _____ (*a fi*) posomorât.
- Preda _____ (*a fi*) în nisip. _____ (*a fi*) fericit.
- Imre _____ (*a avea*) în mână o minge spartă.
- Imre _____ (*a avea*) în picioare role.
- Preda _____ (*a avea*) în mână o lopată și o găletușă.
- Preda _____ (*a avea*) pe cap o șapcă.
- Imre _____ (*a vrea*) să se joace cu mingea, dar mingea s-a spart.
- El _____ (*a vrea*) să se joace Preda, oare Preda _____ (*a vrea*) să construiască un castel din nisip cu el?
- Cu ce _____ (*a vrea*) să se joace Preda?
- Preda _____ (*a vrea*) să pună nisip în găleată.

Descoperă!

Recitește fragmentul anterior din *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia* și observă timpul verbal din al doilea paragraf:

- Când este începută acțiunea?
- Când este finalizată?

Modul indicativ Timpul perfect compus

Reține

Timpul perfect compus exprimă o acțiune începută în trecut și încheiată înainte de momentul vorbirii.

Verbele la modul indicativ, timpul perfect compus au următoarea structură:

forme specifice ale verbului A AVEA

+ participiul verbului de conjugat
(forma terminată în -t sau -s)

am

ai

a

+ scris

am

+ desenat

ați

au

MODUL INDICATIV, TIMPUL PERFECT COMPUS (formele verbului auxiliar A AVEA + formele de participiu)

Persoană și număr	Verbe care se termină în -a		-ea	-e	-i, -î			
	cânta	desena	vedea	merge	citî	fugi	coborî	hotărî
I sg.	am cântat	am desenat	am văzut	am mers	am citit	am fugit	am coborât	am hotărât
a II-a sg.	ai cântat	ai desenat	ai văzut	ai mers	ai citit	ai fugit	ai coborât	ai hotărât
a III-a sg.	a cântat	a desenat	a văzut	a mers	a citit	a fugit	a coborât	a hotărât
I pl.	am cântat	am desenat	am văzut	am mers	am citit	am fugit	am coborât	am hotărât
a II-a pl.	ați cântat	ați desenat	ați văzut	ați mers	ați citit	ați fugit	ați coborât	ați hotărât
a III-a pl.	au cântat	au desenat	au văzut	au mers	au citit	au fugit	au coborât	au hotărât

MODUL INDICATIV, TIMPUL PERFECT COMPUS

	A AVEA	A VREA/ A VOI	A FI
I sg.	am avut	am vrut/ am voit	am fost
a II-a sg.	ai avut	ai vrut/ ai voit	ai fost
a III-a sg.	a avut	a vrut/ a voit	a fost
I pl.	am avut	am vrut/ am voit	am fost
a II-a pl.	ați avut	ați vrut/ ați voit	ați fost
a III-a pl.	au avut	au vrut/ au voit	au fost

Exersează!

1 Scrie forma de participiu (terminată în **-t** sau **-s**) a următoarelor verbe: *a întreba, a intra, a scrie, a vedea, a auzi, a ajunge, a șterge, a curge, a da, a lua.*

2 Subliniază verbele din textul următor. Transcrie într-un tabel verbele la modul indicativ, timpul perfect compus, imperfect și prezent.

Rățușca n-a mai putut răbda și a sărit peste gard. Și așa a ajuns la băltoaca mare pe unde-s rațele sălbatice.

Aici a stat toată noaptea, ostenită și amărâtă.

Dimineața, rațele sălbatice s-au înălțat din stuf și s-au pregătit să zboare; când au văzut-o pe tovarășa lor cea nouă, s-au uitat lung la ea.

– Ce fel de pasăre ești tu? au întrebat ele și rățușca se întorcea în toate părțile și saluta cât putea mai frumos.

– Grozav ești de urâtă! au spus rațele sălbatice. Dar, în sfârșit, nouă puțin ne pasă de asta. Poți să rămâi aici, cu noi.

Deodată s-a auzit „poc! poc!” și cele două rațe au căzut moarte în stuf și apa împrejur s-a făcut roșie. Poc! Poc! s-a auzit iar și cârduri întregi de rațe s-au ridicat din stuf și iar s-au auzit pocnete. Era vânătoare mare.

(Hans Christian Andersen, *Rățușca cea urâtă*)

3 Transcrie în caiet și completează spațiile libere din următoarele enunțuri cu formele verbului *a avea*, respectând indicațiile din paranteze.

– Ce ___ (*indicativ, prezent*), biată pasăre? De ce ești așa de necăjită? ___ pățit (*verb auxiliar*) ceva?

– Nu ___ (*indicativ, prezent*) nimic! ___ (*indicativ, perfect compus*) o viață grea!

– De ce ___ (*indicativ, perfect compus*) o viață grea?

– Mereu ___ fost (*verb auxiliar*) cea mai urâtă rățușcă dintre toate păsările.

– Te- ___ uitat (*verb auxiliar*) vreodată în oglindă?

– Nu, nu m- ___ uitat (*verb auxiliar*)!

4 Identifică formele verbului *a vrea/a voi* din următorul text. Apoi răspunde la întrebări și subliniază formele verbului *a vrea/a voi*.

– **I**a să văd și eu oul acela care nu vrea să crape – a spus bătrâna. Trebuie să fie un ou de curcă, am pățit-o și eu: o dată am avut numai neazuri cu el, fiindcă puilor de curcă le este frică de apă. Mai bine lasă-l și învață-ți copiii să înoate.

– Am să mai șed oleacă, a zis rața. Am șezut atâta, că mai pot să șed puțin.

– Cum vrei, spuse rața cea bătrână și a plecat.

(Hans Christian Andersen, *Rățușca cea urâtă*)

- Ce nu a vrut să facă rața tânără? _____
- Ce voia să-i explice rața bătrână celei tinere? _____

5 Analizează din textul de la exercițiul anterior numai verbele la timpul perfect compus, modul indicativ.

Descoperă!

Citește cu atenție textul următor pentru a putea rezolva cerințele:

In vacanță voi merge la munte. De câte jocuri nu poți avea parte în zăpadă! Voi merge cu sania, voi încerca schiurile, iar apoi eu și prietenii mei vom face un om de zăpadă uriaș.

- a) Ce planuri și-a făcut copilul pentru vacanța de iarnă?
- b) Care sunt verbele care exprimă acele acțiuni?
- c) Când urmează să se petreacă acțiunile?
- d) Imaginează-ți că tu ești copilul care așteaptă vacanța. Folosește același timp pentru a prezenta planurile tale de vacanță.

Modul indicativ Timpul viitor

Reține

Timpul viitor exprimă o acțiune ce se va desfășura după momentul vorbirii.

Verbele la modul indicativ, timpul viitor, au următoarea structură:

**forme specifice
ale verbului A VREA**

voi
vei
va
vom
veți
vor

+

**forma din dicționar
a verbului de conjugat**
(modul infinitiv)

+ scrie
+ desena

MODUL INDICATIV, TIMPUL VIITOR (LIMBA LITERARĂ)
(formele verbului auxiliar A VREA + formele de infinitiv)

Persoană și număr	Verbe care se termină în -a		-ea	-e	-i, -î			
	cânt a	desen a	ved ea	merge	citi î	fugi î	cobor î	hotăr î
I sg.	voi cânta	voi desena	voi vedea	voi merge	voi citi	voi fugi	voi coborî	voi hotărî
a II-a sg.	vei cânta	vei desena	vei vedea	vei merge	vei citi	vei fugi	vei coborî	vei hotărî
a III-a sg.	va cânta	va desena	va vedea	va merge	va citi	va fugi	va coborî	va hotărî
I pl.	vom cânta	vom desena	vom vedea	vom merge	vom citi	vom fugi	vom coborî	vom hotărî
a II-a pl.	veți cânta	veți desena	veți vedea	veți merge	veți citi	veți fugi	veți coborî	veți hotărî
a III-a pl.	vor cânta	vor desena	vor vedea	vor merge	vor citi	vor fugi	vor coborî	vor hotărî

MODUL INDICATIV, TIMPUL VIITOR (LIMBA LITERARĂ)

	A AVEA	A VREA/ A VOI	A FI
I sg.	voi avea	voi vrea/voi voi	voi fi
a II-a sg.	vei avea	vei vrea/vei voi	vei fi
a III-a sg.	va avea	va vrea/va voi	va fi
I pl.	vom avea	vom vrea/vom voi	vom fi
a II-a pl.	veți avea	veți vrea/veți voi	veți fi
a III-a pl.	vor avea	vor vrea/vor voi	vor fi

Exersează!

1 Identifică verbele la modul indicativ, timpul viitor din următoarea prognoză meteo, menționând modul, timpul, persoana și numărul:

La munte, vremea va fi închisă și va continua să se răcească. Temporar va ninge, mai frecvent în Carpații Orientali și în jumătatea de est a Carpaților Meridionali, unde cantitățile de apă vor depăși local 15–20 l/mp și se va depune un strat nou de zăpadă mai consistent. Vântul va sufla slab și moderat, cu intensificări izolate pe creste.

2 Scrie și tu o prognoză meteo pentru o zi de vară, utilizând cel puțin cinci verbe la modul indicativ, timpul viitor.

3 Verbele din următoarele enunțuri s-au amestecat. Transcrie următorul text punând verbele la locul potrivit. Menționează două aspecte care te-au ajutat să rezolvi exercițiul.

Mama fetei *nu te vei îndepărta* o în căsuța din pădure la bunica ei. Lupul o *va vizita* pe bunica ei.

– *Nu voi intra* în pădure și *va trimite* de drum, așa este, fetița mea?

– Da, mamă, *Vei fi atentă* în pădure, *va aduna* pe cărarea ce duce spre casa bunicii.

Scufița Roșie *voi rămâne* flori pentru bunica ei.

Scufița Roșie o *vor mulțumi* pe bunica.

Vânătorul *va salva* repede și le *va veni* pe cele două. Ele *va mânca* vânătorului.

4 Transcrie următoarele enunțuri și completează cu formele corespunzătoare ale verbului *a fi*.

Fata și mama ei vorbesc la telefon:

– Alo, unde _____ (*a fi*), draga mea?

– _____ (*a fi*) în 5 minute în clasă. Azi _____ (*a fi*) examinați oral și simt că _____ (*a fi*) puțin emoționată, deoarece îmi place mai mult să scriu.

– _____ (*a fi*) sigură că răspunsul tău _____ (*a fi*) notat cu zece.

– Îți mulțumesc, mamă, pentru încredere! O zi plăcută! Pa!

5 Completează spațiile de mai jos cu formele corespunzătoare ale verbului *a avea* la modul indicativ, timpul viitor, în așa fel încât să dezlegi integrama. Apoi subliniază toate verbele la timpul viitor.

Te simți rău pentru că te-ai ars la mână, deci		x			nevoie de spitalizare.
Te voi duce la spital, deci		x			grijă de tine.
Mama și tata, când vor auzi de arsura ta, cu siguranță se vor speria și		x			nevoie de câte un calmant.
În spital, doar doctorul		x	x		voie să te viziteze în primele zile.
Noi nu		x			posibilitatea să te vedem.

6 Continuă dialogul cu încă patru replici, în așa fel încât să folosești forme ale verbului *a vrea* la modul indicativ, timpul viitor.

– Bună, George! Noi vrem să mergem mâine în excursie. Tu vrei să ne însoțești?

– Dacă va fi vremea bună, atunci _____. Mama nu cred că _____ să mă lase, pentru că a plouat mult.

Să ne jucăm și cu alte moduri verbale!

Să învățăm împreună, jucându-ne!

Jocul portocalelor

Reguli: Toți elevii clasei vor primi un număr de la unu la câți elevi sunt. Acestea vor fi scrise pe tablă, pentru a putea fi văzute de toți copiii. Conducătorul jocului stă în fața clasei și spune: *Aș mânca* (de exemplu două) *portocale*. Copilul care are numărul respectiv, când trebuie să dea replica: *De ce ...* (de exemplu două) *și nu....* – spune alt număr, la întâmplare. Copilul care are numărul respectiv trebuie să continue cu replica: *De ce și nu....*, spunând alt număr.

Jocul continuă până când copilul al cărui număr a fost strigat nu răspunde imediat, acesta fiind eliminat.

Jocul se reia de către lider cu replica: *Aș mânca... portocale* și continuă până când, pe rând, sunt eliminați și ceilalți, rămânând ultimul cel mai atent la joc. El va fi câștigătorul.

- Care a fost primul verb din regulile jocului?
- Cum privește vorbitorul acțiunea?

Știi că?

Pentru a exprima acțiuni posibile (a căror realizare depinde de o condiție) sau pentru a exprima acțiuni dorite se utilizează **modul condițional-optativ** care conține forme specifice ale verbului *a avea* pentru fiecare persoană și număr (*aș, ai, ar, am, ați, ar*).

Exersează!

1 Citește dialogul de mai jos, purtat la o agenție de voiaj. Domnul/doamna *ar dori* să facă o excursie, dar realizarea acesteia depinde de câteva condiții. Identifică acele cuvinte care exprimă acțiuni posibile, a căror realizare depinde de îndeplinirea unor condiții.

- Bună ziua! Cu ce v-aș putea ajuta?
- Aș dori să fac o excursie în munți. Ați putea să-mi recomandați o rută?
- Sigur că da. Câte zile să dureze călătoria și care să fie distanța?
- Aș dori să călătoresc o săptămână și să parcurg în jur de o sută de kilometri.
- V-aș schița un itinerar prin care ați vedea cele mai interesante și renumite peisaje.
- Bine, vă mulțumesc! Ați putea, vă rog, să-mi

spuneți și costurile aferente?

- Ați putea să faceți o excursie la Poiana Brașov. Dacă ați călători cu trenul, v-ar costa 500 de lei, dacă ați merge cu autocarul, v-ar costa 550 de lei.
- Vă mulțumesc pentru informații! Voi reveni cu decizia finală. La revedere!
- La revedere!

2 Scrie un dialog de patru replici prin care ceri informații despre o excursie pe care ai dori să o faci în vacanță.

3 Scrie un text în care să prezinți trei lucruri pe care ți le dorești de ziua ta și condițiile de care depinde realizarea lor, după modelul de mai jos. Subliniază apoi verbele care exprimă dorințe și condiții.

Aș merge în tabără, dacă îmi permit părinții.

Știi că?

Pentru a exprima o acțiune posibilă, realizabilă, se folosește **modul conjunctiv**.

• În limba română, după verbul *a putea* se folosește infinitivul sau conjunctivul.

De exemplu: Pot veni. / Pot să vin. / Poate ajuta oamenii. / Poate să-i ajute pe oameni.

4 Identifică verbele care exprimă o acțiune posibilă, realizabilă, din dialogul de mai jos.

- Bună, Laura!
- Bună, Olga! Ce mai faci?
- Mă pregătesc să merg la magazin. Poți să mă însoțești să cumpăr ingrediente pentru tort?
- Da, oricum trebuie să fac și eu cumpărături.

– Hai să mergem împreună!

– Aș dori ingrediente pentru tort. Vă rog să-mi dați făină, zahăr și o cutie cu cacao. Să-mi puneți și zahăr pudră, un pachetel de praf de copt și unul de scorțișoară.

– Doriți să vă mai servesc și cu altceva?

– Nu, mulțumesc! Vă rog să-mi calculați cât costă aceste produse!

5 Alcătuieste câte două enunțuri folosind cuvintele din fiecare coloană. Apoi subliniază verbele la modul conjunctiv.

bani	poți	am mărunt	să
să cerem	înainte	să vă dau	într-un
de la	înghețată	ar trebui	trebuie
putem	de masă	rest	alimentele
părinți	să cumpări	dar	pun
?	?	nu	coș
sparte	să	.	.
să plătim	o	să plățiți	să-mi aleg
trebuie	trebuie	cea ce	niște
ouăle	ta	puteți	apoi
.	întrebi	cu	pot
	mama	cardul	și
	pe	ați cumpărat	jucării
	.	?	.

Descoperă!

Citește următorul text și rezolvă cerințele:

Elevii sunt în vacanță. Unii vor să plece la munte, alții au planuri de odihnă. Oricum, ei sunt bucuroși că au învățat mult în acest timp, au descoperit multe lucruri noi și vor primi laudele celor din jur pentru rezultate.

Cerințe:

Alege **adevărat** sau **fals** pentru fiecare dintre enunțurile de mai jos care privesc textul dat:

a) Verbele *sunt, vor, să plece, au, au învățat, au*

descoperit, vor primi au înțeles de sine stătător.

b) Verbul *sunt* din al doilea enunț nu are înțeles de sine stătător și își completează înțelesul cu ajutorul adjectivului *bucuroși*.

c) Verbele *au învățat, au descoperit* sunt la modul indicativ, timpul perfect compus și se formează cu ajutorul verbului ajutător *a avea*.

d) Verbul *vor primi* este la modul indicativ, timpul viitor și se formează cu ajutorul verbului *a vrea*.

e) Verbele au mai multe valori, în funcție de înțelesul lor.

Știi că?

Verbele se clasifică în mai multe categorii, în funcție de sensul lor:

• **verbe predicative** – cele care au înțeles de sine stătător (toate verbele din limba română pot fi predicative) de exemplu: *sunt, vor, să plece, au, au învățat, au descoperit, vor primi*.

• **verbe nepredicative** – verbe care nu au înțeles de sine stătător.

a) **verbe copulative** – nu au înțeles singure în propoziție (au nevoie să își completeze sensul în comunicare cu un alt cuvânt) de exemplu: *sunt + bucuroși*;

b) **verbe auxiliare** – verbe care ajută la formarea unor moduri și timpuri verbale, de exemplu: *au învățat, au descoperit, vor primi, aș fi plecat*.

Verbele auxiliare sunt:

a avea – ajută la formarea timpului perfect compus.

a vrea / a voi – ajută la formarea timpului viitor.

a fi – ajută la formarea timpului trecut al modurilor conjunctiv și condițional-optativ.

În limba română verbele *a avea, a vrea și a fi* apar în vorbire cu mai multe valori:

Exemple	Valoare predicativă	Valoare auxiliară	Valoare copulativă
A AVEA	Eu am unsprezece ani. Tu ai bani?	Eu am avut unsprezece ani. Tu ai avut bani?	
A VREA	Eu vreau să merg la circ. Bunicul vrea să îl vizităm.	Eu voi merge la circ. Îl vom vizita pe bunicul nostru.	
A FI	Eu sunt (mă aflu) acasă. Cartea este (se găsește) pe masă.	Ei ar fi primit note mari. Să fi <i>citit</i> , luam nota 10.	Eu sunt fericit. Tu ești vesel?

Atenție! Verbul A FI nu poate fi înlocuit cu verbul A AVEA sau invers, deși în limba maghiară se traduc prin verbul VAN!

☰ Exersează!

1 Transcrie din textul dat verbul *a fi*. Menționează sensul acestuia și valoarea predicativă, copulativă sau auxiliară:

Eu sunt mulțumit de darurile primite de la părinții mei, care au fost la cumpărături special pentru ziua mea. Frumos era dacă eram și eu acolo, dar s-au descurcat și nu au confundat Omul Păianjen cu Batman. Pe rafturi erau multe jocuri și jucării, dar numai unele erau interesante. Dacă aș fi cerut, aș fi primit mai multe.

2 Menționează valoarea predicativă sau auxiliară a verbului *a avea* din enunțurile următoare:

- Ai ceea ce ți-ai dorit?
- Cartea are trezeci de poezii, dar nu a fost citită de Marius.
- Noi avem patru jocuri lego și avem nevoie de parteneri de joc.
- Au plecat să caute și pe alții care au poftă de joacă.

3 Alcătuieste enunțuri în care verbele *a vrea/a voi* și *a avea* să aibă, pe rând, valoare predicativă și auxiliară.

4 Analizează verbele la modul indicativ din următorul text, după modelul dat:

*Desfrunzit și prea bătrân
Tremură de frig gorunul,
Au căzut și întâii fulgi
Și l-am prins din zbor pe unul.*

*Migălos lucrată-n fir,
Floarea mică și rotundă
S-a topit și a murit –
O minune de-o secundă.*

*M-am întors, înduișat,
Să scriu trista ei poveste:
Despre-un fulg care-a venit
Timpuriu și nu mai este.*

(Nicolae Labiș, *Fulg*)

Model: *tremură* – verb predicativ, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular.

Evaluare

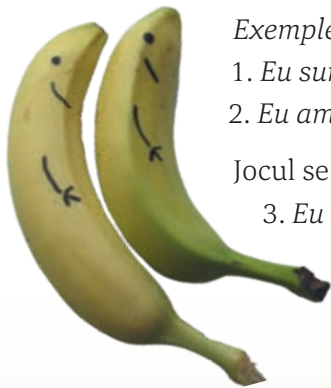
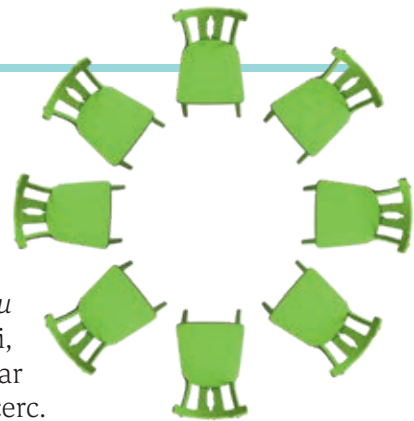
Realizează descrierea unui loc preferat, folosind verbul *a fi* cu valoare predicativă, copulativă și auxiliară. Poți avea în vedere următorul început: Camera mea *este* la etajul casei ...

Să învățăm împreună, jucându-ne!

A Repetă ceea ce-ți spun!

Materiale: un număr de scaune egal cu numărul copiilor participanți, așezate în cerc.

Modalitatea de desfășurare: Fiecare participant își alege câte un nume pe baza unui câmp semantic ales de conducătorul jocului (de exemplu: *animale, flori, culori, acțiuni, fructe, legume* etc.) pe care îl prezintă grupului spunând: *Eu sunt un trandafir*. Apoi, conducătorul jocului începe să spună denumirea lui, jucătorul din stânga lui va spune deja denumirea conducătorului și numele său, iar fiecare participant va repeta numele fiecărui participant începând cu primul din cerc.

Exemple de jocuri:

1. *Eu sunt o banană. Tu ești o pară. El este o nucă etc.*
2. *Eu am o garoafă. Tu ai o margaretă. El are o lalea.*

Jocul se poate completa cu dezvoltarea enunțului, de exemplu:

3. *Eu vreau garoafa roșie. Tu vrei margareta albă. El vrea laleaua galbenă.*
4. *Animalul meu preferat este delfinul. Animalul tău preferat este câinele etc.*
5. *Animalul meu preferat este delfinul deștept. Animalul tău preferat este câinele rău etc.*

B Încadrează-te în timp!

Materiale: scaune, cronometru sau ceas, foi de hârtie.

Modalitatea de desfășurare: Conducătorul jocului împarte grupul de elevi în așa fel încât să fie două echipe: „echipa observatorilor” și „echipa povestitorilor”, care își vor schimba rolurile. Profesorul alege povești cunoscute de către elevi (de exemplu: *Scufița Roșie*). Se vor face bilețele, care vor fi extrase de elevi, pe care se va trece durata pe care o are la dispoziție fiecare participant pentru a-și ține discursul (de exemplu: *un minut*).

Așezarea pe scaunele aflate în cerc se face în ordine descrescătoare (se va așeza primul acel elev care a tras durata cea mai mare). Fiecare elev trebuie să prezinte aceeași poveste, încadrându-se în timpul pe care îl are la dispoziție. Începe elevul care are cel mai scurt timp alocat.

Echipele observatorilor va măsura timpul și va nota greșelile de exprimare și de conținut. Împreună cu profesorul se stabilește grila de evaluare.

După evaluarea primei faze a jocului, echipele vor face schimb de roluri.

Elemente de interculturalitate

1 Alege, pentru grupurile de cuvinte din limba română, cuvinte/grupuri de cuvinte cu același sens, din limba maghiară:

- A. a prinde mișcarea
- B. a prinde curaj
- C. a prinde viață
- D. a sta pe gânduri
- E. a nu sta locului
- F. a da din cap
- G. a da să plece

- a. indulóban van
- b. rájön a nyitjára
- c. nem fér a bórében
- d. utolér
- e. visszaad
- f. gondolkodik
- g. éltre kel
- h. bólínt
- i. nekibátorodik

2 a. Formați echipe de câte trei elevi. Fiecare elev din echipă ilustrează, prin desen sau colaj, câte trei grupuri de cuvinte de la exercițiul anterior. La final veți realiza un mic dicționar al acestor grupuri de cuvinte.

b. Le veți prezenta colegilor dicționarele realizate.

c. Veți putea fi *Profesori de limba română pentru 5 minute* pentru colegii voștri din clasele primare, învățându-i sensul acestor grupuri. Le puteți cere să alcătuiască enunțuri cu ele.

d. Dicționarele realizate de voi vor putea fi păstrate în biblioteca clasei sau a școlii.

3 *Oina* este un joc sportiv tradițional românesc răspândit în toată țara. Este asemănător cu jocuri sportive din alte țări, cum ar fi *Schlagball*-ul german, *Pesäpallo*-ul finlandez sau jocul *Paume* din Franța. Realizează un poster în care să prezinți jocuri sportive din întreaga lume.

! Atenție!

Vei păstra materialele pe care le-ai realizat în portofoliul tău!

- Toate subiectele sunt obligatorii. • Se acordă 10 de puncte din oficiu.

Citește următorul text, pentru a putea rezolva cerințele:

Textul 1

În hangar era întuneric. Numai lumina lunii, „câzând prin fereastră, risipea bezna din jurul nostru. Ochilor mei le trebuia câteva secunde să se obișnuiască. Dr. Clive m-a apucat de braț și m-a condus către cel mai îndepărtat colț al hangarului. Acolo s-a oprit și mi-a arătat ceva cu degetul. Troodonul stătea atât de liniștit, încât, dacă nu aș fi știut despre ce era vorba, aș fi crezut că am în fața mea o statuie. Vietatea se afla la circa patru-cinci metri de noi și era doar puțin mai înaltă decât mine. Ne străduiam să fim cât mai silențioși. Eu chiar uitasem să mai respir. Troodonul cârâia, făcându-mi părul de pe ceafă să se zbârlească, iar pielea să mă furnice – dar nu de frică, ci din pricina entuziasmului!

– Incredibil! i-am șoptit tatei.

– Absolut, mi-a răspuns el, tot în șoptă. [...] Nu-mi mai puteam dezlipi privirea. Troodonul avea un cap mic, alungit, și un gât subțire. Mi se părea că seamănă cu un T Rex miniatural. Pielea îi era ca de șopârlă. Trupul muscular se sprijinea pe două picioare ca de struț.”

(Raymond Bean, *Benji Franklin, puștiul miliardar*)

Textul 2

A cum multe milioane de ani în urmă, cu „mult înainte de apariția oamenilor, au fost dinozaurii. Dinozaurii sunt una dintre cele câteva specii de reptile preistorice care au trăit în era mezozoică, era reptilelor.

Cel mai mare dinozaur avea o lungime de 30 m (aproape cât un bloc cu 10 etaje) și o înălțime de 15 m (Exemple: Argentinosaurus, Seismosaurus, Ultrauros, Braciosaurus și Supersaurus).

Datorită faptului că au trăit cu foarte mult timp în urmă nimeni nu poate ști ce culoare au avut aceste animale, cum au trăit, ce sunete au scos ș.a.”

(după www.toateanimalele.ro)

1. Notează, pe baza textului 1, în coloana B litera corespunzătoare sinonimului potrivit pentru cuvintele din coloana A. (8 p.)

Coloana A	Coloana B	sinonime
A. bezna		a. condus
B. vietatea		b. accidental
C. silențioși		c. întunericul
D. întâmplător		d. animalul
		e. tăcuți

2. Încercuiește litera A dacă tu consideri că afirmația este adevărată sau litera F, dacă o consideri falsă: (10 p.)

- a) **A F** Dr. Clive a făcut prezentările în hangar.
- b) **A F** Troodonul este cu puțin mai scund decât băiatul.
- c) **A F** Troodonul avea un cap mare, alungit, și un gât subțire.

3. Precizează două trăsături ale narațiunii, pe baza textului 1. (12 p.)

.....

4. Transcrie din textul 2 o secvență de cel puțin 10 cuvinte care conține o informație care te-a impresionat, justificându-ți alegerea în 20–30 de cuvinte. (10 p.)

.....

5. Notează, în coloana B, litera corespunzătoare timpului corect al verbelor din coloana A. (8 p.)

Coloana A verbele	Coloana B răspunsul corect	Timpul verbelor
1. sunt		a. perfect compus
2. au trăit		b. prezent
3. aveau		c. viitor
4. a răspuns		d. perfect compus
		e. imperfect

6. Notează pentru primele două verbe din următoarele enunțuri formele de infinitiv și pentru următoarele două verbe formele de participiu: *Ne străduiam să fim cât mai silențioși. Eu chiar uitasem să mai respir.* (8 p.)

Verbul 1..... Verbul 3.....
 Verbul 2..... Verbul 4.....

7. Formulează un enunț în care verbul a ști să fie la timpul viitor, persoana a II-a, numărul singular. (8 p.)

8. Scrie un text de 80–100 de cuvinte în care să prezinți o posibilă continuare a textului 1. (20 p.)

Vei avea în vedere:

- a. respectarea succesiunii logice a evenimentelor în concordanță cu cerința dată;
- b. respectarea normelor de exprimare corectă.

5

IDENTITATE PERSONALĂ (I)

90

Conținuturi vizate

Lectură – aplicativ

Discursul narativ și comunicarea narativă

Narativul ficțional (literar)

- narațiunea care combină textul și imaginile: banda desenată;
- Modurile de expunere
- dialog, monolog.

95

Comunicare orală

Elemente paraverbale și nonverbale ale comunicării orale

Roluri în comunicare: vorbitor, ascultător

Elemente de construcție a comunicării

Exprimarea persoanei (pronumele personal)

- Persoana, genul și numărul; formele accentuate și neaccentuate;
- Aplicativ*
- Exprimarea posesiei (pronumele posesiv);
 - Exprimarea interogației (pronumele interogativ);
 - Exprimarea negației (pronumele negativ).

109

Elemente de interculturalitate

Valori promovate în:

- literatura română;
- literatura maternă;
- literatura universală.

Lectură

Pregătește-te de lectură!

Prezintă-le colegilor tăi o fotografie cu o persoană importantă pentru tine. Motivează-ți alegerea. Descrie persoana din fotografie sau povestește o întâmplare reprezentativă cu aceasta.

Invitație la lectură

 Descoperă!

Prezintă șirul de întâmplări pe baza imaginilor.

☰ Exersează!

Rezolvă următoarele cerințe pe baza imaginilor date.

1 Precizează care este locul acțiunii. Există informații despre locul acțiunii sau cititorul trebuie să aproximeze?

2 Când se petrece întâmplarea relatată? Există informații despre timp sau cititorul trebuie să le aproximeze?

3 Ce informații din text și ce imagini te ajută să conturezi locul acțiunii?

4 Povestește acțiunea, astfel încât să respecti firul logic al faptelor.

5 Cine participă la acțiune?

6 Completează în caiet, pe baza imaginilor date, un tabel cu informații/trăsături ale salonului, după model:

Salonul	Elemente de mobilier	Plasarea lor	Trăsături ale lor	Alte obiecte	Plasarea lor	Trăsături ale lor
1						

7 Completează în caiet, pe baza imaginilor date, următorul tabel cu informații/trăsături ale personajelor:

Personajul	Trăsături fizice	Vestimentația	Mimica (expresia feței)	Postura (corpului)	Relația cu alte personaje	Limbajul
Ionel						
Mama lui Ionel						
Invitatul						
Jupâneasa						

👤 Știi că?

Banda desenată reprezintă o serie de desene însoțite de un text scurt. Ea este o formă de transmitere a unei întâmplări sau a unui șir de întâmplări prin utilizarea imaginilor și a cuvintelor.

Scopul benzilor desenate este de a amuza și de a prezenta într-o formă atractivă întâmplări.

În realizarea unei benzi desenate se respectă o serie de **reguli** cum ar fi **sistemul de convenții grafice** stabilite pentru o revistă (de exemplu: adăugarea replicilor sau a indicațiilor de loc și de timp sub fiecare ilustrație în parte, folosirea normelor limbii scrise – punctuație –, folosirea bulelor de dialog îndreptate spre gura ori silueta personajului).

O ilustrație de bandă desenată nu are aspectul unui instantaneu ori stop-cadru (care prezintă un singur moment), ci **sugerează mai multe momente**.

Reprezentarea unei succesiuni de acțiuni se face de la stânga la dreapta ori, mai puțin întâlnit, de sus în jos.

În cazul unui schimb de replici, personajul care dă pri-

ma replică este așezat în partea stângă a imaginii sau deasupra celeilalt.

În cazul unor ilustrații complexe, se pot întâlni și acțiuni de fundal, care au loc în același timp cu acțiunea principală (de exemplu, cineva bate la ușă) și ocupă un spațiu redus în cadrul ilustrației (întărind

ideea de „depărtare” a fundalului față de ceea ce se întâmplă în prim-plan).

Banda desenată oferă informații esențiale despre locul și timpul întâmplărilor, despre personaje, spre deosebire de opera literară, în care cititorul identifică mai multe detalii.

Banda desenată poate avea ca sursă de inspirație un text narativ literar sau poate fi o creație originală. Dacă banda desenată este realizată după o operă literară, graficianul va adăuga sau elimina informații în funcție de preferințele sale.

Banda desenată studiată de tine are la bază textul narativ literar al lui Ion Luca Caragiale intitulat *Vizită*.

Descoperă!

- a) Precizează un motiv pentru care ți-a plăcut sau nu ți-a plăcut banda desenată studiată.
- b) Prezintă elemente specifice benzilor desenate pe care le-ai identificat în seria de imagini dată.

Invitație la lectură

M-am dus la Sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietenă, ca s-o felicit pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilăș foarte drăguț de vreo opt anișori. N-am voit să merg cu mâna goală și i-am dus băiețelului o minge foarte mare de cauciuc și foarte elastică. Atențiunea mea a făcut mare plăcere amicei mele și mai ales copilului, pe care l-am găsit îmbrăcat ca maior de roșiori în uniformă de mare ținută. După formalitățile de rigoare, am început să convorbim despre vreme, despre sorții agriculturii — d. Popescu tatăl este mare agricultor — despre criză ș.c.l. Am observat doamnei Popescu că în anul acesta nu se prea vede la plimbare, la teatru, la petreceri... Doamna mi-a răspuns că de la o vreme i se urăște chiar unei femei cu petrecerile, mai ales când are copii.

— Să-ți spun drept, cât era Ionel mititel, mai mergea; acu, de când s-a făcut băiat mare, trebuie să mă ocup eu de el; trebuie să-i fac educația. Și nu știți dv., bărbații, cât timp îi ia unei femei educația unui copil, mai ales când mama nu vrea să-l lase fără educație!

Pe când doamna Popescu-mi expune părerile ei sănătoase în privința educației copiilor, auzim dintr-o odaie de alături o voce răgușită de femeie bătrână:

— Uite, conică, Ionel nu s-astâmpără!

— Ionel! strigă madam Popescu; Ionel! vin' la mama!

Apoi, cătră mine încet:

— Nu știi ce ștregar se face... și deștept... Dar vocea de dincolo adaogă:

— Conică! uite Ionel! vrea să-mi răstoarne mașina!... Astâmpără-te, că te arzi!

— Ionel! strigă iar madam Popescu; Ionel! vin' la mama!

— Sări, conică! varsă spirtul! s-aprinde!

— Ionel! strigă iar mama, și se scoală repede să meargă după el. Dar pe când vrea să iasă pe ușe, apare micul maior de roșiori cu sabia scoasă și-i oprește trecerea, luând o poză foarte marțială. Mama ia pe maiorul în brațe și-l sărută...

— Nu ți-am spus să nu te mai apropii de mașină când face cafea, că, dacă te-aprinzi, moare mama? Vrei să moară mama?

— Dar — întrerup eu — pentru cine ați poruncit cafea, madam Popescu?

— Pentru dumneata.

— Da' de ce vă mai supărați?

— Da' ce supărare!

Madam Popescu mai sărută o dată dulce pe maiorașul, îl scuipe, să nu-l deoache, și-l lasă jos.

El a pus sabia în teacă, salută militărește și merge într-un colț al salonului unde, pe două mese, pe canapea, pe foteluri și pe jos, stau grămădite fel de fel de jucării. Dintre toate, maiorul alege o trâmbiță și o tobă. Atârnă toba de gât, suie pe un superb cal vânăt rotat, pune trâmbița la gură și, legănându-se călare, începe să bată toba cu o mână și să sufle-n trâmbiță.

(Ion Luca Caragiale,
Vizită)

Ion Luca Caragiale
(1852–1912).

☰ Exersează!

- 1 Informațiile din textul dat te-au ajutat să înțelegi altfel banda desenată? Motivează.
- 2 Consideri că informațiile din textul dat schimbă sau completează povestea pe care tu ai realizat-o pe baza imaginilor? Motivează.
- 3 Menționează două modificări pe care le-ai face în banda desenată după ce ai citit textul.

🗉 Știi că?

În opera literară, **dialogul** este un mod de expunere care constă în succesiunea replicilor din convorbirea a două sau mai multe personaje.

Rolurile dialogului în textul narativ literar: accelerarea ritmului acțiunii; oferirea de detalii despre relațiile dintre personaje și limbajul acestora; evidențierea anumitor trăsături morale ale personajelor.

În opera literară, **monologul** este modul de expunere în care se prezintă replica unui personaj fără ca receptorul să fie în mod obligatoriu prezent sau precizat.

4 Descoperă, având în vedere indicațiile date, trăsăturile dialogului și ale monologului pe baza următoarei secvențe:

— Să-ți spun drept, cât era Ionel mititel, mai mergea; acu, de când s-a făcut băiat mare, trebuie să mă ocup eu de el; trebuie să-i fac educația. Și nu știți dv., bărbații, cât timp îi ia unei femei educația unui copil, mai ales când mama nu vrea să-l lase fără educație!

Pe când doamna Popescu-mi expune părerea ei sănătoasă în privința educației copiilor, auzim dintr-o odaie de alături o voce răgușită de femeie bătrână:

— Uite, coniță, Ionel nu s-astâmpără!

— Ionel! strigă madam Popescu; Ionel! vin' la mama!

Apoi, cătră mine încet:

— Nu știi ce ștregar se face... și deștept... Dar vocea de dincolo adaogă:

— Coniță ! uite Ionel! vrea să-mi răstoarne mașina!... Astâmpără-te, că te arzi!

— Ionel! strigă iar madam Popescu; Ionel! vin' la mama!

— Sări, coniță! varsă spirtul! s-aprinde!

Vei avea în vedere:

a) în cazul dialogului:

- cine participă la dialog;
- relația dintre personaje în secvența dată;
- modul în care se accelerează acțiunea prin dialog;
- persoana la care sunt folosite verbele;
- semnele de punctuație specifice.

b) în cazul monologului:

- emițătorul;
- prezența/absența receptorului;
- persoana la care sunt folosite verbele;
- semnele de punctuație specifice.

5 Menționează ce trăsătură poate fi atribuită mamei pe baza următoarei replici: — *Nu știi ce ștregar se face... și deștept...*

6 Prezintă-ți părerea despre comportamentul lui Ionel în timpul acestei vizite pe baza benzii desenate. Vei avea în vedere relația cu celelalte personaje.

7 Cine crezi că mai este responsabil pentru comportamentul lui Ionel? Explică.

Comunicare orală

Descoperă!

a) Mă gândesc la...

Un elev se gândește la un loc în care i-ar plăcea să meargă în excursie, iar ceilalți trebuie să ghicească unde se află acesta. Poate fi vorba despre:

o plajă exotică

un munte înalt

un loc mai aproape de casă

b) Jucătorii pun pe rând întrebări la care se poate răspunde cu „da” și „nu”.

c) Dacă un jucător crede că a ghicit, poate da răspunsul, dar dacă acesta este greșit, va ieși din joc. Cel care răspunde corect este declarat câștigător.

d) Dacă nu ghicește nimeni răspunsul corect, câștigător este cel care s-a gândit la destinație.

Reține

În jocul „Mă gândesc la...” ai exersat situația de **comunicare dialogată**. Ai fost emițător și receptor. Așadar, în comunicarea dialogată trebuie să joci, pe rând, două roluri: de vorbitor și de ascultător.

În comunicarea orală, vorbitorul este emițătorul și ascultătorul este receptorul.

În situația de comunicare dialogată se poate realiza schimbul de informații numai dacă fiecare participant își cunoaște rolul. Implicarea activă se referă și la schimbul de roluri.

În viața de zi cu zi, utilizezi conversația cotidiană în care joci cele două roluri, de vorbitor și de ascultător.

În cadrul conversațiilor, folosești formule specifice pentru ca discuția să fie eficientă și dai dovadă de atenție față de cel sau cea cu care vorbești și față de ceea ce spune el sau ea:

• **formule de inițiere:** Mă bucur să te văd! • Bună, ce mai faci? • Ce surpriză plăcută! • Chiar doream să vorbesc cu tine!

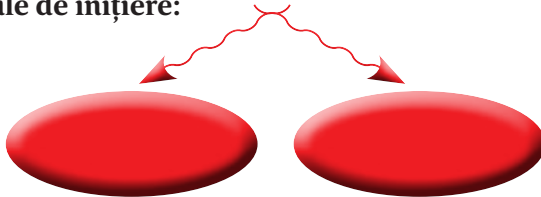
• **formule de menținere:** Într-adevăr! • Chiar așa? • Sigur, ai dreptate, dar... • Ce zici despre... • N-ar fi mai bine să... • Am idee...

• **formule de încheiere:** Mi-a părut bine! • Mai vorbim! • La revedere! • Pe curând! • Ți doresc o zi bună!

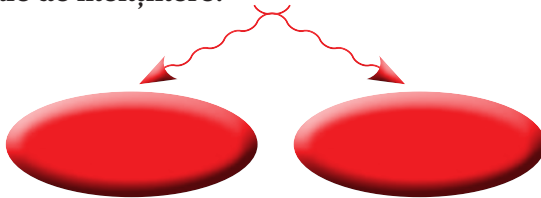
Exersează!

1 Prezintă câte două exemple de formule pentru fiecare tip:

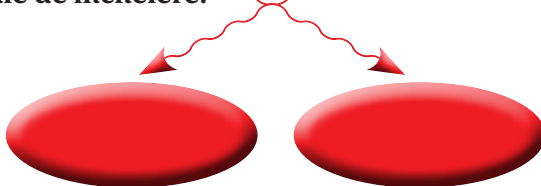
a) **formule de inițiere:**

b) **formule de menținere:**

c) **formule de încheiere:**

2 Realizează cu un coleg un dialog de șase–opt replici în care vei descrie cum îți imaginezi că va arăta *Localitatea ta în anul 2050*. Vei folosi tipurile de formule pe care le-ai exemplificat la exercițiul anterior.

3 Ordonează logic replicile din textul dat, ținând cont de ceea ce ai aflat despre formulele specifice:

Domnul Omidă și Alice se priviră un timp în tăcere; în cele din urmă, Omidă i se adresează, cu un glas molatic și somnoros:

— Ei, poate că dumitale nu ți s-a întâmplat încă așa ceva, spuse Alice, dar când va trebui să te transformi într-o crisalidă* — cum ai s-o faci, într-o bună zi — și, după asta, o să ajungi un fluture, așa zice că o să te simți cam ciudat, nu-i așa?

— Ba deloc, zise Omidă.

— Asta nu era un început încurajator de conversație. Alice răspunse, destul de sfioasă:

— Ce vrei să spui cu asta? întrebă Domnul Omidă sever. Explică-te!

— Eu... nu prea știu, domnule, în clipa asta... sau, cel puțin, știu cine eram când m-am trezit azi-dimineață, dar cred că de-atunci m-am schimbat de câteva ori.

— Mă tem, domnule, că nu pot să mă explic pe mine însămi, spuse Alice, deoarece, știi, nu sunt eu însămi.

— Nu știu nimic, spuse Omidă.

— Mă tem că nu pot să spun lucrurile mai clar de atât, răspunse Alice, foarte politicoasă, căci eu însămi nu le înțeleg ca să știu cu ce să încep. Și, când îți schimbi dimensiunile de-atâtea ori pe zi, te zăpăcești de tot.

— Tu cine ești?

— Nu-i așa, zise Omidă.

(Lewis Carroll,
Alice în Țara Minunilor)

*crisalidă – pupă, forma dintre omidă și fluture.

4 Imaginează-ți un dialog de șase–opt replici între tine, având rolul de reporter, și un inventator de jucării care îți prezintă ultima sa descoperire, pentru a realiza un articol care va apărea în revista școlii tale.

5 Se formează grupe de câte patru elevi care participă la jocul *Mimă și pantomimă*. Cuvintele selectate fac parte din câmpul semantic al copilăriei.

Știi că?

În timpul vorbirii, al conversației, noi comunicăm și cu ajutorul altor semne, emise voluntar sau involuntar. Comunicarea are și

a) elemente nonverbale:

- *expresia feței* – zâmbet, încruntare, grimasă;
- *gesturi* – mișcări ale mâinilor și corpului pentru a explica sau pentru a accentua mesajul verbal;
- *poziția/atitudinea corporală* – modul în care stăm, în picioare sau așezați; cu fața sau cu spatele către interlocutor, privind într-o anumită direcție;
- *proximitatea* – distanța la care se află interlocutorii, schimbarea acesteia;

• *contactul vizual* – dacă aceia care discută se privesc sau nu, dacă evită privirea directă;

• *contactul corporal* – o bătaie ușoară pe umăr, strângerea mâinii etc.

b) elemente paraverbale:

- *variații ale vocii, ale tonului*;
 - *variații ale ritmului vorbirii*;
 - *pauze în comunicare*;
 - *accentuarea unor cuvinte prin tonul vocii etc.*
- Aceste elemente pot susține sau completa informația transmisă verbal (**elementele verbale** – cuvintele), dar o pot și contrazice.

6 Formați trei grupe de câte patru elevi, care vor fi distribuiți în rolurile personajelor din fragmentul dat din *Vizită* de I.L. Caragiale; restul elevilor vor fi spectatorii.

Prima grupă va pune în scenă textul dat folosind numai elementele verbale ale comunicării orale.

A doua grupă va pune în scenă textul dat folosind numai elementele nonverbale ale comunicării orale.

A treia grupă va pune în scenă textul dat folosind toate elementele comunicării orale.

Secvență din filmul
„Vizită”, 1952.

La final, după cele trei reprezentații, spectatorii vor face aprecieri privind:

- înțelegerea mesajului;
- identificarea șirului de întâmplări;
- rolul îmbinării elementelor verbale cu cele nonverbale și paraverbale.

Elemente de construcție a comunicării

Exprimarea persoanei (pronumele personal)

Descoperă!

Citește cu atenție textul și rezolvă cerințele.

Pronume sau prenume?

Fetele discută cu băieții.

Ana: Eu știu care este pronumele tău preferat!

Ion: Tu știi? Eu nu m-am gândit până acum care ar putea fi. Al tău care este?

Ana: Având în vedere că tu te numești Ion, pronumele tău preferat este Ion. Așa cred eu.

Ion: Ooo! Acesta este prenumele meu! Auziți voi, băieții?

Băieții: Ce spune ea? Confundă pronumele cu prenumele.

Fetele: Da, a greșit, dar, dacă ești priceput, explică-i colegei tale: ce este pronumele?

Ion: Păi, de exemplu, acum eu sunt eu!

Ana: Și acum, tu ești tu.

Ion: Nu, eu sunt eu.

Doamna profesoară: De ce vă certați?

Ana: Ion se amuză pentru că am confundat pronumele cu prenumele, dar nici el nu știe să explice în ce constă greșeala. Spune că el este el, dar noi nu înțelegem nimic.

Doamna profesoară: Of! Dragii mei, aveți dreptate cu toții! Când vorbește Ion, poate să se numească EU. Când Ana vorbește cu Ion, Ana îl numește TU. Au dreptate și EL, și EA. Dar vă schițez imediat și veți înțelege, aici nimeni n-a greșit.

<p>eu sunt persoana care emite mesajul (emițătorul)</p>	<p>tu ești persoana căreia i se transmite mesajul (receptorul)</p>	<p>el este băiatul despre care vorbim</p>	<p>ea este fata despre care vorbim</p>
<p>noi suntem persoanele care emit mesajul (emițătorii)</p>	<p>voi sunteți persoanele cărora li se transmite mesajul (receptorii)</p>	<p>ei sunt băieții despre care vorbim</p>	<p>ele sunt fetele despre care vorbim</p>

- Transcrie din text cinci cuvinte care se referă la diferite persoane care participă la comunicare.
- Menționează trei cuvinte din text care exprimă posesia.
- Identifică un cuvânt care exprimă prezentarea unui obiect ca inexistent și înlocuiește substantivul, negând prezența acestuia.
- Transcrie acele propoziții în care găsești pronume cu ajutorul cărora punem întrebări și așteptăm un răspuns.
- Cu ce cuvinte ai putea înlocui substantivele subliniate în dialog?

Află mai mult!

Pronumele este partea de vorbire care ține locul unui substantiv. Pronumele are forme diverse.

Unele dintre ele:

- se referă la diferitele persoane care participă la actul comunicării: *eu, la mine, lui*;
- exprimă posesia, înlocuiesc numele obiectului

posedat și indică persoana posesorului: *al meu, ai noștri*;

- exprimă interogația, țin locul unui cuvânt așteptat ca răspuns: *cine? ce?*;
- exprimă negația, înlocuiesc un substantiv negând prezența obiectului: *nimeni, nimic, niciuna*.

Reține

Pronumele personale desemnează diferitele persoane care participă la actul comunicării.

Pronumele personal are:

• trei persoane la numărul singular:

- persoana I: este persoana care vorbește, emițătorul enunțului;
- persoana a II-a: este persoana cu care se vorbește, destinatarul/receptorul enunțului;
- persoana a III-a: este persoana, ființa, lucrul, noțiunea despre care se vorbește (în afară de persoana I și a II-a);

• trei persoane la numărul plural:

- persoana I: este grupul care include persoana care vorbește, emițătorul enunțului;
- persoana a II-a: este grupul care include cel puțin o persoană dintre destinatarii/receptorii enunțului;
- persoana a III-a: reprezintă grupul, ființele, lucrurile, noțiunile despre care se vorbește (în afară de persoana I și a II-a).

Pronumele personal are gen la persoana a III-a: genul masculin (el, ei) și genul feminin (ea, ele).

În funcție de rolul în propoziție, pronumele personal are forme diferite: formă accentuată și formă neaccentuată.

Când exprimă persoana care realizează acțiunea, pronumele personal are următoarele forme:

	SINGULAR				PLURAL			
GEN	-	-	M	F	-	-	M	F
	eu	tu	el	ea	noi	voi	ei	ele

Atunci când se face referire atât la persoane de genul feminin, cât și la persoane de genul masculin, se folosește la plural forma de masculin a pronumei personal.

De exemplu:

Ana și Ion vorbesc despre o greșeală. *Ei* discută.

Bunica și nepoții ei locuiesc în același oraș. *Ei* trăiesc în Deva.

Exersează!

1 Transcrie textul următor în caietul tău, înlocuind spațiile punctate cu pronumele potrivite.

..... sunt un copil minunat. suntem copii minunați. De ce oare?

De exemplu, sunt cinstit, ești drept, este curajoasă, este sincer.

..... suntem iubiți de părinți, de colegi și de profesori.

..... sunteți foarte talentați pentru că sunteți invitați mereu la concerte, la festivaluri.

..... au o personalitate puternică și sunt îndrăgiți de toată lumea.

Ana și Klára știu să cânte la diferite instrumente. au un talent înăscut.

Petre și Imre au voci de aur, au o mulțime de fani.

Fetele și băieții se înțeleg foarte bine. formează o echipă bună.

2 Transcrie din textul de mai jos pronumele personale care exprimă cine realizează acțiunea, menționând persoana și numărul acestora.

– *Apoi, de, înălțate împărate, – zise privighetoarea de lângă ușă, unde rămăsese de când intrase în-lăuntru, – să nu vă fie cu supărare și cu bănat, sunt aleasă și trimisă de către neamurile mele la Înălțimea Voastră ca și eu să vă cânt un cântec.*

– *Cântă-mi, dară, – zise împăratul zâmbind, să te văd și pe tine ce poți.*

Privighetoarea, necutezând măcar să-și îndrepte privirile spre împărat, își drese, mai întâi, glasul și apoi începu a cânta, dar coala, cum știe ea să cânte, nu cum cântară celelalte...

(Legenda privighetorii – legendă populară)

3 Înlocuiește substantivele din text care denumesc ființe (acolo unde se poate) cu pronumele personale potrivite.

Cenușăreasa locuiește cu tatăl ei, cu mama vitregă și cu surorile vitrege. Surorile pleacă la bal, dar Cenușăreasa nu are cu ce să se îmbrace. Din fericire, Nașa este o zână, care îi prefăce zdrențele în rochie și un dovleac în caleașcă.

Cenușăreasa poate merge la bal, dar numai până la miezul nopții.

Prințul se îndrăgostește de fată și dansează numai cu Cenușăreasa.

În final, Cenușăreasa și prințul se căsătoresc.

Reține

Formele pronumelui personal sunt diferite atunci când exprimă obiectul direct sau indirect asupra căruia se exercită acțiunea.

Există forme accentuate și forme neaccentuate.

Primele forme sunt accentuate, iar celelalte sunt neaccentuate, fiind separate de determinant sau legate prin cratimă de acesta.

I. Formele pronumelui când exprimă obiectul direct (pe cine?) sau indirect (cu prepoziții):

Persoana	Singular	Plural
Persoana I	(pe) mine, mă, -mă, mă-, -m, m-	(pe) noi, ne, -ne, ne-
Persoana a II-a	(pe) tine, te, -te, te-	(pe) voi, vă, v-, -v
Persoana a III-a	(pe) el, îl, -l, l- (pe) ea, o, -o	(pe) ei, îi, -i, i- (pe) ele, -le, le-

Formele **accentuate** sunt însoțite de prepoziții.

Persoana și numărul/ Rolul în enunț	Exprimă obiectul direct (pe cine?)	Exprimă obiectul indirect (determină un verb sau un substantiv) + prepoziții
Persoana I sg./pl.	pe mine, pe noi	cu mine, despre mine, la mine, pentru mine, de la mine/ cu noi, la noi, despre noi, pentru noi, de la noi
Persoana a II-a sg./pl.	pe tine / pe voi	cu tine, despre tine, la tine, pentru tine, de la tine/cu voi, despre voi, la voi, pentru voi, de la voi
Persoana a III-a sg./pl.	pe el / pe ei	cu el, despre el, la el, pentru el, de la el/cu ei, despre ei, la ei, pentru ei, de la ei
	pe ea / pe ele	cu ea, despre ea, la ea, pentru ea, de la ea/cu ele, despre ele, pentru ele, de la ele

II. Formele pronumelui personal când exprimă obiectul indirect (cui?)

Persoana	Singular	Plural
Persoana I	mie, îmi, -mi, mi-	nouă, ne, -ne, ne-, ni
Persoana a II-a	ție, îți, -ți, ți-	vouă, vă, -vă, vă-, v-, -v
Persoana a III-a	lui, îi, i, -i, i- ei, îi, i, -i, i-	lor, le, -le, le-, li

☰ Exersează!

1 Transcrie din textul *Legenda privighetorii* pronumele care au formă accentuată și pe cele care au formă neaccentuată.

2 Continuă, în caietul tău, enunțurile cu formele corecte ale pronumelui personal cu forme accentuate.

- Mama are încredere _____.
- Și Mircea face o plimbare _____.
- Pentru că ați adus premiul I, azi se discută _____.
- Când văd un lup, copiilor le este frică _____.
- Aceste flori sunt _____.
- Avem multe jucării, vom aduce și la școală _____.

3 Scrie propoziții în care formele *mi*, *o*, *vă*, *le*, *l* să fie legate de cuvântul determinat prin cratimă, după modelul: *Mi-a cerut un creion*.

4 Alcătuieste enunțuri în care formele *i* și *ne* să exprime, pe rând, obiectul direct și obiectul indirect.

5 Scrie un text de 50–80 de cuvinte în care să prezinți o întâlnire cu bunica și în care să folosești pronumele: *cu mine*, *pe la ea*, *de la mine*, *pe noi*, *pentru ea*, *despre ele*.

6 Transcrie din textul dat pronumele personale și precizează genul și numărul acestora.

Cum visul ăsta se termina prea repede și niciodată prea bine pentru el, trecea repede la altul. Împletea, împletea și visa că, într-o zi, droaia de păianjeni-copii vor pleca de acasă, iar ea va avea timp să facă și altceva decât să se ocupe de ei. Nu știa prea bine ce avea să facă, dar știa că va fi ceva cu adevărat important, așa, ca o faptă dintr-o carte de istorie. Deodată, un vânt puternic îi smulse lucrul din mâini, trezind-o din visare.

– Copii, repede, veniți aici!

Micuții alergară spre ea, iar ea îi prinse repede cu o pânză de propriul corp.

(Joe Popov, *Aventurile lui Păienjenel*)

👤 Știi că?

În limba română se pot aplica două reguli de reluare a obiectului direct și indirect exprimate prin pronume personale:

a) Dacă acestea sunt așezate la stânga verbului regent:

*Pe Andrei **îl** revăd cu plăcere. Copilului tău **i-am dat** de mâncare.*

b) Dacă acestea stau la dreapta verbului regent și sunt exprimate prin nume proprii de persoană sau prin echivalentele acestora: **Îl văd pe Gheorghe. **I-a** oferit cărți elevului.**

7 Răspunde în caietul tău la următoarele întrebări, apoi dublează corect pronumele personal pentru a indica prezența obiectului direct.

De exemplu:

Pe cine asculți cel mai mult? Pe mama **o** ascult cel mai mult. ~~~~~ **Pe ea** **o** ascult cel mai mult.

- a) Pe cine respectă cel mai mult? c) Cum te cheamă?
- b) Cine ne admiră cel mai mult? d) Cine le înțelege pe eleve?

8 Răspunde în caietul tău la următoarele întrebări, apoi dublează corect pronumele personal pentru a indica prezența obiectului indirect.

De exemplu:

Cui îi oferi o carte? ~~~~~ **Ei îi** oferi o carte.

Cui îi place să citească? ~~~~~ **Mie îmi** place să citesc.

- a) Cui îi ceri un creion? c) Cui îi dați un dar?
b) Cui le scrii felicitări? d) Cui le spuneți povești?

Evaluare

1 Înlocuiește figurinele cu pronume personale, forme neaccentuate.

În fiecare dimineață pe mine ☺ trezește mama, pe fratele meu ☺ trezește tata, pe sora noastră ☺ trezim noi. Noi ☺ pregătim repede de plecarea la școală. Ghiozdanele ☺ sunt făcute tuturor. Sendvișurile ☺ -a împachetat mama. ☺ grăbim să nu întârziem. Voi nu ☺ grăbiți dimineața?

2 Transcrie textul în caiet și subliniază pronumele personale care exprimă obiectul direct și obiectul indirect din textul de mai jos:

Mai era la curtea împăratului și o slugă care se împrietenise cu vânătorii. Auzind povestea, aceasta a venit și le-a spus fetelor:

– Leul vrea să îi dovedească împăratului că sunteți fete. Călcați cu

putere și striviți boabele de pe jos.

În dimineața următoare, împăratul i-a chemat pe vânători, iar aceștia au călcat apăsat prin sălile palatului, atât de apăsat, încât au zdrobit toate boabele.

– M-ai mințit, au mers întocmai ca niște bărbați, i-a spus împăratul atunci leului.

– Au aflat de încercare și s-au prefăcut, a răspuns leul. Pune douăsprezece fuse în sălile palatului și vei vedea că se vor duce la ele și se vor minuna, ceea ce unui bărbat nu i-ar trece prin cap.

Împăratului i-a plăcut sfatul și a dat poruncă să se facă întocmai. Dar sluga a sosit iarăși și le-a spus de planul leului.

– Să nu vă uitați la fusele din jur, le-a pregătit fata împăratului pe cele unsprezece fete.

(Frații Grimm,

Cei doisprezece vânători)

Frații Grimm:
Jacob și Wilhelm

Descoperă!

Citește cu atenție textul dat și apoi rezolvă cerințele:

Păienjenel se oprește la casa prietenului din pădure. Ușa casei este închisă. El se grăbește să lovescă tocul ușii pentru a-l avertiza pe vulpoi că a sosit. Când deschide, fața prietenului este senină și zâmbitoare. Se bucură de întâlnirea lor:

- Salut! Bine ai venit! Intră. Ai auzit veștile?
– Da. Va fi petrecere în pădure.
– Hei, tu, te-ai gândit să mergi?
– Nu știu... Hm!

Se aude iar un ciocănit la ușă. Este prietenul lor, ariciul.

– Voi, amicii mei, ce ziceți de vestea cea bună? Mergem la petrecere? Ce mai, a venit primăvara!

(Joe Popov, *Aventurile lui Păienjenel*)

- a)** Care sunt substantivele care exprimă obiectul posedat?
b) Cu ce pronume se pot înlocui? Exprimă același lucru?
c) Care sunt pronumele folosite în adresarea directă?

Reține

Formele pronumelui personal care pot exprima ideea de posesie apar la persoana a III-a.

Persoana	Singular	Plural
Persoana a III-a	(a, al, ai, ale) lui, ei	(a, al, ai, ale) lor

Pronumele personal poate fi însoțit de articol genitival, care se acordă în gen și număr cu substantivul determinat: *a, al, ai, ale*.

De exemplu: Acel caiet *al* lui e nou. Unele caiete *ale* copiilor au fost corectate.

Formele pronumelui personal care pot fi folosite în adresarea directă pentru a desemna receptorul apar la persoana a II-a. Pronumele aflate în adresare directă se desparte de restul enunțului prin virgulă sau semnul exclamării.

Persoana	Singular	Plural
Persoana a II-a	tu!	voi!

Exersează!

1 Înlocuiește substantivele cu pronume personale corespunzătoare:

- cuburile *băiatului* – cuburile _____
- ochelarii *fetei* – ochelarii _____
- camera *fraților* – camera _____
- tractorul *lui Andrei* – tractorul _____
- cartea *Ancăi* – cartea _____
- jucăriile *copiilor* – jucăriile _____

2 Privește imaginea de mai sus, citește enunțurile și apoi scrie corect în caiet propozițiile în care să apară pronume personale care exprimă ideea de posesie.

Anca și Erika sunt surori, fratele _____ mai mic este Andrei.

Se joacă în camera copiilor. În camera _____ se văd un birou, un pat și jucării.

Andrei are un tractor. Tractorul _____ este verde.

Erika are ochelari. Ochelarii _____ sunt pe cartea surorii _____.

Erika și Ana au cuburi. Din cuburile _____ Andrei și-a construit un castel. Castelul _____ este deja înalt, dar surorile _____ mai pun niște cuburi să fie și mai înalt.

3 Identifică pronumele personale din exemplele date. Caută încă cinci proverbe în care găsești pronume personale.

• *Timpul ne face să prețuim veșnicia.*

• *Milă mi-e de tine, dar de*

mine mi se rupe inima.

• *Inima i-a fost dată omului înțelept pentru a se teme de primejdii.*

4 Scrie un dialog pe tema planurilor de vacanță, în care să folosești trei pronume personale în adresare directă. Explică punctuația acestora.

Exprimarea posesiei (pronumele posesiv)

Descoperă!

Ce exprimă cuvintele subliniate din enunțurile următoare:

Pe pervazul casei mele stă mereu un ghem de blană maronie. Pisica aceea e a mea. Ea urmărește cu ochii rotunzi și urechile ciulite ce face Grivei, câinele nostru. Acesta vine din când în când la fereastră și latră din toată inima. Câinii voștri adoră pisicile?

Știi că?

Pronumele posesiv exprimă posesia, înlocuiește numele obiectului posedat și indică persoana posesorului. Atunci când determină un substantiv și indică doar posesorul, devine **adjectiv posesiv**.

gen	număr	PERSONA			PERSONA		
		un singur posesor ☺			mai mulți posesori ☺ ☺ ☺		
		persoana I	persoana a II-a	persoana a III-a	persoana I	persoana a II-a	persoana a III-a
M	un singur obiect posedat ☀	al meu	al tău	al său	al nostru	al vostru	-
F		a mea	a ta	a sa	a noastră	a voastră	-
M	mai multe obiecte posedate ☀☀☀	ai mei	ai tăi	ai săi	ai noștri	ai voștri	-
F		ale mele	ale tale	ale sale	ale noastre	ale voastre	-
M		alor mei	alor tăi	alor săi	alor noștri	alor voștri	-
F		alor mele	alor tale	alor sale	alor noastre	alor voastre	-

► Pronumele posesiv este întotdeauna însoțit de unul dintre articolele posesive (genitivale): a, al, ale, ai sau alor.

Am pus **o floare** în vază. Este **a mea**. Am pus **un ursuleț** în ghiozdan. Este **al meu**.
 (gen fem., sg.) (gen fem., sg.) (gen masc., sg) (gen masc., sg)

- a: un singur obiect posedat (gen feminin, nr. singular)
- a mea → mea: un singur posesor (persoana I)
- ale: mai multe obiecte posedate (gen feminin, nr. plural)
- ale sale → sale: un singur posesor (persoana a III-a)

► Forma adjectivului posesiv este aceeași cu a pronumelui posesiv, fără a fi însoțit, de regulă, de articolul posesiv genitival (numai dacă substantivul determinat este articulat hotărât).

► Adjectivul posesiv stă de obicei imediat după substantivul cu care se acordă în gen, număr și caz.

Atenție! Adjectivul posesiv este însoțit de articolul posesiv (genitival):

► dacă substantivul pe care adjectivul posesiv îl determină **nu** este articulat hotărât (deci dacă acest

substantiv este articulat cu articol nehotărât sau este nearticulat);

Exemplu: un prieten al nostru, prieten al meu

► dacă adjectivul posesiv precedă substantivul determinat;

Exemplu: al meu prieten

► dacă între substantiv și adjectivul posesiv mai există un alt cuvânt.

Exemplu: motanul acesta **al meu**.

Exersează!

1 Identifică formele pronumelui posesiv în următoarele exemple, apoi precizează genul și numărul acestora.

- a) – Mustața mea e mai lungă.
- Fata: – Ba a mea e mai lungă!
- Și băiatul întinse d-o mustață, și fata de alta, ba a

lui, ba a ei să fie mai lungă.

Pe bunic îl trecură lacrimile, dar tăcu și-i împacă zicându-le:

- Amândouă sunt deopotrivă.
- Ș-a mea, ș-a ei!
- Ș-a mea, ș-a lui!

(B. Șt. Delavrancea, *Bunicul*)

b)... Un copil de uriaș a găsit într-o vale un sat de ale noastre. (Alexandru Vlahuță, *România pitorească*)

2 Indică numărul obiectelor posedate și al posesorilor.

ale noastre:

al tău:

alor săi:

al vostru:

ale mele:

3 Scrie enunțurile următoare în caiet și în-

locuiește substantivele subliniate cu pronumele posesive corespunzătoare.

- Am cumpărat un penar nou. Este _____.
- Profesoara ți-a dat o notă mare. Este _____.
- Și-a pierdut cartelul pe drum. Este _____.
- Vă punem hainele în dulap. Sunt _____.

4 Alege forma corectă a construcției în care apare pronume posesiv.

- În dulapul gros de stejar a mea/al meu s-au adăpostit moliile.
- Fratele și sora mea/mei au plecat de ieri dimineață la Sovata.
- A mâncat toate bomboanele care erau ai mei/ale mele.
- Neascultătorul a făcut o nouă boacăna pentru că n-a ascultat de ale/a noastre povețe.

Exprimarea interogației (pronumele interogativ).

Exprimarea negației (pronumele negativ)

Descoperă!

Citește cu atenție textul următor pentru a rezolva cerințele:

- Cine vrea să plece în excursie în această vacanță?
- Noi am vrea, doamna dirigintă, dar nu știm dacă ne lasă părinții. Nimeni nu e sigur.
- De ce nu?
- Au tot felul de întrebări: Care este perioada? Cu ce vom merge? Ce vom vizita? Cât costă?
- Asta se poate rezolva ușor. Niciunul nu va

rămâne fără informații.

- a) Care sunt cuvintele cu ajutorul cărora se formulează întrebări?
- b) Care ar putea fi substantivele așteptate ca răspuns la întrebări?
- c) Care sunt cuvintele care apar în propoziții negative și se pot înlocui cu substantive care denumesc obiecte considerate absente?

Știi că?

Pronumele care ține locul unui cuvânt așteptat ca răspuns al unei interogații se numește **pronume interogativ**.

Cine (cu cine, la cine, despre cine, pentru cine...)	Ce (cu ce, de ce, pentru ce, despre ce, la ce...)	Care (pe care, cu care, de care, pentru care...)	Cât, Câtă, Câți, Câte (cu cât, de câtă, pe câți, despre câte...)
Cui (al cui, ai cui, ale cui)		Căru	Cărei
		Căror (ai căru, ale căror, a cărei...)	

Pronumele interogativ poate deveni **adjectiv pronominal interogativ** atunci când determină un substantiv nearticulat. De exemplu: **Care** fată a venit?

Atenție! În limba maghiară **cine** îi corespunde lui **ki**, iar **care** și **ce** lui **mi**.

Adjectivul pronominal interogativ se acordă în gen și număr cu substantivul determinat, iar articolul posesiv (genitiv) se acordă în gen și număr cu substantivul care arată obiectul posedat.

articol posesiv
A

adj. pron. interogativ
căror

subst. determinat
copii

este

subst. care arată obiectul posedat
mașina?

Pronumele care înlocuiește un obiect prezentat ca inexistent și care apare doar în propoziții negative se numește **pronume negativ**.

-	-	masculin	feminin
<i>nimeni</i>	<i>nimic</i>	<i>niciunul</i> <i>niciunii</i>	<i>niciuna</i> <i>niciunele</i>
<i>nimănu</i>		<i>niciunuia</i> <i>niciunora</i>	<i>niciuneia</i> <i>niciunora</i>

Pronumele negativ poate deveni **adjectiv pronominal negativ**, când determină un substantiv nearticulat. De exemplu: **Nicio** fată nu a venit?

Forma **nimic** se referă la **obiecte**, iar **nimeni** și **nimănu** la **persoane**. Ele nu devin adjective pronominale.

Exersează!

1 Transcrie în caiet enunțurile următoare, apoi subliniază pronumele interogative și răspunde la întrebări.

- Cine a sosit?
- Care este mașina ta?
- Pe cine ai văzut în clasă?
- Cu ce ai plecat aseară?
- De către cine ai fost certat?
- Despre ce este vorba?
- La cine mergi?
- După cine a sosit?
- A cui poezie a fost publicată?
- Al căruia (dintre voi) este stiloul?
- Deasupra cui se află candelabru?
- Cui i-ai cerut informația?
- Asemenea cui este Andrei?

2 Transcrie în caiet pronumele negative din textul de mai jos:

Nimeni nu va afla niciodată cu adevărat ce s-a întâmplat în acea zi. Pe niciunul dintre colegii care au asistat la întâlnirea cu ursul nu l-a putut convinge că era periculos. De altfel, de atunci despre nimeni nu au auzit să se fi speriat de acea sălbăticiune care nu mai făcuse nimănu nimic.

3 Formulează pe caiet întrebarea în așa fel încât să poți răspunde cu pronumele negative indicate.

- _____ ? Nimeni.
- _____ ? Nimic.
- _____ ? Niciunul.
- _____ ? Niciunora.

Evaluare

1 Alege răspunsul corect.

Cine te-a strigat?	Niciunora.
	Niciunuia
Căror copii le-ai dat bicicleta?	Nimic.
Căruia băiat i-au dat o mână de ajutor?	Niciuneia.
Cărei fete i-ai dat o ciocolată?	Nimeni.

2 Rescrie în caiet enunțurile cu forma corectă a pronumelui interogativ:

- a) Al căruia eleve sunt cărțile? → _____
- b) Ai căror mașini sunt roțile? → _____
- c) Ale cărei băiat este mingea? → _____
- d) A căruia vecin sunt rufele? → _____

Elemente de interculturalitate

Portofoliu

A Realizează un portofoliu în care să evidențiezi specificul sărbătorilor tradiționale în zona în care trăiești. Vei putea avea în vedere:

- prezentarea unor obiceiuri, tradiții specifice fiecărei comunități, prezentare susținută de imagini;
- culegerea unor texte literare asociate sărbătorii;
- culegerea unor cântece specifice asociate sărbătorii;
- alte elemente reprezentative: vestimentație, mâncăruri, dansuri etc.

Cu ocazia Zilei școlii vei putea prezenta invitaților portofoliul realizat.

B „Cunoscând istoria, eroii, tradiția, ne facem mai sociabili, mai altruști, mai iubitori de om și viață.”

(Nicolae Iorga)

● Transcrie, pe o coală de hârtie, citate care să arate rolul tradițiilor în viața unei comunități. Adaugă și cel puțin o imagine. Păstrează-o în portofoliu.

- Toate subiectele sunt obligatorii
- Se acordă 10 de puncte din oficiu

Citește următorul text, pentru a putea rezolva cerințele:

De îndată ce au ieșit din magazin, Robin a devenit nerăbdător. Cartea aceea mică și albastră trebuie să fi fost foarte specială dacă bunicul pusese la cale toată scena aceea!

— Tu chiar poți face cartea aceasta magică să vorbească, bunicule? a întrebat el după ce au găsit o bancă pe care să se așeze.

— Ei bine, i-a răspuns bunicul zâmbind, cred că există o singură cale pentru a afla acest lucru...

A deschis cartea, a așezat-o în palmele sale, a tras aer în piept și a rostit formula magică:

*Cărticică, te rugăm,
Zi-ne ce vrem să aflăm,
Oameni, locuri, țări, orașe,
Informații prețioase!*

Apoi s-a întâmplat ceva minunat. Cartea s-a deschis la imaginea unui turn înalt, cu un ceas pe fațadă; apoi a început să se miște ușor și un praf strălucitor s-a ridicat dintre paginile sale. Deodată, din norul acela de praf strălucitor, a apărut un omuleț nu mai mare decât degetul bunicului. Avea barbă neagră și părul pieptănat cu grijă și purta un costum destul de demodat. Și-a întins brațele, a căscat, apoi le-a vorbit.

— Bună! Vă mulțumesc că m-ați trezit. Cine sunteți?

Eu sunt Robin, iar acesta este bunicul meu. Dar... dumneavoastră cine sunteți? a întrebat Robin uimit.

— Numele meu este Charles Dickens și sunt unul dintre cei mai cunoscuți scriitori ai Londrei. Oameni din întreaga lume mi-au citit poveștile a căror acțiune s-a petrecut, aproape în totalitate, aici, la Londra!"

(Ken și Angie Lake, *Călătoriile lui Robin*)

1. Notează „X” în dreptul fiecărui enunț pentru a indica dacă este „adevărat” sau „fals”, pe baza informațiilor din text. **(12 p.)**

Enunțul	Adevărat	Fals
Robin și bunicul au ieșit din magazin și s-au așezat pe o bancă.		
Omulețul s-a supărat că a fost trezit de Robin și bunicul lui.		
Robin a deschis cartea la imaginea unui turn.		
Omulețul se numește Charles Dickens.		

2. Transcrie din text o secvență care conține dialog. **(8 p.)**

3. Formulează, într-un enunț, prima idee principală din text. **(10 p.)**

4. Precizează o informație desprinsă din imaginile date. **(10 p.)**

5. Notează „X” în dreptul fiecărui enunț pentru a indica dacă este „adevărat” sau „fals”. **(20 p.)**

Enunțul	Adevărat	Fals
În enunțul „Ei bine, i-a răspuns bunicul zâmbind” sunt două pronume personale.		
În secvența „Bună! Vă mulțumesc că m-ați trezit. Cine sunteți?” sunt două pronume personale și un pronume interogativ.		
În enunțul „A deschis cartea, a așezat-o în palmele sale” sunt două pronume personale.		
În enunțul „Sunt unul dintre cei mai cunoscuți scriitori ai Londrei” este un pronume personal.		

6. Redactează o compunere, de 70–130 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare pe care i-a povestit-o Charles Dickens lui Robin. **(30 p.)**

În redactarea compunerii, trebuie: să respecti succesiunea logică a evenimentelor, în concordanță cu cerința dată; să integrezi o secvență de dialog de cel puțin trei replici; să valorifici două informații din text, altele decât cele date în cerință.

Pentru conținutul compunerii vei primi 20 de puncte, iar pentru redactarea acesteia, 10 puncte.

Notă! Punctajul pentru redactare se acordă numai dacă vei dezvolta subiectul propus și vei respecta numărul de cuvinte indicat.

6

IDENTITATE PERSONALĂ (II)

112

Conținuturi vizate

Lectură – *aplicativ*

Discursul narativ și comunicarea narativă
Narativul nonficțional.

114

Redactare

- Elementele auxiliare în scriere (paranteze, sublinieri etc.);
- Prezentarea textului în pagină, scrisul de mână, așezarea în pagină; inserarea unor desene, grafice, fotografii.

115

Elemente de construcție a comunicării

Exprimarea cantității și a ordinii (numeralul).

Aplicativ

- Numeralul cardinal;
- Numeralul ordinal.

Exprimarea coordonatelor acțiunii – spațiu, timp, modalitate
(adverbul, locuțiunea adverbială)

Aplicativ

- Exprimarea afirmației
- Exprimarea negației
- Exprimarea interogației

Exprimarea emoțiilor și a sunetelor din natură (interjecția)

Aplicativ

123

Elemente de interculturalitate

Valori promovate în:

- literatura română;
- literatura maternă;
- literatura universală.

Lectură

Pregătește-te de lectură!

Formați grupe de câte cinci elevi. Veți răspunde la următoarele întrebări pe o foaie separată, pornind de la imaginea dată:

- Cine participă la acțiune?
- Unde are loc acțiunea?
- Ce declanșează acțiunea?
- Când are loc acțiunea?
- Ce fac participanții la acțiune?
- Ce spun participanții?
- Ce obstacol întâlnesc în cale?
- Cum se termină întâmplarea?

Primul elev din grupă răspunde la prima întrebare și îndoiește foaia, în așa fel încât ceilalți să nu poată citi răspunsul. Se continuă astfel până se termină întrebările. Un reprezentant al grupei citește din *Scaunul autorului* răspunsurile ca pe o poveste.

Invitație la lectură

De ziua mea, la 17 ani, am primit o carte scrisă de Walter Kargel, *Drumuri spre culmi*. Răsfoind cartea, am găsit harta spre comoara căutată, schița Fisurii Albastre. Traseul se află în cel mai înalt perete din țară, peretele Văii Albe, are 17 lungimi de coardă, o înălțime pe care eu nici nu o puteam percepe pe atunci, iar undeva este menționat un pasaj, *La tendor*. [...] Pe atunci toată dorința mea, a unui adolescent de 18 ani, s-a îndreptat spre acest traseu, iar abordarea de autodidact mi-a luat mult timp și m-a pus de multe ori și în pericol.

Trenul s-a oprit în gara Bușteni, era răcoare, dar senin, aveam 20 de ani, mi-am ridicat privirea spre peretele Văii Albe și simțeam atât o mare teamă, cât și o mare atracție să urc acolo, sus. Încă nu văzusem un perete așa de înalt și mă gândeam dacă mă voi putea cățăra așa de mult, dacă voi rezista până la capăt. În timpul ascensiunii mă gândeam la pasajul din carte, „*La tendor*”, dar, surprinzător, nu l-am întâlnit, pentru că tendorul nu mai era acolo. Nu mai știu cum am trecut pasajul

fără tendor, dar îmi amintesc de senzația pe care am simțit-o când atârnam în succesiunea de tavane, cum abordam ultima lungime și cât de mare era bucuria când am ieșit. Bucuria și sentimentul de împlinire erau atât de mari, încât m-au ținut mult după reușita traseului, dar, așa cum știm, vârful este mereu departe, pentru că de pe vârful vedem următorul munte, poate mai înalt, mai impunător. Eram în căutarea noilor trasee ce reprezentau o nouă provocare. [...]

Nu voi uita niciodată bucuria pe care am simțit-o în creasta Văii Albe, la ieșire. Și acum, dacă ridic privirea spre marele perete și spre „*Circuri*”, simt același respect, chiar dacă mi-am încercat puterile în pereți mult mai mari. Ceea ce s-a schimbat este doar sentimentul de necunoscut de atunci, cu sentimentul de acasă, de acum.

Nu știu dacă îi voi putea arăta lui David (fiul meu) munții din Himalaya, pe unde am umblat, dar cu siguranță când vom ajunge împreună la Bușteni îi voi arăta Fisura Albastră și îi voi povesti și eu povestea mea.

(Zsolt Török, *La tendor*)

Descoperă!

a) Explică sensul următoarelor cuvinte și grupuri de cuvinte extrase din textul dat: *lungimi de coardă*, *tendor*, *sucesiunea de tavane*, *traseu montan*. Vei putea folosi dicționarul sau vei putea cere ajutorul doamnei/domnului profesor de geografie.

b) Alcătuieste, oral, câte un enunț cu aceste cuvinte/grupuri de cuvinte.

c) Identifică cinci cuvinte din câmpul lexical al *muntelui*.

d) Menționează câte un antonim pentru cuvintele subliniate din următoarele secvențe: *era răcoare, dar senin, cât de mare era bucuria când am ieșit, reușita traseului, sentimentul de necunoscut de atunci.*

Exersează!

1 Precizează care este locul acțiunii.

2 Ce informații din text te ajută să conturezi timpul acțiunii?

3 Povestește acțiunea, astfel încât să respecti firul logic al faptelor.

4 Cine participă la acțiune?

5 Care sunt trăsăturile textului care te-au ajutat să identifici narațiunea ca mod de expunere?

6 Cine povestește întâmplările?

7 Caută pe internet informații despre autorul textului. Prezintă-le colegilor tăi.

8 Crezi că întâmplările sunt reale sau imaginate de autor? Motivează-ți răspunsul.

Știi că?

Ai aflat că textul citit de tine prezintă **întâmplări reale din viața autorului**. Și acum ai putut descoperi trăsăturile textului narativ cunoscute de tine deja din unitatea 1, *Prieteni din lumea animalelor*.

Textul acesta este unul narativ nonficțional în care **autorul povestește întâmplări reale și utilizează**

un limbaj obișnuit. Scopul său este **să informeze** cititorul.

Într-un text narativ nonficțional **autorul** este persoana din realitate care povestește întâmplările la care participă **persoane**, oameni care există în realitate.

9 Caută pe hartă locurile menționate de autor. Toate aceste locuri există în realitate?

10 Extrage din text câteva detalii ale peisajului asupra cărora se oprește autorul.

11 Cum sunt prezentate detaliile peisajului? Pe larg sau concis?

12 Precizează cum parcurge privirea spațiul descris (de sus în jos sau invers, de la stânga la dreapta etc.).

13 Menționează patru elemente de portret ale autorului pe care le poți identifica în text.

14 Identifică stările sufletești ale lui Zsolt Török numite sau sugerate de acesta în textul dat.

15 Precizează două elemente care te-au impresionat în timpul lecturii textului.

16 Cum este prezentată relația tată-fiu în text? Ce crezi că dorește să îl învețe Zsolt Török pe fiul său?

Redactare

Aa Bb Cc Dd Ee

Descoperă!

Culege informații din diverse surse (cărți de specialitate, siteuri de pe internet verificate cu doamna/domnul profesor de limba și literatură română) despre importanța scrisului

și a caligrafiei în diverse culturi, de exemplu: cultura orientală, cultura greacă etc. Veți realiza un poster în care veți îmbina armonios textul cu imaginea.

Află mai mult!

Caligrafia sau arta scrisului frumos ajută la formarea ta, dezvoltându-ți simțul estetic (al frumosului). De asemenea, te învață să fii ordonat, ceea ce simplifică procesul învățării.

La 23 ianuarie se sărbătorește Ziua internațională a scrisului de mână.

Ziua internațională a scrisului de mână ne reamintește că, deși trăim într-o lume a ecranelor și a butoanelor, nu trebuie să ne pierdem o asemenea abilitate.

Potrivit specialiștilor, una dintre cele mai eficiente metode de învățare este să scriem informațiile de mână.

Exersează!

1 Transcrie următoarea secvență din textul dat în două variante, folosind:

- scrisul de mână caligrafic;
- tehnoredactarea (scrierea pe calculator).

Nu voi uita niciodată bucuria pe care am simțit-o în creasta Văii Albe, la ieșire. Și acum, dacă ridic privirea spre marele perete și spre „Circuri”, simt același respect, chiar dacă mi-am

încercat puterile în pereți mult mai mari.

• Care variantă îți place mai mult? Motivează-ți alegerea.

• De ce crezi că, atunci când ai scris de mână, ai fost mai atent la ceea ce aveai de făcut?

Reține

Elemente grafice: Alineatul este un rând retras dintr-un text (doi centimetri de la margine) pentru a marca schimbarea ideii față de paragraful anterior. De asemenea, alineat se numește și fragmentul care începe cu un astfel de rând.

Așezarea textului în pagină trebuie să respecte normele legate de marcarea marginii: spațiu alb de doi centimetri la stânga paginii; un spațiu alb de doi

centimetri sus și jos pe pagina scrisă; pe verso se respectă marginea la dreapta pentru îndosariere.

Pentru **organizarea ideilor în textul scris** se pot folosi **paranteze și sublinieri**. Pentru a evidenția o idee se poate folosi sublinierea cu o singură linie. Pentru explicații sau exemple se folosesc parantezele explicative rotunde. Pentru a marca eliminarea unor secvențe din textul original se folosesc parantezele drepte.

2 Rescrie textul următor pe o foaie de hârtie, respectând regulile așezării în pagină.

Analiza scrisului (grafologia) a fost comparată de cele mai multe ori cu un detector de minciuni. Ea este știința cunoașterii personalității omului prin analizarea scrisului de mână. Scrisul poate fi analizat în 15 minute. Într-o jumătate de oră un analist grafolog cu experiență poate identifica mai bine de 100 de trăsături de personalitate.

Pentru analiză se preferă scrisorile și documentele oficiale. Iată cele mai importante caracteristici ale scrisului de mână: mărimea scrisului, stilul liniilor de bază, semnificațiile spațierii, analiza formelor literelor.

3 Alege una dintre paginile manualului tău și observă felul în care textul se îmbină cu imaginea. Veți avea în vedere: • locul imaginii în pagină; • așezarea textului în pagină; • legătura imaginii cu conținutul textului.

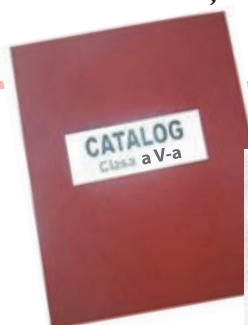
Elemente de construcție a comunicării

Exprimarea cantității și a ordinii (numeralul)

Descoperă!

a) În viața de zi cu zi întâlnim foarte des texte în care sunt folosite numerele. De ce sunt importante numerele din imaginile date?

NOIUA MESTERULUI		NOIUA MESTERULUI	
NUMER	NUMER	NUMER	NUMER
1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24
25	26	27	28
29	30	31	32
33	34	35	36
37	38	39	40
41	42	43	44
45	46	47	48
49	50	51	52
53	54	55	56
57	58	59	60
61	62	63	64
65	66	67	68
69	70	71	72
73	74	75	76
77	78	79	80
81	82	83	84
85	86	87	88
89	90	91	92
93	94	95	96
97	98	99	100

Preț vechi
36,00 lei

Preț nou
25,00 lei

b) Citește textul următor și spune-ți părerea cu privire la importanța exprimării cantității și ordinii:

PRĂJITURĂ CU VIȘINE

Ingrediente: 4 ouă, $\frac{3}{4}$ cană de zahăr, $\frac{3}{4}$ cană de făină, 50 g de unt, 2 linguri de zahăr, 1 plic de zahăr vanilat, $\frac{3}{4}$ kg de vișine.

Mod de preparare:

- Mai întâi, se spală vișinele, se curăță de codițe și se scot sâmburii.
[...]
- A cincea etapă este turnarea blatului peste vișine.
- Se introduce în cuptorul încins în prealabil la 180 de grade Celsius, timp de aproximativ 20 de minute.
- Atenție! Nu se deschide cuptorul în primele 15 minute.

Reține

Partea de vorbire care exprimă numărul sau ordinea obiectelor prin numărare se numește **numeral**. Numeralul este de două tipuri:

- numeral cardinal** – exprimă numărul, cantitatea;
- numeral ordinal** – exprimă ordinea obiectelor prin numărare.

Numeralele se pot exprima și cu ajutorul cifrelor, mai ales pentru numeralele mari.

De exemplu: $\frac{3}{4}$ – trei sferturi, trei pătrimi, trei supra patru, trei pe patru; I – întâi, III – al treilea; 25 – douăzeci și cinci.

Exersează!

- Identifică în textul de mai sus și în imaginile date numeralele cardinale și pe cele ordinale.
- Care dintre numeralele selectate de tine își schimbă forma după gen?

Știi că?

Numeralul cardinal are forme:

1. **simple** – alcătuite dintr-un termen:

unu/una, doi/două, trei, patru, cinci... zece.

2. **compuse** – alcătuite din mai mulți termeni (numeralele de la zece în sus):

• *unsprezece, doisprezece/douăsprezece, treisprezece... douăzeci* (scrise legat, într-un cuvânt).

• *douăzeci și patru, cincizeci și opt, patru sute treizeci și nouă, o mie trei sute douăzeci și cinci* etc. (scrise alăturat, din numerale combinate cu substantivele

zece-zeci, sută-sute, mie-mii etc. și legate prin cuvântul și).

Atenție! Numeralele de la douăzeci în sus se leagă de substantivul determinat cu ajutorul prepoziției *de*.

Exemplu: În clasa mea sunt douăzeci și doi de elevi. Luna trecută a câștigat 3 000 de lei.

Observație! Numeralele **unu** și **una** devin **un** și **o** atunci când se află pe lângă substantiv.

De exemplu: Am primit un creion și două stilouri. Are doar o carte pe bancă.

Descoperă!

Citește următoarele numerale scrise cu ajutorul cifrelor:

- 15.03.2016
- Ora 12.00
- 01.10.1927
- Ora 22.00
- 21 aprilie
- 07.III.2017

Află mai mult!

În formularea și exprimarea **orei** este corectă construcția cu genul masculin singular pentru numeralele unu, unsprezece, douăzeci și unu și cu femininul, plural pentru două, douăsprezece, douăzeci și două.

În formularea și exprimarea **datei** pentru indicarea lunii se folosește numeralul ordinal. Pentru întâia zi a lunii se acceptă formularea cu numeral ordinal (întâi). Pentru zilele 2, 12 sau 22 ale lunii se pot folosi formele de masculin sau feminin (doi/două etc.).

(conform *GLR pentru gimnaziu*, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2019)

Exersează!

1 Scrie cu litere următoarele numerale: 34, 456, 9 012, 34 075, 100 240, 1 990 350.

2 Alege varianta scrisă corect a numeralelor din enunțurile:

- a) A citit doișpe/douăsprezece pagini.
- b) Paisprezece/patrusprezece colegi pleacă la mare.
- c) Știrile de la ora douăzeci și doi/douăzeci și două încep imediat.
- d) Pe optușpe/optsprezece/optișpe dintre ei i-a trimis la bibliotecă.
- e) Ne vedem pe șaptesprezece/șaptișpe iunie.

3 Scrie pe caiet variantele în care poate fi citită ora, pornind de la imaginile date.

4 Alcătuieste enunțuri în care cuvântul o să aibă trei valori morfologice diferite.

5 Construiește enunțuri în care, pe rând, cuvântul *un* să fie articol nehotărât și numeral cardinal.

6 Lucrează împreună cu colegul de bancă. Scrie ingrediente originale pentru o rețetă de „Salată a fericii”, apoi citește rețeta în fața clasei.

7 Alege varianta corectă.

- a) Am numărat douăzeci și trei ghioceii în buchet.
b) Am numărat douăzeci și trei de ghiocei în buchet.
c) Mulțumesc că mi-ai desenat două buchet flori.
d) Mulțumesc că mi-ai desenat două buchete de flori.

Evaluare

Citește cu atenție următorul text pentru a putea rezolva apoi cerințele:

Doi oameni, cunoscuți unul cu altul, călătoreau odată, vara, pe un drum. Unul avea în traista sa trei pâni, și celalalt două pâni. De la o vreme, fiindu-le foame, poposesc ... [...]. Tocmai când scoaseră pânilor din traiste, iaca un al treilea drumeț, necunoscut, îi ajunge din urmă și se oprește lângă dânșii, dându-le ziua bună. Apoi se roagă să-i deie și lui ceva de mâncare. [...]

— Poftim, om bun, de-i ospăta împreună cu noi, ziseră cei doi drumeți călătorului străin; căci mila Domnului! unde mănâncă doi mai poate mânca și al treilea. [...] După ce-au mântuit de mâncat, călătorul străin scoate cinci lei din pungă și-i dă, din întâmplare, celui ce avusese trei pâni, zicând:

— Primiți, vă rog, oameni buni, această mică mulțămărită de la mine, pentru că mi-ați dat de mâncare la nevoie. [...]

Cei doi nu prea voiau să primească, dar, după multă stăruință din partea celui al treilea, au primit. De la o

vreme, călătorul străin și-a luat ziua bună de la cei doi și apoi și-a căutat de drum. Ceilalți mai rămân oleacă sub răchită, la umbră, să odihnească bucatele. Și, din vorbă în vorbă, cel ce avuse trei pâni dă doi lei celui cu două pâni, zicând:

— Ține, frate, partea dumitale, și fă ce vrei cu dânsa. Ai avut două pâni întregi, doi lei ți se cuvin. Și mie îmi opresc trei lei, fiindcă-am avut trei pâni întregi, și tot ca ale tale de mari, după cum știi.

— Cum așa?! zise celălalt cu dispreț! pentru ce numai doi lei, și nu doi și jumătate, partea dreaptă ce ni se cuvine fiecareia? Omul putea să nu ne deie nimic, și atunci cum rămânea?

(Ion Creangă, *Cinci pâni*)

Cerințe:

- a) Transcrie numeralele din textul dat, menționând felul lor.
b) Subliniază apoi formele care, în text, sunt însoțite de prepoziții.
c) Imaginează-ți că ești un judecător însărcinat cu rezolvarea nemulțumirii provocate de împărțirea banilor. Cum ai rezolva problema? Explică în ce constă greșeala.

Află mai mult!

Numeralul ordinal are forme deosebite care reprezintă poziția inițială: **primul/prima** și sinonimul **întâiul/întâia/dintâiul/dintâia**.

Celelalte forme sunt compuse, pe baza schemei:

a/al + numeral cardinal + a/lea

- I – întâi
- al II-lea – al doilea
- al V-lea – al cincilea
- al XIX-lea – al nouăsprezecelea

al/a + doi/două + lea/a (al doilea, a doua)

al/a + trei + lea/a (al treilea, a treia) etc.

Numeralul ordinal are forme diferite în funcție de gen: feminin și masculin.

Numeralul ordinal se poate exprima și cu cifre romane. De exemplu:

- al IX-lea – al nouălea
- a X-a – a zecea
- a XXV-a – a douăzeci și cincea
- al XL-lea – al patruzecilea

1	I	11	XI	30	XXX
2	II	12	XII	40	XL
3	III	13	XIII	50	L
4	IV	14	XIV	60	LX
5	V	15	XV	70	LXX
6	VI	16	XVI	80	LXXX
7	VII	17	XVII	90	XC
8	VIII	18	XVIII	100	C
9	IX	19	XIX	500	D
10	X	20	XX	1000	M

Exersează!

1 Scrie cu litere următoarele numerele ordinale redactate cu cifre romane: a XXIII-a, al XCVIII-lea, al XVI-lea, al XLVI-lea.

2 Activitate în perechi:

A. Scrieți câte un dialog pornind de la situațiile de mai jos, folosind cel puțin patru numerele cardinale și patru ordinale:

a) Sunteți la magazinul alimentar, trimiși de bunica pentru cumpărături.

b) Sunteți la magazinul de haine pentru copii, pentru a vă achiziționa cele necesare pentru școală.

c) Sunteți la librărie pentru a vă cumpăra rechizite.

d) Sunteți la farmacie pentru a cumpăra medicamentele prescrise pe rețeta bunicii.

B. Citiți pe rând dialogurile în fața clasei. Colegii vor completa o fișă de interevaluare, care va fi valorificată prin discuții frontale:

a. Titlul dialogului.....

b. Două lucruri realizate corect.....

c. Două aspecte care necesită îmbunătățiri

.....

d. O sugestie.....

Exprimarea coordonatelor acțiunii – spațiu, timp, modalitate (adverbul, locuțiunea adverbială)

Descoperă!

Privește cu atenție imaginile, care înfățișează activitățile dinăuntrul și dinafara casei, apoi rezolvă cerințele:

a) Alcătuieste patru enunțuri în care să precizezi acțiunile copiilor și timpul în care se desfășoară (de exemplu: *Primăvara răsar viorelele.*)

b) Construiește patru enunțuri în care să precizezi acțiunile copiilor și locul unde se desfășoară sau poziția diferitelor obiecte (de exemplu: *Copiii adună florile de jos.*)

c) Alcătuieste patru enunțuri în care să precizezi acțiunile copiilor și modul în care acestea se desfășoară (de exemplu: *Copiii leagă ușor florile în buchete.*)

d) Citește enunțurile tale în fața clasei. Scrie pe tablă și apoi pe caiet cuvintele care exprimă locul, timpul sau modul în care se desfășoară acțiunea, folosind un tabel cu trei coloane.

e) Elimină din fiecare listă substantivele (pe care le vei recunoaște prin numărare).

Reține

Partea de vorbire care determină un verb se numește **adverb**. Adverbul nu își modifică forma în funcție de propoziția din care face parte.

După înțelesul lor, adverbele pot fi:

1. **Adverbe de loc** – indică locul, spațiul unde se desfășoară acțiunea sau unde este poziționat un obiect: *aici, acolo, aproape, undeva, departe, nicăieri, oriunde, unde* etc.

2. **Adverbe de timp** – indică timpul, momentul când se desfășoară acțiunea: *acum, azi, ieri, mâine, niciodată, cândva, odinioară, primăvara, ziua, când, oricând* etc.

3. **Adverbe de mod** – indică modul de desfășurare a acțiunii: *asa, astfel, cumva, oricum, altfel, alene, agale, aiurea, ușor, bine, vitejește, englezește, târș, cum* etc.

Observă!

Citește cu atenție următoarele enunțuri și menționează ce parte de vorbire este cuvântul subliniat:

- Maria a dus un ghiozdan ușor. (Ce determină?) – adjectiv;
- Maria a rezolvat ușor exercițiul. (Ce determină? A cui însușire este cuvântul subliniat?) – adverb de mod;
- Primăvara frumoasă se apropie. (Ce denumește?) – substantiv;
- Primăvara culegem flori. (Ce determină?) – adverb de timp.

Află mai mult!

Unele **adverbe de timp** provin din **substantive** care denumesc anotimpurile, părțile zilei, zilele săptămânii (când determină un verb).

Dimineața venim la școală.

Unele **adverbe de mod** provin din **adjective** (când determină un verb).

Elevii desenează frumos.

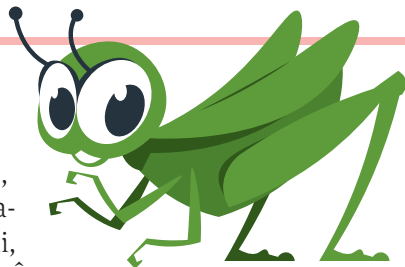
Exersează!

1 Menționează felul adverbelor din textul următor:

Mic cât un fir de linte, mișca piciorușele fragede și ocolea, pe de margini, frunzișoara care-l adăpostise. Într-o zi [...] ieși de sub umbra răcoroasă și dădu buzna afară, în ploaia de lumină. Atunci rămase pe loc, orbit de atâta strălucire. Încetul cu încetul îi veni inima la loc și îndrăzni: deschise ochișorii mai mult, tot mai mult, mai tare, mai mari, îi deschise în sfârșit bine-bine și privi în sus.

(Emil Gârleanu, *Gândăcelul*)

2 Construiește enunțuri în care să folosești, pe rând, cuvintele *des*, *corect* și *lin* cu valoare de adjectiv și valoare de adverb.

3 Construiește enunțuri în care să folosești, pe rând, cuvintele *seara*, *lunea*, *iarna* cu valoare de substantiv și valoare de adverb.

4 Scrie un text narativ inspirat de una dintre imaginile de la începutul unității, în care să folosești trei adverbe de loc, trei adverbe de timp și trei adverbe de mod.

5 Continuă dialogul de mai jos cu încă trei replici în care să folosești adverbe. Subliniază-le și menționează felul lor.

– Bună ziua! Spuneți-mi, vă rog, ce tren pleacă spre Timișoara cel mai devreme?

– Așteptați puțin, vă rog! Vă răspund imediat.

6 Scrie enunțuri în care să folosești adverbe cu sens opus pentru: *înainte*, *mereu*, *aproape*, *aici*, *câteodată*, *iute*, *sus*, *deasupra*.

Descoperă!

a) Citește cu atenție următoarele enunțuri și precizează care este valoarea cuvintelor subliniate:

- A așezat punga cu roșii deasupra.
- A aranjat caietele deasupra cărților.

b) Care este diferența dintre rolul și sensul cuvintelor?

Află mai mult!

Unele prepoziții provin din adverbe de loc sau de mod.

Adverbul exprimă locul sau modul singur, fără ajutorul altui cuvânt, însă prepoziția însoțește un substantiv, pronume sau numeral care exprimă locul sau modul.

Urmărește în tabel modul în care funcționează:

Adverb	Prepoziție
Privește mereu <i>înainte</i> .	Stă <i>înaintea</i> mamei.
Se uită <i>împrejur</i> .	<i>Împrejurul</i> casei a plantat pomi.
A ascuns mingea <i>dedesubt</i> .	<i>Dedesubtul</i> biroului e un covor.
Unii colegi sunt <i>împotriva</i> .	Unii colegi sunt <i>împotriva</i> excursiei.

Reține

Îmbinările de cuvinte care determină un verb și au valoarea unui adverb se numesc **locuțiuni adverbiale**.

În funcție de înțeles, locuțiunile adverbiale sunt:

1. Locuțiuni adverbiale de loc: la dreapta, la stânga, în sus, de-a lungul, de jur împrejur, în jos, în față, în spate, în mijloc, în centru, ici-colo, pe alocuri etc.

2. Locuțiuni adverbiale de timp: când și când, din când în când, din nou, ceas de ceas, clipă de clipă, cu noaptea-n cap etc.

3. Locuțiuni adverbiale de mod: pe neașteptate, de ajuns, de bună seamă, fără doar și poate, cu de-a sila, cu siguranță etc.

Exersează!

1 Alege forma corectă a adverbilor din următoarele enunțuri:

Elvii erau *destul/destui* de mulțumiți.

Copiii *nou-născuți/noi-născuți* plâng adesea.

Musafirii *proaspăt sosiți/proaspeți sosiți* au adus un dar.

Biscuiții sunt excesiv/excesivi de scumpă.

2 Menționează valoarea morfologică a cuvintelor subliniate în enunțurile:

- Mulțumită* strădaniei mele am luat 10 la teză.
- Mama este *mulțumită* de mine.
- Balerina dansa cu *grație* pe scenă.
- Grație* explicației logice, am înțeles.
- Pe deasupra* zboară un avion.
- A luat-o *pe deasupra* blocurilor.
- Îndărătul* casei avem vie.
- Nu te uita *îndărăt*.

3 Scrie câte un enunț în care să folosești, pe rând, fiecare locuțiune adverbială menționată în rubrica **Reține!**

Descoperă!

a) Scrie două enunțuri în care să menționezi ce ți-ar plăcea să faci în vacanța mare.

b) Alcătuieste două enunțuri în care să menționezi ce nu ți-ar plăcea să faci în vacanța mare.

c) Formulează două întrebări adresate colegului tău de bancă prin care să afli unde, când sau cum își va petrece vacanța mare.

Știi că?

Pentru a exprima afirmația sau acordul asupra unui aspect sau unei acțiuni se poate folosi adverbul de afirmație – **da**. El nu este obligatoriu în toate enunțurile afirmative.

Pentru a exprima negația sau dezacordul asupra unui aspect sau unei acțiuni se folosește obligatoriu adverbul de negație – **nu**.

Pentru a formula întrebări care urmăresc precizarea locului, timpului sau modului se folosesc **adverbe interogative: unde, când sau cum**.

☰ Exersează!

1 Colegul tău ți-a adresat două întrebări. Verifică dacă apar adverbele interogative: *unde*, *cum* sau *când* (cu sau fără prepoziții). Oferă un răspuns afirmativ și unul negativ la cele două întrebări.

- De exemplu: *Unde* vei pleca în august?
- Afirmativ: În august *plec* la mare.
- Negativ: În august *nu merg* la bunici.

2 Transformă următoarele enunțuri într-unele negative:

Vara este întotdeauna un anotimp călduros. Îmi plac soarele și înotul. Ne întâlnim la ștrand. Ne vedem în parc.

Exprimarea emoțiilor și a sunetelor din natură (interjecția)

🧩 Descoperă!

a) Identifică emoțiile sugerate de imaginile date.

b) Ce sunete produse de vocea umană pot fi asociate cu aceste sentimente?

c) Menționează care sunt zgomotele din natură care corespund acestor imagini.

👤 Știi că?

Partea de vorbire care exprimă sunete produse de vocea umană sau de natură se numește **interjecție**. Aceasta este marcată în propoziție prin **virgulă** sau **semnul exclamării**.

☰ Exersează!

1 Alege din următoarea listă cu interjecții produse de vocea umană pe cele care exprimă sentimente, pe cele prin care ne adresăm direct cuiva: *a!*, *vai!*, *mă!*, *bă!*, *hai!*, *cea!*, *ho!*, *au!*, *of!*, *bre!*, *dii!*, *uf!*, *bravo!*, *ura!*, *uite!*

2 Explică sensul interjecțiilor: *haide!*, *ura!*, *bravo!*, *uite!*

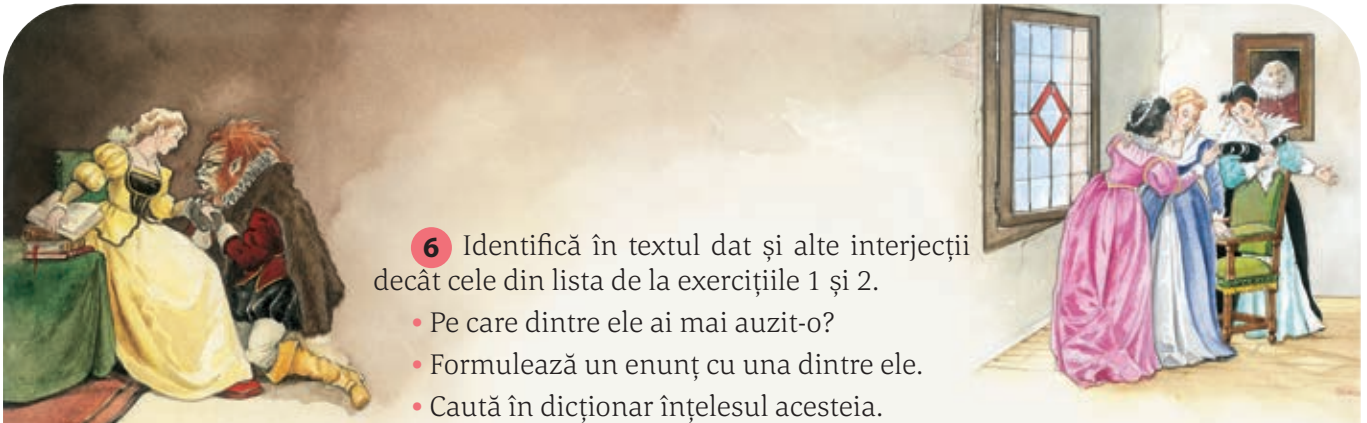
3 Continuă enunțurile introducând câte două interjecții.

- Dimineața după ce mă trezesc, intru în baie fredonând
- Când plouă îmi place să sar în baltă.....
- Când scriu temele ceasul măsoară timpul.....
- Iepurele din tufiș făcu.....
- Capacul se trânti peste oală.....

4 Explică rolul virgulei în următoarele enunțuri:

- Copii, hai să facem curat în camera voastră!
- Of, mamă, chiar trebuie?
- Mde, s-a cam strâns praful și pe jos sunt numai haine purtate și aruncate.
- Ooo, mai bine ne duci în parc acum și ne ocupăm de asta mai târziu.
- Mmm, nu știu ce să zic! Eu cred că este adevărat proverbul: *Nu lăsa pe mâine ce poți face azi!*

5 Identifică adverbele din textul de la exercițiul anterior și precizează felul acestora.

6 Identifică în textul dat și alte interjecții decât cele din lista de la exercițiile 1 și 2.

- Pe care dintre ele ai mai auzit-o?
- Formulează un enunț cu una dintre ele.
- Caută în dicționar înțelesul acesteia.

A fost odată ca niciodată, într-un ținut îndepărtat, un negustor bogat care avea trei fete foarte frumoase, dar într-o zi își pierdu toate bogățiile. După un timp, negustorul le spuse fiicelor sale că trebuia să meargă la oraș pentru ceva vreme, cu treburi.

– O, tată, te rugăm, adu-ne câteva rochii și pălării.

Negustorul le promise celor două fice mai mari să le aducă ce îi ceruseră, apoi se întoarse către Frumoasa și o întrebă:

– Și tu ce ți-ai dori?

– Eu aș vrea să-mi aduci un trandafir. [...]

– Hei! E cineva aici? strigă negustorul.

Dar nu-i răspunse nimeni. Curios, el deschise o ușă și intră într-o cameră splendidă, împodobită cu tapiserii [...]

– Atunci, adio, Frumoaso, spuse Bestia cu mâhnire, plecând din cameră.

Vai, se întrebă Frumoasa cu tristețe, *de ce trebuie să fie atât de urât, când este atât de plin de bunătate?*

(text adaptat după povestea *Frumoasa și Bestia*)

Elemente de interculturalitate

1 Realizează un portofoliu intitulat *Exploratori celebri din toate colțurile lumii în literatură și film*. Vei utiliza și imagini reprezentative.

Vei avea în vedere:

- prezentarea unor date biografice;
- importanța lor în istoria omenirii;
- descrierea expedițiilor făcute;
- cărți și filme inspirate din viața lor.

2 Zsolt Török ne dovedește că apreciază în mod deosebit muntele, natura, dar și literatura, așa cum reiese din următoarele lui afirmații.

Se pare că am trecut testul de rezistență! Se pare că am reușit să culeg „salatele din grădina ursului”, am cules „merele de aur” din livada păzită, m-am întâlnit cu personajele din *Micul prinț* al lui Antoine de Saint-Exupéry.

Am recitat *Luceafărul* lui Eminescu în timp ce urcam versanții, simțind cum îmi cresc aripi, am coborât în „văile adânci” de unde simțeam că umezeala, frigul îmi blochează neuronii, încheieturile.

Fisura Albastră îmi suna la fel de misterios și romantic ca titlul romanului scris de Jack London, *Chemarea străbunilor*, sau cel mai cunoscut roman scris de Karl May, *Comoara din Lacul de Argint*.

(Zsolt Török, torok.ro)

- Identificați operele literare la care face referire în primul fragment.

- Veți organiza un club de lectură în care veți prezenta cel puțin două dintre cărțile amintite de Zsolt Török. Veți propune alte două cărți din literatura română, maghiară sau universală care să se încadreze în tema *aventurii/călătoriei*.

- Toate subiectele sunt obligatorii.
- Se acordă 10 de puncte din oficiu.

Citește următorul text, pentru a putea rezolva cerințele:

În 1298, un căpitan de navă italian pe nume „Marco Polo se afla într-o închisoare genoveză, după ce fusese prins în mijlocul unui război între orașele Veneția și Genova. Pentru a-i trece timpul mai ușor, el i-a spus povestea vieții sale colegului său de celulă, un scriitor pe nume Rustichello da Pisa, care a așternut-o pe hârtie. Era povestea unei călătorii uimitoare de 24 de ani spre China – deșerturile întinse, bogățiile incredibile și priveliștile extraordinare pe care le-a văzut. Cartea a devenit bestseller și este cunoscută acum sub titlul *Călătoriile lui Marco Polo*.

Tatăl lui Marco, Nicollo, și unchiul lui, Maffeo, erau comercianți care călătoriseră tocmai la Chanbellik (actualul Beijing), și îl cunoscuseră pe împărat, Kublai Han. Împăratul era curios în legătură cu Europa, astfel că membrii familiei Polo au acceptat să-i aducă daruri la următoarea călătorie.

Ei au convenit că Marco (17 ani) putea veni cu ei. Familia Polo a pornit din Veneția în 1271, navigând spre Mediterană până la Acra. Apoi au traversat deșertul până în portul Hormuz din Oceanul Indian, cu intenția de a lua o corabie spre China.”

(Anna Claibourne, *Exploratori de poveste*)

1. Notează „X” în dreptul fiecărui enunț pentru a indica dacă este „adevărat” sau „fals”, bazându-te pe informațiile din text. **(12 p.)**

Enunțul	Adevărat	Fals
Marco Polo a fost ținut într-o închisoare din Veneția.		
Marco Polo începe, la 24 de ani, să scrie despre călătoriile sale.		
Exploratorul a călătorit la Khanbalik împreună cu tatăl și cu unchiul său.		
Marco Polo a traversat deșertul pentru a-și continua călătoria din portul Hormuz spre China.		

2. Transcrie, din text, doi indici de spațiu și doi indici de timp. **(12 p.)**

➤ indici de spațiu:

.....

➤ indici de timp:

.....

3. Formulează, în câte un enunț, o idee principală și o idee secundară din textul dat. **(12 p.)**

➤ Idee principală:

.....

➤ Idee secundară:

.....

4. Ți-ar plăcea să călătorești în locurile precizate în text? Formulează-ți răspunsul într-un text de 30–40 de cuvinte. **(12 p.)**

5. Transcrie din text două numerele. **(6 p.)**

6. Notează în căsuță litera corespunzătoare răspunsului corect. **(6 p.)**

Enunțul scris corect este:

a) „Călătoria în deșert a durat trei ani.”

b) „Călătoria în deșert a durat de trei de ani.”

c) „La al doilea călătorie au dus daruri împăratului.”

7. Redactează o compunere, de 70–130 de cuvinte, în care să relatezi o posibilă întâmplare prin care trece Marco Polo în timpul călătoriei prezentate în textul dat. **(30 p.)**

În redactarea compunerii, trebuie:

➤ să respecti succesiunea logică a evenimentelor, în concordanță cu cerința dată;

➤ să integrezi o descriere de tip portret sau tablou;

➤ să valorifici două informații din text, altele decât cele date în cerință.

Pentru conținutul compunerii vei primi 24 de puncte, iar pentru redactarea acesteia, 6 puncte.

Notă! Punctajul pentru redactare se acordă numai dacă vei dezvolta subiectul propus și vei respecta numărul de cuvinte indicat.

7

VALORILE MELE

126

Conținuturi vizate

Lectură – aplicativ

Discursul narativ și comunicarea narativă

Text explicativ;

Texte continue, discontinue, multimodale.

128

Redactare

- Stil: corectitudine gramaticală, respectarea convențiilor ortografice și de punctuație;
- Semnele de punctuație și ortografie.

129

Elemente de construcție a comunicării

Enunțul: propoziția și fraza (aplicativ)

- Organizarea structural-ierarhică a enunțului. Lungimea enunțului. Precizie și ambiguitate. Expresii eliptice imprecise. Propoziții fără predicat;
- Punctuația la sfârșitul propozițiilor. Relația dintre intonație, topică și punctuație. Alte convenții grafice: scrierea cu majuscule.

Tipuri de propoziții și structura lor specifică

- Exprimarea afirmativă, negativă;
- Exprimarea enunțiativă, interogativă, exclamativă;
- Exprimarea unor acțiuni, stări, existențe:
 - sigure (prezent, trecut – imperfect, trecut – perfect compus, viitor literar);
 - dorite (condițional-optativ, prezent);
 - posibile (conjunctiv, prezent);
- Exprimarea unui îndemn, a unei porunci etc. (modul imperativ, forma afirmativă și negativă).

132

Elemente de interculturalitate

- Cartea – obiect cultural.

Lectură

Descoperă!

- a) Anul acesta școlar te-ai întâlnit cu o diversitate de texte. Ce tipuri de texte ai studiat?
- b) Care dintre textele din imaginile date seamănă, din punctul de vedere al organizării, cu o pagină de carte de literatură?
- c) Ce alte elemente grafice poți identifica pe paginile date, pe lângă text?

Invitație la lectură

Există limba europeană?

A fost cât pe ce să existe o astfel de limbă! Cu mult timp în urmă, în secolul al XIX-lea, doctorul polonez Zamenhof a avut ideea să inventeze o limbă care să fie un amestec din toate limbile europene și pe care să o învețe oamenii din toată lumea. El a botezat-o „esperanto”.

Astăzi există 24 de limbi oficiale în Uniunea Europeană, iar la reuniunile la care participă reprezentanți ai mai multor țări sunt interpreți care traduc cele spuse, ca să înțeleagă toată lumea.

Nu este nevoie de traducători în ograda cu păsări, unde toți coșii cântă la răsăritul soarelui!

Cucurigu în română, *cocorico* în franceză, *cock-a-dooolee-ooo* în engleză, *kikeriki* în germană, *koukourikou* în greacă, *chichirichi* în italiană, *kukeleku* în olandeză și *cot cot coda* în valonă.

(adaptare după *Răspunsuri la toate întrebările copiilor* de Joan Solé)

Câteva moduri de a spune Bună ziua! în Europa
Unele limbi seamănă un pic între ele. Se spune că au aceleași „rădăcini”. Există mai multe familii lingvistice:

Limbile romanice

spaniolă	Buenos días!
franceză	Bonjour!
italiană	Buongiorno!
portugheză	Bom dia!
română	Bună ziua!

Limbile germanice

germană	Guten Tag!
engleză	Good afternoon!
daneză	Goddag!
olandeză	Goedemiddag!

Limbile fino-ugrice

maghiară	Jó napot kívánok!
finlandeză	Hei!

Limbile slave

bulgară	Dóbar den!
poloneză	Dzien dobry!
slovacă	Dobry den!
slovenă	Dober dan!
cehă	Dobry den!
rusă	Privet! Dobro pozhalovat!

Descoperă!

a) Ce observi în legătură cu organizarea textului de mai sus? Alege *adevărat* sau *fals* pentru următoarele afirmații cu privire la textul dat:

A F Textul este continuu, fiind alcătuit dintr-o înlanțuire de paragrafe.

A F Textul este discontinuu, deoarece se îmbină enunțurile combinate în paragrafe cu imagini, tabele etc.

A F Informațiile din tabele completează ideile din textul organizat în paragrafe.

A F Imaginea susține prin culoare, formă, linii cuvintele din text.

b) Menționează care este scopul textului dat.

Știi că?

Textul explicativ are scopul:

- de a transmite cititorilor informații;
- de a oferi explicații în legătură cu diverse obiecte, fenomene, situații, atitudini ale unor persoane;
- de a prezenta etapele care arată cum se face un lucru, cum funcționează un aparat, cum se fac obiectele etc.

Cititorul/ascultătorul se orientează către următoarele aspecte: *Despre ce suntem informați? Cum suntem informați? De ce? (în ce scop este transmisă informația)?*

Texte explicative sunt: știrile, articolele de ziare, textele științifice, textele de tip utilitar (modul de folosire a unor aparate, rețete culinare, reclamele publicitare, anunțurile, buletinul meteo etc.).

Exersează!

1 Identifică ideile principale pe care le transmite textul.

2 Formulează o observație cu privire la vocabularul textului dat. Te poți referi la prezența cuvintelor din vocabularul folosit în limba română contemporană, prezența termenilor specializați din domeniul etc.

3 Cui crezi că se adresează textul de mai sus?

4 Ce poți spune despre forma de organizare:

- atrage cititorul;
- face lectura mai dificilă;
- ușurează transmiterea mesajului.

Știi că?

Textele sunt de mai multe feluri:

1. **Texte continue** – alcătuite din enunțuri organizate în paragrafe (texte literare/ nonliterare, ficționale/ nonficționale);

2. **Texte discontinue/noncontinue** – alcătuite din enunțuri întrerupte de pauze, imagini, hărți, grafice,

fiecare componentă având sens și independent (tabla de materii/ cuprins, liste, tabele, calendar, etichete, articole din DEX etc.);

3. **Texte mixte sau multimodale** – care combină în același format textul scris cu imaginea (afișul, manualul, benzile desenate).

5 Exemplifică, folosind tot ce ai studiat în acest an școlar, fiecare tip de text în parte.

6 Recitește textul dat și menționează ce ai putea adăuga pentru a completa informația.

7 La ce valori umane face referire textul dat?

8 Ce îi unește pe europeni, în ciuda multitudinii de limbi folosite pe teritoriul Europei?

9 Exprimă-ți părerea despre ce înseamnă pentru tine să fii cetățean al UE.

10 Formați grupe de câte trei elevi. Realizați un poster în care să cuprindeți cel puțin cinci exemple din toate tipurile de texte, sub formă de colaj din ziare, reviste etc. Prezența colegilor rezultatele obținute.

Redactare

Ortografie și punctuație în textele scrise

Descoperă!

a) Scrie după dictare următorul text:

Copiii s-au întâlnit la ora de română, de dimineață. Au avut de realizat un proiect, colaj de texte. Ana le-a spus colegilor:

– Eu nu am găsit chiar toate tipurile de texte. Sunt tristă! Poate n-am știut unde să caut. Tu, Zoli, unde ai căutat?

– Tatăl meu colecționează revistele „Terra” și diferite enciclopedii. Am știut exact unde să caut. Vrei să te ajut cu ceva? Pot să caut și online.

– Dă-mi și mie un articol despre dinozauri, te rog!

b) Fă schimb de caiete cu un coleg. Verifică împreună cu doamna/domnul profesor corectitudinea scrierii fiecărui semn de ortografie și de punctuație întâlnit, consultând DOOM, ediția a III-a, 2021.

Reține

Semnele de ortografie sunt: cratima, apostroful, punctul.

Semn	Rolul	
Cratima	Leagă în rostire două părți de vorbire diferite. Ține locul unor sunete.	—
Apostroful	Ține locul unor sunete.	“ ”
Punctul	Este folosit pentru prescurtări.	.

Semnele de punctuație

Linia de dialog	Marchează începutul vorbirii directe.	—
Virgula	Desparte cuvintele aflate în adresare directă (substantiv, pronume, numeral), interjecția, termenii unei enumerații sau repetiții.	,
Punctul	Marchează finalul enunțurilor asertive/enunțiative.	.
Semnul exclamării	Marchează finalul enunțurilor exclamative și exprimă diferite sentimente (îndoială, uimire, dezamăgire, bucurie etc.).	!
Semnul întrebării	Marchează finalul enunțurilor interogative.	?
Punctele de suspensie	Marchează o întrerupere, exprimă diferite sentimente (îndoială, uimire, dezamăgire, bucurie etc.).	...

Exersează!

1 Menționează rolul cratimelor din următorul text:

*Și m-am întors acasă mai agale,
c-o oboseală fericită-n pași,
iar dacă mâinile-mi erau la fel de goale,
în schimb aveam în suflet toporași.*

(Magda Isanos, Toporași)

2 Explică rolul semnelor de punctuație din enunțurile următoare:

- a) – Nu știi ce ștregar se face ... și deștept ...
b) – Sări, conită! varsă spirtul! S-aprinde!
c) – Elev Marcu, ai făcut tema pentru azi?
– Păi, știți ... așeară ... am ...

Elemente de construcție a comunicării

Descoperă!

Rostește următoarele enunțuri în așa fel încât prin intonație să evidențiezi faptul că aceeași propoziție poate fi asertivă/enunțiativă, interogativă și exclamativă. Adaugă semnele de punctuație necesare și încă o propoziție, după modelul dat, pentru a marca și în scris diferența dintre sensuri.

Vii la cinema	Vii la cinema. Vin și eu cu tine.	asertivă/enunțiativă
	Vii la cinema? Da, vin.	interogativă
	Vii la cinema, și gata!	exclamativă

- Te speli pe mâini înainte de masă;
- Treceți strada pe trecerea de pietoni;
- Mergem la Urgență

Știi că?

În comunicarea scrisă și orală utilizăm diferite tipuri de propoziții/enunțuri. Acestea se clasifică după mai multe criterii, dintre care mai importante sunt două:

1. După aspectul verbului, nucleu al enunțului:

- Propoziții **afirmative** – Au apărut fructele de vară.
- Propoziții **negative** – Nu au apărut fructele de vară.

2. După scopul comunicării:

- Enunțuri **asertive/enunțiative** – oferă informații: Au apărut fructele de vară.
- Enunțuri **interogative** – exprimă întrebări: Au apărut fructele de vară?
- Enunțuri **imperative** – exprimă ordine, rugăminți, scuze, nu pot fi considerate adevărate sau false; conțin, de regulă, un verb la imperativ sau conjunctiv.
- Enunțuri **exclamative** – exprimă o stare afectivă a emitătorului în legătură cu un eveniment care l-a

emoționat, l-a surprins. Conțin cuvinte exclamative (*ce, cât, cum*), au o intonație specifică și sunt marcate prin semnul exclamării.

În limba maghiară există o propoziție interogativă specifică, inexistentă în limba română, cea care se formează cu particula interogativă –e.

Alcătuirea unor propoziții interogative cu verbul a PUTEA din limba română se traduce corect în limba maghiară prin folosirea modului condițional-optativ (-hat/-het). De exemplu: Pot să ies? – Kimehetek?

În limba maghiară se folosesc des în exprimarea enunțurilor exclamative interjecții și cuvinte/particule exclamative (De jó, hogy jöttél! Jaj, de jó, hogy jöttél!), ceea ce în limba română se exprimă ori prin interjecții, ori prin pronume (Ce bine că ai venit! Vai, ce bine că ai venit!).

Exersează!

1 Transcrie fiecare dintre propozițiile de mai jos și precizează felul lor, după clasificările date. Pronunță fiecare propoziție în fața clasei, exprimând diferite stări (de exemplu, bucurie, entuziasm, indiferență etc.).

2 Transformă, pe caiet, următoarele enunțuri asertive/enunțiative în enunțuri interogative și enunțurile interogative în enunțuri asertive/enunțiative.

E gustos tortul.	
	Îți plac cărțile de aventuri?
Ai scris o felicitare bunicii.	

3 Transformă, pe caiet, enunțurile asertive/enunțiative în enunțuri exclamative prin introducerea cuvintelor: *ce, vai, cât de*.

- a) Îmi place de tine.
b) E bună prăjitura.

- c) E neplăcut să stai în picioare în autobuz.
d) Este dulce bebelușul tău.
e) Sunteți foarte amabilă.

4 Transformă, pe caiet, enunțurile după modelul dat. La ce mod, persoană și număr sunt verbele? După aspectul lor pozitiv sau negativ, ce tipuri de propoziții alcătuiești?

Mergi în cameră!	Nu merge în cameră!	Poți să mergi în cameră.	Nu poți merge în cameră.
Stai pe scaun!			
Fii atent!			
Caută ieșirea!			

5 Transcrie din text propoziții afirmative și negative. Transcrie, apoi, enunțuri exclamative și interogative.

— **P**ăzește-te de focurile vii, îi spuse bătrâna. Sunt slobode, le-am dat drumul. Ah, câte am avea să ne spunem despre ele! Dar, vino mai bine în mlaștina mea. Este nevoie de mine acolo. Acolo îți voi spune totul; însă grăbește-te puțin, cât mai sunt proaspete cele șapte frunze de trifoi ale tale și cât mai este luna sus, în înaltul cerului.

Vrăjitoarea dispăru.

Ceasul din turnul bisericii începu să bată miezul nopții. La a patra bătaie, omul nostru ieși din curte, străbătu grădina și ajunse pe câmpie. Ceața se risipise, semn că vrăjitoarea nu mai amesteca și nu mai fierbea ierburile...

— Dar multă vreme ți-a mai trebuit până să ajungi aici, se răsti la el vrăjitoarea, când, în sfârșit, ajunse în mlaștină. Noi mergem mult mai repede decât oamenii.

— Ce vrei să-mi spui? o întrebă omul nostru. Este vorba despre duhul poveștilor?

— N-ai altceva mai bun de întrebare? zise bătrâna.

— Dar tu ai putea să îmi vorbești despre poezia viitorului?

(Hans Christian Andersen, *Focurile vii sunt în oraș*)

6 Alcătuiește propoziții respectând criteriile:

- a) interogativă, negativă;
b) exclamativă, afirmativă;
c) enunțiativă, afirmativă;
d) enunțiativă, negativă.

7 Transcrie verbele din următorul text. Apoi răspunde la următoarele întrebări:

- a) La ce mod sunt majoritatea verbelor?
b) La ce timp, număr și persoană sunt verbele?
c) Prin aceste verbe se exprimă acțiuni sigure/dorite/posibile?

Ascos capul pe ușă. În stradă nu era nimeni... — Să mi se fi părut oare? se întrebă Giuseppe. Cine să fi vorbit? Meșterul a pus iar mâna pe bărdiță, dar cum s-a apucat de treabă, lemnul s-a văitat:

— Au! Au! Mă doare!

De data asta Giuseppe s-a speriat de-a binelea. Așa de tare s-a speriat că i s-au aburit și ochelarii... S-a uitat meșterul prin toate colțurile. Și-a băgat capul și-n sobă și s-a uitat multă vreme pe horn în sus.

— Nu-i nimeni aici... Oi fi băut prea mult și-acu' îmi vâjâie capul.

(Aleksei Tolstoi, *Aventurile lui Buratino*)

8 În următorul text enunțurile exprimă acțiuni posibile. Transcrie verbele în caiet, apoi rezolvă următoarele cerințe:

a) Notează la ce mod, număr și persoană sunt verbele.

b) Scrie în cinci rânduri dorințele șoricelului pe baza textului de mai jos.

c) Citește cu voce tare enunțuri care exprimă o acțiune posibilă, apoi un enunț interogativ care exprimă o acțiune posibilă.

Și din gaura lui, din gaura de după sobă, șoricelul nu-și mai găsește locul. Parcă-l trage cineva de mustață afară. Să iasă, să nu iasă? Mai bine să se astâmpere. Să se astâmpere, ușor de zis; dar cașcavalul? Vezi, asta-i asta: cașcavalul. Să-nchidă ochii. I-a închis. Prostul! Dar ce, cu ochii miroase? Și brânza-i proaspătă. Mai mâncase așa bunătate acum vreun an. Dar parcă nu-l momise într-atâta ca aceasta de acum. Să încerce. Face câțiva pași mărunți până-n marginea ascunzătorii lui. Măcar s-o vadă. Unde-o fi? De unde-l vrăjește, din ce colț îl poștește cu atâta stăruință la dânsa? A! uite-o colo, pe farfurie. Dacă-ar îndrăzni! Dar cum? Să meargă mai întâi pe lângă perete până la divan. Așa, bun! Pe urmă... Pe urmă pe unde

s-o ia? Pe lângă dulap? Nu. Pe după jilțul cela? Nici așa. Atunci? Păi lucrul cel mai bun e să se suie de-a dreptul pe perdea, și de-acolo să treacă pe marginea lăvicerului din perete până la poliță. Și-odată la cașcaval, lasă, n-are el nevoie să-l învețe alții ce să facă cu dânsul. Dar motanul? E-hei! la dânsul nu se prea gândise. Și, Doamne, mulți fiori i-a mai vârât în oase motanul cela. Dar poate nu era în odaie. Ha? nu era. Nu.

(Emil Gârleanu,
Când stăpânul nu-i acasă)

9 Transformă verbele care exprimă acțiuni dorite în verbe care exprimă acțiuni sigure.

a) Am intrat în pielea lui Buratino (băiețelul din lemn care vorbește și simte).

b) I-aș povesti mamei mele ce s-a întâmplat cu mine, ea cu siguranță ar înțelege de ce sunt așa de mic.

c) M-aș duce cu copiii în parc și aș citi foarte multe cărți din biblioteca unchiului meu Tolstoi.

d) Aș mânca multe legume proaspete în fiecare zi și aș bea apă proaspătă de izvor.

e) M-aș îmbrăca zilnic cu haine frumoase pe care le-aș cumpăra cu mama de la magazin.

f) Aș ajuta-o pe mama mea și aș lucra mult împreună cu tatăl meu.

Evaluare

Citește următorul text sau ascultă cântecul în varianta digitală și rezolvă cerințele:

*Copiii știți ce le place?
Cu toții vor numai să se joace.
Și mai știți ce le place?
Mama orice-ar face,
de dimineața gura nu le tace.
Și mie-mi place să vorbesc întruna,
Și-mi place să mă joc toată ziua.
Îmi place să pictez și să desenez,
să cânt și să dansez.*

(Kibédi Nemes Ildikó,
Să comunicăm, jucându-ne cu familia Omidă!)

a) Alege două enunțuri asertive/enunțiative și două enunțuri interogative.

b) Alege o propoziție afirmativă și una negativă.

c) Transcrie în caiet enunțuri în care verbele sunt la modul indicativ, conjunctiv și condițional-optativ, apoi subliniază verbele.

d) Răspunde la întrebări:

– Ție ce îți place să faci cel mai mult?

– Ce ți-ai dori de Ziua Copilului?

– Ce jocuri ți-ar plăcea să joci cu părinții tăi în vacanță? Dar cu prietenii?

e) Te invităm să realizezi o planșă prin care să-i îndemni pe copii să facă ceea ce le place în vacanța de vară. Pe desen scrie cel puțin trei verbe care exprimă îndemnul.

Știi că?

Unele propoziții sunt **imprecise, ambigue**, din cauza eliminării unor temeni care se presupune că sunt cunoscuți de emițătorii și receptori sau a absenței verbului la mod personal.

Aceste eliminări conduc la dificultatea înțelegerii mesajului, iar în opera literară este o formă de comunicare a personajelor, care le definește personalitatea.

☰ Exersează!

1 Citește cu atenție următorul text și numește tipul propozițiilor, după cele două clasificări:

În tot ce urmează persoanele toate păstrează un calm imperturbabil, egal și plin de dignitate.
Domnul: Domnu-i acasă?

Feciorul: Da; dar mi-a poruncit să spui, dacă l-o căuta cineva, c-a plecat la țară.

D.: Dumneata spune-i c-am venit eu.

F.: Nu pot, domnule.

D.: De ce?

F.: E încuiată odaia.

D.: Bate-i, să deschidă.

F.: Apoi, a luat cheia la dumnealui când a plecat.

D.: Care va să zică, a plecat?

F.: Nu, domnule, n-a plecat.

D.: Amice, ești ... idiot!

F.: Ba nu, domnule.

D.: Zici că nu-i acasă.

F.: Ba-i acasă, domnule.

D.: Apoi, nu ziseși c-a plecat?

F.: Nu, domnule, n-a plecat.

D.: Atunci e acasă.

F.: Ba nu, da' n-a plecat la țară, a ieșit așa.

D.: Unde?

F.: În oraș.

D.: Unde!?

F.: În București.

(I. L. Caragiale, *Căldură mare*)

2 Explică de ce nu se înțeleg personajele care participă la dialog.

3 Transcrie două propoziții care nu conțin numele celui care realizează acțiunea și două imprecise.

Elemente de interculturalitate

În timpul acestui an școlar ați adunat o serie de materiale în portofoliile voastre intitulate **Din cărțile lumii...** pe care le veți valorifica în organizarea unui eveniment cultural.

1 Pregătiți o întâlnire cu persoane de diferite naționalități din comunitate având ca temă: **Cartea – obiect cultural**.

Veți putea invita scriitori care să vă prezinte cărțile lor și care să vă vorbească despre cărțile preferate, care le-au fost alături în copilărie.

2 Organizați, la nivelul clasei, un concurs intitulat: **Prietena mea, cartea**.

Veți viziona filme artistice sau filme de desene animate. Pornind de la ele, veți realiza:

- portretul personajului preferat;
- rezumatul secvenței vizionate;
- un alt final.

Fiecare concurent se va așeza pe scaunul autorului.

Mult succes!

- Toate subiectele sunt obligatorii.
- Se acordă 10 de puncte din oficiu.

Citește cu atenție textele următoare pentru a putea rezolva apoi cerințele:

Textul A

A fost odată o rază de soare (...).
 Și iată că, într-o bună zi, raza de soare a hotărât să se plimbe într-o grădină. Acolo era raiul pe pământ, nu altceva: flori care mai de care mai colorate și mai parfumate se unduiau* sub adierea blândă a vânticelului cald de primăvară!

– Ce-ar fi să aleg eu o floare frumoasă pe care să mi-o prind în păr? a spus raza de soare.

Și, repezită cum era, s-a năpustit* asupra grădinii, a cules o floare și s-a înălțat din nou în văzduh*.

Toate florile din grădină au privit mirate către cer și au început să murmure:

– Ați văzut-o? Era frumoasă? Avea rochie de aur? Ce floare a ales prințesa?

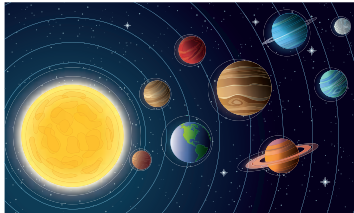
(Legenda ghiocelului)

*se unduiau – a se mișca asemenea undelor unei ape;
 *a se năpusti – a se repezi asupra cuiva sau undeva;
 *în văzduh – în aer.

Textul B

O familie gigantică

Soarele și cele nouă planete care se rotesc în jurul lui, pe orbite elipsoidale.

Pete pe Soare?

V-ați uitat vreodată la Soare și ați văzut pete pe el? Probabil că nu, dar asta pentru că Soarele este prea departe pentru a fi văzut clar. De asemenea, este atât de strălucitor, încât nu trebuie să ne uităm direct la el.

Fotografiile făcute de sateliți arată pete mari, întunecate, pe suprafața Soarelui. Aceste pete sunt de fapt furtuni pe suprafața Soarelui și se numesc pete solare.

(Enciclopedia lumii pentru copii)

1. Pe baza **textului A** scrie în căsuță litera corespunzătoare răspunsului corect. (4 p.)

Raza de soare a făcut o plimbare în
 a) văzduh. b) grădină. c) păr.

2. Continuă enunțurile cu informații din **textul B**. (12 p.)

Prima imagine ilustrează soarele și _____.
 Petele de pe soare nu se văd pentru că _____.
 Nu trebuie să ne uităm la soare pentru că este _____.
 Petele solare sunt de fapt niște _____.

3. Explică utilizarea liniei de dialog în secvența: – *Ce-ar fi să-mi aleg eu o floare frumoasă...* (6 p.)

4. Transcrie câte un enunț enunțiativ/asertiv și câte un enunț interogativ din fiecare text dat. (8 p.)

	Enunț enunțiativ/asertiv	Enunț interogativ
Textul A		
Textul B		

5. Alcătuieste propoziții, respectând criteriile: (16 p.)

- a) interogativă, afirmativă: _____
- b) exclamativă, negativă: _____
- c) enunțiativă, afirmativă: _____
- d) enunțiativă, negativă: _____

6. Menționează modul și timpul verbelor subliniate în text: (12 p.)

Toate florile din grădină au privit mirate către cer și au început să murmure:

– Ați văzut-o? Era frumoasă? Avea rochie de aur?

7. Redactează o compunere narativă, de 70–100 de cuvinte, pe o temă la alegere în care să folosești trei cuvinte alese de tine din textul A, pe care le vei sublinia. Vei avea în vedere: (20 p.)

- a) respectarea succesiunii logice a evenimentelor în concordanță cu cerința dată;
- b) utilizarea potrivită a celor trei cuvinte, pe care le vei sublinia;
- c) respectarea normelor de exprimare corectă.

ANEXĂ – Pronumele posesiv

caz	gen	număr	PERSONA			PERSONA		
			persoana I	persoana a II-a	persoana a III-a	persoana I	persoana a II-a	persoana a III-a
			un singur posesor ☺			mai mulți posesori ☺ ☺ ☺		
			persoana I	persoana a II-a	persoana a III-a	persoana I	persoana a II-a	persoana a III-a
N.-Ac.	M.	un singur obiect posedat	al meu enyém	al tău tied	al său övé	al nostru mienk	al vostru tietek	-
	F.	☀	a mea enyém	a ta tied	a sa övé	a noastră mienk	a voastră tietek	-
N.-Ac.	M.	mai multe obiecte posedate	ai mei mienk	ai tăi tietek	ai săi	ai noștri mieink	ai voștri tietek	-
	F.	☀ ☀ ☀	ale mele mienk	ale tale tietek	ale sale	ale noastre mieink	ale voastre tietek	-
G.-D.	M.		alor mei	alor tăi	alor săi	alor noștri	alor voștri	-
	F.		alor mele	alor tale	alor sale	alor noastre	alor voastre	-

Anexă – Articolul posesiv

Articolul posesiv este o categorie inexistentă în limba maghiară; articolul genitival se acordă cu obiectul posedat și apare atunci când:

✓ substantivul care exprimă posesia are ca regent un substantiv articulat cu articol nehotărât	<i>o pagină a cărții</i> (f. sg.)= (f. sg.)≠ (f. pl.) <i>un ingredient al tortului</i> (m. sg.) (m. sg.)
✓ între regent și subordonatul care exprimă posesia se intercalează un determinant	<i>părul negru al fetei</i> <i>fusta albă a fetei</i>
✓ determinantul care exprimă posesia este antepus regentului	al fetei păr a fetei fustă

Așadar, articolul posesiv nu se acordă în gen și număr cu substantivul în fața căruia stă, ci cu substantivul determinat (obiectul posedat) de substantivul care arată posesia (la genitiv).

TABEL CU PREPOZIȚIILE DIN LIMBA ROMÂNĂ ȘI CORESPONDENȚELE DIN LIMBA MAGHIARĂ

Cazul în lb. română	Prepoziții și locuțiuni prepoziționale	Sufixe și postpoziții	Exemple
Ac.	pe	-t rajta	L-am văzut <i>pe</i> Andrei. Láttam Andreit. Pe masă sunt pahare. (Az asztalon poharak vannak.)
	cu	-val / -vel	Mă întâlnesc cu Maria. (Találkozom Máriával.)
	de	-ról / -ről -tól / -től	Este vorba de război. (Háborúról van szó.) Mi-e frică de câini. (Félek a kutyától.)
	despre	-ról / -ről	A fost vorba <i>despre</i> animale. (Az állatokról volt szó.)
	din	-ból / -ből óta	A venit din munți. (A hegyekből jött.) Florile înfloresc încă din primăvară. (Tavasza óta nyílnak a virágok.)
	către	felé -nak / -nek	Mergem către mare. (A tenger felé tartunk.) A depus cererea către direcțiunea școlii. (Leadta a kérést az iskola igazgatósága felé.)
	de la	-tól -től -ról / -ről	Am venit de la bunica. (Nagymamától jöttem.) De la sărbători n-a fost la noi. (Az ünnepektől nem volt nálunk.) Ți-am scris de la țară. (Faluról írtam neked.)
	de pe	-ról / -ről	Am luat pastilele de pe masă. Elvettem az orvosságot az asztalról.
	de sub	alól	Scoate-ți mâinile de sub bancă! Vedd ki a kezud az asztal alól.
	dincolo de	túl	Dincolo de munți este Oltenia. A hegyeken túl Olténia van.
	dintre	közül	Aleg laleaua dintre flori. Kiválasztom a tulipánt a virágok közül.
	după	-ról / -ről után mögé	Te-am recunoscut după voce. (Felismertelek a hangodról.) Am venit după copil. (Jöttem a gyerek után.) Am pus mătura după ușă. (Az ajtó mögé tettem a seprűt.)
	fără	nélkül	Nu pot merge fără haine groase. (Nem mehetek vastag ruha nélkül.)
	de lângă	mellől	S-au mutat străinii de lângă primărie. (Elköltöztek az idegenek a néptanács mellől.)
G.	asupra	-ban / -ben	Am căzut de acord asupra prețului. (Megegyeztünk az ár felett.)
	contra împotriva	ellen	Vorbește contra președintelui. (Az elnök ellen beszél.)
	din cauza din pricina	miatt	Din cauza frigului au plecat păsările. (A hideg miatt elmentek a madarak.)

	în ciuda în pofida	ellenére	În ciuda insuccesului, nu s-a întristat. (A sikertelenség ellenére nem szomorodott el.)
	deasupra	fölött	Deasupra terenului de sport este tribuna. A sportpálya fölött van a tribün.
	dedesubt	alatt	Dedesubtul casei este pivnița. (A ház alatt van a pince.)
	împrejurul în jurul	körül	Împrejurul focului sunt mulți copii. (A tűz körül sok gyerek van.) În jurul casei am plantat flori. (A ház köré virágokat ültettem.) A sosít în jurul orei unu. (Egy óra körül érkezett.)
	în preajma	köré	În preajma sărbătorilor ne vom întâlni. (Az ünnepek körül találkozni fogunk.)
	în fața	előtt	În fața casei doarme câinele. (A ház előtt alszik a kutya.)
	în spatele	mögött	În spatele casei este un garaj. (A ház mögött garázs van.)
	în dreapta	jobb oldalán	În dreapta băiatului este sora lui. (A fiú jobb oldalán van a lánytestvére.)
	în stânga	bal oldalán	În stânga fetei este fratele lui. (A lány bal oldalán van a fiútestvére.)
	în locul	helyett	În locul ploilor a sosít vreamea bună. (Esőzések helyett jó idő lett.)
	în vederea	érdekében végett	În vederea reușitei a învățat mult. (A siker érdekében sokat tanult.)
	în urma	mögött miatt (folytán)	Copilul mergea în urma părinților. (A gyerek a szülők mögött ment.) În urma potopului au suferit mulți oameni. (Az árvíz miatt sok ember szenvedett.)
D.	conform	szerint	Conform legislației în vigoare (Az érvényes törvénykezés szerint ...)
	contrar	ellenére	Contrar vârstei se ține bine. (A kora ellenére jól tartja magát.)
	datorită	miatt	Datorită mamei am reușit la examen. (Anyának köszönhetően sikerült a vizsgám.)
	grație (mulțumită)	köszönhetően révén	Grație salvării a ajuns repede la spital. (A mentőnek köszönhetően hamar a kórházba ért.)

Programa școlară poate fi accesată la adresa: <http://programe.ise.ro>.

